PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE SUCHÉ 2025-2035

PHRSR obce Suché 2025-2035

Plánovacie obdobie	*2025-2035*
Schvaľovací orgán / orgány	*Obecné zastupiteľstvo obce Suché*
Identifikácia územnej samosprávy, pre ktorú sa dokument spracováva	*Obec Suché*
Dátum schvaľovania	*25.06.2025*
Členovia riadiaceho výboru participatívnej tvorbu PHRSR	*Matúš Falis* *Ján Palinský* *Marika Papinčáková* *Patrik Tirpák* *Jozef Vojtek*
Gestor tvorby PHRSR a jeho kontaktné údaje	*Bc. Danka Bruňová* *+421 56 / 642 20 91*
Koordinátor tvorby PHRSR a jeho kontaktné údaje	*Ing. Nadežda Jurková* *nadajurkova@gmail.com, +421 907 022 077*
Tím pre koordináciu participatívnej tvorby PHRSR	*Matúš Falis* *Ján Palinský* *Marika Papinčáková* *Patrik Tirpák* *Jozef Vojtek*
Adresa zverejnenia PHRSR na napr. webovom sídle zadávateľa tvorby stratégie	*www.obecsuche.sk*

1. ÚVOD - Základné východiská procesu tvorby a obsahu		
1.1. Inštitucionálne východiská (legislatíva, kompetencie, partneri a inštitucionalizované štruktúry partnerstiev),		
1.1.1. Legislatíva upravujúca tvorbu a implementáciu PHRSR		*Zákon č. 539/2008 Z. z o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, Metodika a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií schváleného uznesením vlády SR č. 197/2017 z 26. apríla 2017*
1.1.2. Rozhodovacie kompetencie v oblasti tvorby a implementácie PHRSR		*Obecné zastupiteľstvo obce Suché*
1.1.3. Partneri	**Dotknutá verejnosť**	*Obce Suché*
	Hlavní aktéri rozvoja	*Matúš Falis* *Ján Palinský* *Marika Papinčáková* *Patrik Tirpák* *Jozef Vojtek*
	Hlavní sociálno-ekonomickí partneri	*Združenia pôsobiace v obci*
1.1.4 Inštitucionalizované partnerstvá pre tvorbu a implementáciu PHRSR		-
1.2. Obsahové východiská		
1.2.1. Zdôvodnenie potreby spracovania PHRSR		*Spracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja (ďalej len „PHRSR“) obce Suché predstavuje zásadný krok k systematickému a udržateľnému rozvoju územia obce v súlade s princípmi verejného strategického plánovania. PHRSR ako strategický dokument obce je spracovávaný v súlade s*

	ustanoveniami zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, najmä § 8a, ktorý ustanovuje rámec pre tvorbu rozvojových dokumentov na miestnej úrovni. ***Cieľom** vypracovania tohto dokumentu je vytvorenie analyticky podloženého a strategicky usmerneného rámca pre rozhodovanie o prioritách hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce na obdobie rokov 2025-2035. PHRSR bude slúžiť ako základný nástroj pre plánovanie investičných a rozvojových aktivít v súlade s aktuálnymi potrebami obce a jej obyvateľov.* *Zároveň spracovanie PHRSR vychádza **z metodických odporúčaní Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky,** konkrétne z dokumentu **Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja pre programové obdobie po roku 2020 (verzia 1.0.4, MIRRI SR, január 2020).** Táto metodika odporúča tvorbu PHRSR ako základného nástroja pre koordináciu rozvoja územia a zabezpečenie súladu so strategickými dokumentmi vyšších územných celkov vrátane Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR 2021+ a Programu Slovensko 2021 – 2027.* *Ďalším relevantným dôvodom pre spracovanie PHRSR **je zvyšovanie pripravenosti obce na čerpanie externých finančných zdrojov, predovšetkým z fondov EÚ, národných výziev a programov územnej spolupráce,** ktoré často podmieňujú oprávnenosť žiadateľov existenciou a súladom ich strategických dokumentov. V súlade s princípmi partnerského prístupu, transparentnosti a participácie, ktoré definuje metodika MIRRI, bude dokument vypracovaný so zapojením verejnosti a relevantných miestnych aktérov.* *Zohľadňujúc vyššie uvedené skutočnosti, je vypracovanie PHRSR obce Suché opodstatnené ako nástroj efektívneho riadenia verejných politík, rozvoja územia a zvyšovania kvality života obyvateľov.*
1.2.2. Definícia územia pre spracovanie PHRSR a územnej štrukturácie stratégie PHRSR	*Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHRSR) je spracovaný pre územie samosprávnej obce Suché, ktorá je samostatnou územnosprávnou jednotkou **podľa zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov.** Obec Suché sa nachádza v **Košickom samosprávnom kraji, v okrese Michalovce**.* *Z pohľadu územného členenia Štatistického úradu SR patrí do územia* • *NUTS III: Košický kraj,* • *NUTS II: Východné Slovensko* • *NUTS I: Slovenská republika.* *Administratívne obec Suché netvorí súčasť žiadneho mestského obvodu, mestskej časti ani zlúčenej obce.* *Je to **samostatná vidiecka obec s jednou základnou sídelnou jednotkou,** pričom katastrálne územie obce je identické s jej administratívnym vymedzením. Obec nedisponuje ďalšími miestnymi časťami ani urbanistickými podjednotkami, a teda vnútorná územná štruktúra obce je homogénna. Všetky strategické a rozvojové aktivity sa preto plánujú pre celé územie obce ako jeden celok.* *Z územného hľadiska sa jedná o obec situovanú v poľnohospodársky využívanom krajinnom prostredí Východoslovenskej nížiny, s zvlneným reliéfom a typickou vidieckou sídelnou štruktúrou. Obec má priamu cestnú dostupnosť do okresného mesta Michalovce a patrí do prirodzeného spádového územia jeho centrálnej funkčnej oblasti.*

	*Z pohľadu **územného plánovania a rozvoja**, obec Suché je súčasťou a členom:* • ***Vidieckeho priestoru** v zmysle kategorizácie Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR,* • ***Najmenej rozvinutý okres Michalovce (NRO)*** *Obec Suché sa nachádza v okrese Michalovce, ktorý je podľa oficiálnej klasifikácie **zaradený medzi najmenej rozvinuté okresy Slovenskej republiky** podľa zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov. Tento štatút predstavuje **významnú rozvojovú príležitosť**, pretože umožňuje obciam v území čerpať **cieľovú podporu z národných zdrojov**.* *Okresný úrad v Michalovciach v spolupráci s Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR pravidelne **vyhlasuje výzvy na predkladanie projektov** zameraných na podporu hospodárskeho a sociálneho rozvoja najmenej rozvinutých okresov. Tieto výzvy sú určené najmä na podporu občianskej vybavenosti, technickej infraštruktúry, cestovného ruchu, vzdelávania, zamestnanosti a komunitného rozvoja. Obec Suché vníma tieto výzvy ako kľúčový nástroj na zlepšenie kvality života svojich obyvateľov a posilnenie svojho rozvojového potenciálu. V rámci tejto podpory sa obec plánuje zapájať do projektov zameraných napríklad na revitalizáciu verejných priestorov, rekonštrukciu objektov miestneho významu, rozvoj komunitných služieb, ale aj na podporu vidieckeho turizmu a zelenej infraštruktúry.* *Existencia obce v takto podporovanom území zároveň otvára možnosti pre spoluprácu, s ďalšími obcami, mimovládnym sektorom a miestnymi podnikateľmi v prospech udržateľného rozvoja územia.* • ***Územie udržateľného mestského rozvoja (UMR) MI*** *Obec Suché je súčasťou **Územia udržateľného mestského rozvoja – Mestská funkčná oblasť (UMR MFO) Michalovce,** ktoré pozostáva z 12 obcí: Michalovce (jadrové mesto) a okolitých obcí: Čečehov, Krásnovce, Lastomír, Petrovce nad Laborcom, Pozdišovce, **Suché**, Trnava pri Laborci, Vinné, Zalužice, Zbudza, Zemplínska Široká. **Tieto obce** majú s mestom **spoločné sociálno-ekonomické, dopravné a rozvojové väzby**.* *Obec ako súčasť UMR má **možnosť získať peniaze z eurofondov**, ktoré sú určené **len pre takéto územia udržateľného mestského rozvoja*** *UMR predstavuje nástroj územného plánovania a **financovania,** ktorého cieľom je podporovať rozvoj mestských a prímestských oblastí cez integrovaný prístup. V rámci Programu Slovensko 2021 – 2027 sú UMR jedným z hlavných nástrojov na **alokáciu eurofondov priamo pre mestské regióny**.* *Majú vypracovanú spoločnú **Integrovanú územnú stratégiu UMR MFO Michalovce,** prostredníctvom ktorej sa budú realizovať Integrované územné investície v oblasti **piatich politických cieľov – SMART, GREEN, SOCIAL, CONNECTED, EUROPE CLOSER TO CITIZENS.*** • ***Miestnej akčnej skupiny DUŠA (MAS DUŠA)*** *Obec **Suché** je aktívnym členom **Miestnej akčnej skupiny DUŠA (MAS DUŠA)** – občianskeho združenia, ktoré funguje od roku 2008 ako **verejno-súkromné partnerstvo** s cieľom rozvíjať vidiecke územie medzi mestami Michalovce a Strážske. Členstvo obce v miestnej akčnej skupine (MAS) prináša pre obec viacero významných výhod, ktoré môžu zásadne prispieť k jej rozvoju.*

	*Predovšetkým ide o priamy prístup k eurofondom prostredníctvom nástroja **CLLD (Community-Led Local Development),** ktorý umožňuje obci uchádzať sa o nenávratné finančné prostriedky na rozmanité investície a rozvojové aktivity.* *Členstvo zároveň poskytuje možnosť realizovať vlastné projekty alebo sa zapájať do spoločných projektov s okolitými obcami. MAS funguje ako platforma spolupráce medzi samosprávami, miestnymi podnikateľmi, neziskovými organizáciami a obyvateľmi, čím podporuje integrovaný a koordinovaný rozvoj celého územia. Obec ako člen má možnosť priamo ovplyvňovať smerovanie stratégie rozvoja – môže navrhovať priority a opatrenia, ktoré zodpovedajú jej aktuálnym potrebám.* *Ďalšou výraznou výhodou je odborná a administratívna podpora, ktorú obec získava zo strany MAS. Skúsený tím pracovníkov zabezpečuje poradenstvo pri príprave projektov, pomáha s administráciou, verejným obstarávaním aj s finančným manažmentom. Vďaka tomu obec nemusí všetky úlohy zvládať vlastnými kapacitami, čo je obzvlášť prínosné pre menšie samosprávy s obmedzeným personálnym zabezpečením.* *Členstvo v MAS zároveň zvyšuje viditeľnosť obce – vďaka zapojeniu do úspešných projektov a regionálnych aktivít sa obec prezentuje ako aktívna a rozvíjajúca sa komunita. MAS často organizuje spoločenské podujatia, vzdelávacie workshopy a propagačné aktivity, do ktorých sa obec môže zapájať a zároveň ich využívať ako nástroj pre rozvoj miestnej identity.* *Dôležitým prínosom členstva je aj podpora občianskej participácie. Mnohé projekty MAS sú zamerané na zapájanie miestnych obyvateľov, dobrovoľníkov, škôl či spolkov, čo prispieva k budovaniu vzťahu k obci, zvyšovaniu spolupatričnosti a oživeniu spoločenského života.* *Celkovo členstvo obce v MAS predstavuje komplexnú príležitosť, ako rozvíjať obec s využitím externých zdrojov, odborného zázemia a regionálneho partnerstva – všetko so zreteľom na potreby obyvateľov a rozvojové priority územia.* • ***RZMO „Zemplín“ Michalovský región*** *Regionálne združenie miest a obcí (RZMO) „Zemplín – Michalovský región“ je jedným z regionálnych odborov Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS), zastrešujúcim samosprávy okresu Michalovce a okolité obce v rámci Košického samosprávneho kraja. Členstvo obce Suché v Regionálnom združení miest a obcí „Zemplín – Michalovský región“ prináša obci viacero významných výhod, ktoré posilňujú jej postavenie v rámci samosprávy, zlepšujú prístup k informáciám, odborným službám a zároveň umožňujú aktívne zapájanie sa do regionálneho diania.* *Vďaka členstvu má obec Suché možnosť byť súčasťou silného a koordinovaného regionálneho hlasu, ktorý zastupuje záujmy všetkých členských miest a obcí pri rokovaniach s orgánmi štátnej správy, samosprávneho kraja a Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS). To znamená, že obec nie je v riešení legislatívnych, finančných či rozvojových otázok osamotená, ale môže sa oprieť o podporu celého regiónu. Regionálne združenie sa pravidelne vyjadruje k pripravovaným zákonom a reformám, čo umožňuje obci ovplyvniť smerovanie verejnej politiky, ktorá sa dotýka každodenného fungovania samosprávy – napríklad v oblasti školstva, odpadového hospodárstva, dopravy či financovania obcí.* *Veľkým prínosom je aj odborná a organizačná podpora, ktorú obec získava ako člen RZMO. Združenie zabezpečuje školenia, semináre a odborné konzultácie pre starostov a*

	zamestnancov obcí, čím pomáha zvyšovať ich kvalifikáciu a orientáciu v legislatívnych či administratívnych procesoch. V prípade potreby môže obec získať pomoc aj pri príprave projektov, verejnom obstarávaní alebo pri riešení konkrétnych problémov z praxe. *RZMO „Zemplín" tiež poskytuje platformu na stretávanie sa zástupcov obcí v rámci regionálnych snemov, kde sa spoločne diskutuje o aktuálnych výzvach a pripravujú sa spoločné iniciatívy. Pre obec Suché je to príležitosť zdieľať skúsenosti, navrhovať konkrétne opatrenia a spolupracovať na riešeniach, ktoré sú efektívnejšie vďaka kolektívnemu postupu.* *Napokon, členstvo v združení posilňuje aj prestíž obce a jej postavenie v rámci regiónu. Obec sa stáva súčasťou silnej siete partnerov, s ktorými môže spolupracovať nielen na odbornej, ale aj na projektovej úrovni. Vzájomná podpora medzi obcami zvyšuje stabilitu regiónu a vytvára priestor pre dlhodobý a udržateľný rozvoj, ktorý vychádza z potrieb miestnych samospráv a ich obyvateľov.* • ***Mikroregiónu Duša*** *Mikroregión DUŠA je dobrovoľné združenie obcí, ktoré vzniklo ako nezávislé partnerstvo samospráv za účelom riešenia spoločných problémov a podpory rozvoja územia. Obec Suché je zakladajúcim členom.* • ***Zemplínska oblastná organizácia cestovného ruchu*** *Obec Suché je aktívnym členom Zemplínskej oblastnej organizácie cestovného ruchu (ZOOCR), prostredníctvom ktorej sa zapája do rozvoja cestovného ruchu.* *Členstvo v OOCR umožňuje obci nielen lepšie zviditeľňovať svoje prírodné, kultúrne a spoločenské hodnoty, ale aj aktívne sa podieľať na tvorbe spoločných produktov cestovného ruchu v rámci regiónu Dolného Zemplína.* *V spolupráci s organizáciou sa obec zapája do propagácie destinácie, prípravy podujatí, ako aj budovania infraštruktúry pre návštevníkov – vrátane cyklotrás, náučných chodníkov či oddychových zón. Cez členstvo má zároveň možnosť čerpať odbornú podporu, výmenné skúsenosti a spolupodieľať sa na spoločnom marketingu regiónu.* *Prítomnosť takých prírodných a kultúrnych prvkov, ako je náučná trasa po Pozdišovskej pahorkatine, gréckokatolícky kostol sv. Petra a Pavla, či zážitkové cyklopodujatie K mohylám a vínu, poskytuje obci výborný základ na to, aby sa stala plnohodnotnou súčasťou turistickej ponuky regiónu.* *Vďaka členstvu v OOCR môže obec Suché nielen rozvíjať viditeľnosť a návštevnosť svojho územia, ale zároveň podporovať trvalo udržateľný cestovný ruch, ktorý rešpektuje miestnu komunitu, prírodu a kultúrne dedičstvo.* *Vzhľadom na skutočnosť, že PHRSR je spracovávaný výlučne pre obec Suché a jej administratívne vymedzené územie, nebolo potrebné osobitne analyzovať podmienky v rámci vnútroúzemnej diferenciácie, resp. členenia na rozvojové zóny. Územie je z pohľadu spracovania stratégie homogénne a plánované opatrenia a rozvojové priority budú aplikované v rozsahu celého územia obce.*

Územná štrukturácia stratégie PHRSR *(Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja) predstavuje* ***logické a priestorové usporiadanie rozvojových priorít a opatrení v rámci územia obce****, ktoré tento dokument pokrýva. Jej význam spočíva najmä v tom, že pomáha zosúladiť rozvojové ciele dokumentov s konkrétnymi geografickými, funkčnými a sociálno-ekonomickými charakteristikami jednotlivých častí územia obce*

1. ***Zohľadňuje priestorové rozdiely v obci*** *Územná štrukturácia umožňuje rozlíšiť rôzne časti obce – napríklad zastavané územie, okrajové časti, poľnohospodárske plochy, územia so špeciálnym režimom*
2. ***Podporuje cielené plánovanie investícií a opatrení*** *Namiesto všeobecných cieľov môže byť stratégia presná – napríklad: revitalizácia verejného priestranstva v centrálnej časti obce, doplnenie osvetlenia v extraviláne alebo výstavba komunitného centra v centre obce.*
3. ***Umožňuje prepojiť rozvojové zámery s územným plánom*** *PHRSR sa musí opierať o platný územný plán obce. Územná štrukturácia zabezpečuje, že stratégie a opatrenia navrhované v PHRSR budú v súlade s priestorovými regulatívmi, funkčnými plochami a plánovanými investičnými zónami.*
4. ***Zvyšuje efektívnosť čerpania financií z verejných zdrojov*** *Jasné vymedzenie, kde sa má čo realizovať (a prečo práve tam), zvyšuje transparentnosť, logiku a obhájiteľnosť navrhovaných projektov voči donorom – či už ide o eurofondy, štátne výzvy alebo komunitné granty.*
5. ***Podporuje spravodlivý rozvoj územia*** *Vďaka územnej štrukturácii možno lepšie identifikovať územia, ktoré sú rozvojovo zanedbané alebo znevýhodnené, a nasmerovať do nich podporu – čím sa predchádza sociálno-priestorovým rozdielom.*
6. ***Zabezpečuje lepšiu koordináciu medzi partnermi*** *Keď sú opatrenia viazané na konkrétne lokality, samospráva, občania, investori aj partneri vedia, kde a ako môžu spolupracovať. Znižuje to konflikty a zvyšuje súlad záujmov.*

1. Územný plán obce Suché = priestorový dokument

Územný plán je záväzný dokument, ktorý určuje, ***ako možno využívať konkrétne plochy v obci*** *– napríklad kde môže byť výstavba, kde poľnohospodárstvo, rekreácia, dopravná infraštruktúra, ochranné pásma a pod. Ide o technický, mapový a právne záväzný dokument.*

https://www.obecsuche.sk/ostatne-dokumenty

2. PHRSR = rozvojová stratégia

PHRSR je strategický plán, ktorý určuje, ***ako sa má obec rozvíjať po hospodárskej, sociálnej a environmentálnej stránke*** *– napríklad kde investovať do verejných priestranstiev, aké služby zaviesť, ako podporiť cestovný ruch alebo zlepšiť životné podmienky.*

3. Územná štrukturácia stratégie PHRSR = most medzi nimi

Táto štrukturácia zabezpečuje, že rozvojové ciele PHRSR ***sú v súlade s územným plánom*** *– teda že stratégie a investičné zámery rešpektujú, čo je v danom území prípustné.*

	Záver: ***Územná štrukturácia stratégie PHRSR je analyticko-návrhový krok, ktorý zabezpečuje, že rozvojové priority obce sú v súlade s jej fyzickým a právne regulovaným priestorom – teda s územným plánom.*** • ***Zabezpečuje súlad a právnu realizovateľnosť*** *– napríklad nemôžete v PHRSR navrhnúť výstavbu domov tam, kde územný plán určuje orné pôdy.* • ***Zvyšuje šance na financovanie projektov*** *– ak sú opatrenia PHRSR v súlade s územným plánom, projekty majú vyššiu dôveryhodnosť pri žiadostiach o eurofondy alebo štátne dotácie.* • ***Umožňuje priestorovo cielené plánovanie*** *– napríklad identifikovať rozvojové zóny pre bývanie, podnikanie či cestovný ruch podľa funkčných plôch v územnom pláne.* • ***Pomáha riešiť rozpory*** *– ak PHRSR identifikuje potreby, ktoré územný plán neumožňuje, obec má možnosť začať proces zmeny územného plánu.* ***Analytickú časť obce definuje Príloha č.1***
1.2.3. Relevantné vstupy z nadradených programových a strategických dokumentov	*Proces tvorby Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Suché vychádza z princípu zosúlaďovania rozvojových priorít na lokálnej úrovni s cieľmi, opatreniami a zásadami vyplývajúcimi zo strategických dokumentov na národnej, regionálnej a európskej úrovni. Tento prístup zabezpečuje tematickú i územnú kompatibilitu rozvojových intervencií a vytvára podmienky pre ich synergické pôsobenie v súlade s cieľmi politiky súdržnosti EÚ. V rámci analyticko-strategického rámca PHRSR boli identifikované nasledovné relevantné nadrezortné a nadnárodné dokumenty:* ***a) Partnerská dohoda Slovenskej republiky na programové obdobie 2021 – 2027*** *Partnerská dohoda ako základný dokument upravujúci čerpanie prostriedkov z fondov EÚ pre SR stanovuje päť politických cieľov EÚ, z ktorých pre obecné stratégie sú relevantné najmä:* ***Inteligentnejšia Európa*** • *Podpora inovatívnej a inteligentnej hospodárskej transformácie a regionálnej konkurencieschopnosti (výskum, vývoj, inovácie, digitalizácia, MSP)* ***Zelenšia, nízkouhlíková Európa*** • *Podpora ekologickej transformácie smerom ku klimatickej neutralite (OZE, energetická efektívnosť, adaptácia na zmenu klímy, biodiverzita, OZE, obehové hospodárstvo)* ***Lepšie prepojená Európa*** • *Rozvoj udržateľnej, inteligentnej a bezpečnej mobility a dopravných sietí (verejná doprava, regionálne dopravné prepojenie, infraštruktúra, multimodalita)* ***Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa*** • *Podpora rovnosti, vzdelávania, sociálnej inklúzie a zdravotnej starostlivosti (sociálne služby, vzdelávanie, zdravie, inklúzia MRK, znevýhodnené skupiny)* ***Európa bližšie k občanom*** • *Podpora udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území (LEADER, IÚI, CLLD, participácia, miestne stratégie)*

	b) Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2021+ (MIRRI SR) *Dokument definuje strategické ciele regionálnej politiky s dôrazom na:* • *znižovanie regionálnych disparít,* • *podnecovanie endogénneho potenciálu územia,* • *podporu miestneho hospodárstva a zamestnanosti,* • *zvyšovanie kvality života na vidieku.* *PHRSR obce Suché rešpektuje zásady územného prístupu orientovaného na potreby a zapája sa do územného plánovania prostredníctvom svojich väzieb na vyššie územné celky.* ***c) Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS) 2001, aktualizácia 2011*** *KURS predstavuje záväzný dokument územného plánovania SR a stanovuje základnú priestorovú organizáciu rozvoja územia. Obec Suché je podľa tohto dokumentu súčasťou rozvojovej osi* ***Košice – Michalovce – Ukrajina*** *a nachádza sa v tzv.* ***stabilizovanom území****, pričom jej rozvoj má byť orientovaný na:* • *efektívne využitie miestnych zdrojov,* • *ochranu pôdneho fondu a krajinného rázu,* • *zlepšenie dopravnej a technickej infraštruktúry.* ***d) Program rozvoja Košického samosprávneho kraja 2022 – 2027*** *Regionálny program rozvoja ako nadradený dokument na úrovni vyššieho územného celku formuluje víziu „Rozvinutý kraj s udržateľným hospodárstvom a kvalitným životom“ a obsahuje tematické priority ako:* • *ekonomická transformácia a inovácie,* • *adaptácia na klimatické zmeny a podpora biodiverzity,* • *podpora miestnych služieb, kultúry a komunitnej infraštruktúry.* *PHRSR obce Suché je s týmto dokumentom obsahovo aj cieľovo kompatibilný.* ***e) Program Slovensko 2021 – 2027*** *Tento národný programový dokument nahrádza doterajšie operačné programy. Relevantné pre obecné stratégie sú najmä:* • *Priorita 1: Inteligentnejšie Slovensko,* • *Priorita 2: Zelenšie Slovensko,* • *Priorita 4: Sociálnejšie Slovensko,* • *Priorita 5: Integrovaný územný rozvoj a miestna územná samospráva.* ***f) Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja*** *Zákonný rámec, ktorý definuje povinnosti samosprávnych orgánov pri zabezpečovaní regionálneho rozvoja vrátane nástrojov ako je PHRSR.* ***g) Stratégia CLLD – MAS DUŠA na obdobie 2023 – 2027*** *Obec Suché je súčasťou územia Miestnej akčnej skupiny* ***DUŠA – Dôvera, Úspech, Spolupráca a Akcia****, ktorá združuje obce v rámci okresov Michalovce a Humenné.* *Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD) stanovuje ciele pre podporu rozvoja vidieka s dôrazom na:* • *rozvoj malého a stredného podnikania na vidieku,* • *zlepšenie verejnej infraštruktúry a životného prostredia v obciach,*

<table>
<tr><td></td><td>

- *budovanie kapacít miestnych aktérov a podpora kultúrneho dedičstva,*
- *zvyšovanie kvality života a podpora komunitných projektov.*

PHRSR obce Suché je s touto stratégiou tematicky kompatibilný a identifikuje možné synergie najmä v oblasti rozvoja infraštruktúry, miestnych služieb a zvyšovania atraktivity obce pre obyvateľov a návštevníkov. Obec má zároveň možnosť uchádzať sa o podporu prostredníctvom výziev MAS.

h) Integrovaná územná stratégia UMR Michalovce a okolie (2021 – 2027)

*Obec Suché sa nachádza v území tzv. **Územia mestskej funkčnej oblasti Michalovce a okolie (UMR)**, ktoré je definované v rámci Programu Slovensko 2021 – 2027 ako územie oprávnené na podporu z nástroja **Integrovaných územných investícií (IÚI)**. IÚS UMR Michalovce a okolie identifikuje nasledovné prioritné oblasti pre rozvoj:*

- *podpora dostupnosti a kvality základnej technickej infraštruktúry v obciach,*
- *modernizácia verejných priestranstiev a budovanie oddychovo-komunitných zón,*
- *rozvoj cyklistickej infraštruktúry a ekologickej mobility,*
- *adaptácia na klimatické zmeny a zlepšenie vodného hospodárstva,*
- *rozvoj sociálnych a zdravotníckych služieb.*

Strategické ciele PHRSR obce Suché nadväzujú na rámec IÚS UMR a umožňujú obci aktivovať územný prístup k investíciám prostredníctvom tematických výziev implementovaných v rámci nástroja IÚI, financovaných z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) a Fondu súdržnosti.
</td></tr>
<tr><td>1.2.4. Informácia o procese participatívnej tvorby PHRSR</td><td>

Tvorba Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Suché bola realizovaná participatívnym spôsobom v súlade s princípmi transparentnosti, zapojenia verejnosti a spolupráce so zástupcami miestnych aktérov. Postup tvorby dokumentu vychádzal z odporúčaní Metodiky tvorby a implementácie PHRSR pre programové obdobie po roku 2020 (kapitola 2.8), ktorú vydalo Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR.

a) Zodpovednosť za proces tvorby dokumentu

*Za koordináciu procesu tvorby dokumentu bola zodpovedná **starostka obce Suché**, ktorá v spolupráci a určeným spracovateľom riadila odbornú, organizačnú a komunikačnú stránku tvorby dokumentu. Spracovanie dokumentu zabezpečovala externá odborná konzultantka poverená obcou.*

b) Pracovná skupina

*V priebehu spracovania dokumentu bola ustanovená **pracovná skupina pre tvorbu PHRSR**, zložená zo zástupcov obecného úradu, ako aj aktívnych občanov. Pracovná skupina poskytovala cenné vstupy, spätnú väzbu a validáciu výstupov jednotlivých fáz dokumentu.*

c) Časový harmonogram participatívneho procesu

Dátum	***Krok / Aktivita***
jún 2024	*Rozhodnutie obecného zastupiteľstva o potrebe spracovania PHRSR a poverenie spracovateľa*
júl – august 2024	*Zber východiskových dát, rozhovory so starostkou a aktérmi, príprava dotazníka*

</td></tr>
</table>

	september 2024	*Distribúcia dotazníka medzi obyvateľov (papierová forma + online verzia)*
	október 2024	*Vyhodnotenie dotazníkov, príprava SWOT analýzy, zvolanie 1. stretnutia pracovnej skupiny*
	november 2024	*Formulácia vízie a strategických priorít*
	december 2024 január 2025	*Spracovanie analytickej časti dokumentu*
	február 2025	*Pripomienkovanie analytickej časti pracovnou skupinou*
	marec – apríl 2025	*Návrh opatrení a merateľných cieľov, stretnutie s aktérmi k návrhovej časti*
	máj 2025	*Interné pripomienkovanie návrhu PHRSR*
	jún 2025	*Verejná prezentácia dokumentu a zber pripomienok verejnosti*
	júl 2025	*Finalizácia dokumentu, zapracovanie pripomienok a predloženie na schválenie*
	d) Spôsoby zapojenia verejnosti *Participácia bola realizovaná:* • ***dotazníkovým zisťovaním*** *(kvantitatívny zber názorov obyvateľov),* • ***verejnými a odbornými stretnutiami*** *pracovnej skupiny,* • ***verejným prerokovaním návrhu dokumentu****, ktoré bolo oznámené prostredníctvom úradnej tabule, webovej stránky obce a obecného rozhlasu.* *Zapojené skupiny poskytli návrhy, ktoré boli spracovateľom analyzované a relevantné podnety boli zapracované do návrhu cieľov a opatrení. Vďaka participatívnemu prístupu dokument zohľadňuje miestne špecifiká a reálne potreby obce.*	

2. ANALYTICKÉ VÝCHODISKÁ

2.1. Zhodnotenie implementácie doterajších stratégií

V hodnotenom období platnosti Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Suché na roky 2017 – 2020 sa obec zameriavala na realizáciu rozvojových aktivít v oblasti technickej infraštruktúry, životného prostredia, dopravnej dostupnosti a zlepšovania kvality života obyvateľov.

Opatrenie / Aktivita	Stav	Návrh priority v novom PHRSR
1. PRIORITA: Budovanie technickej infraštruktúry		
1.1. Opatrenie: Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry		
1.1.1. Príprava pozemkov na IBV	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.1.2. Rekonštrukcia domu smútku	Realizované	Ukončené – bez ďalšej priority
1.1.3. Rekonštrukcia miestneho cintorína	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.1.4. Vybudovanie a prevádzka Denného stacionáru	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.2. Opatrenie: Budovanie a rozvoj kultúrno-spoločenskej infraštruktúry		
1.2.1. Rekonštrukcia kultúrnych pamiatok	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.2.2. Zriadenie obecnej knižnice	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.2.3. Rekonštrukcia, rozšírenie kultúrneho domu pre komunitnú činnosť	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.2.4. Vybudovanie multifunkčného ihriska	Realizované	Ukončené – bez ďalšej priority
1.3. Opatrenie: Budovanie a rozvoj verejnej infraštruktúry		
1.3.1. Rozšírenie verejného vodovodu	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.3.2. Rozšírenie verejnej kanalizácie	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.3.3. Vybudovanie/rekonštrukcia parkoviska	Zrealizované	Ukončené – bez ďalšej priority
1.3.4. Vybudovanie/rekonštrukcia elektrifikácie	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.3.5. Vybudovanie, rozšírenie obecnej plynofikácie	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.3.6. Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia - LED svietidlá	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.3.7. Rekonštrukcia a modernizácia obecného rozhlasu - bezdrôtový systém	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.3.8. Vypracovanie projektovej dokumentácie	Zrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.4. Opatrenie: Budovanie a revitalizácia obecnej infraštruktúry		
1.4.1. Revitalizácia obce	Zrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.4.2. Rekonštrukcia, modernizácia budovy obecného úradu	Zrealizované	Ukončené – bez ďalšej priority
1.4.3. Rekonštrukcia autobusových zastávok	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.4.4. Budovanie/rekonštrukcie miestnych komunikácií	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.4.5. Vybudovanie obecných parkov	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.4.6. Vybudovanie detského ihriska	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
1.4.7. Vybudovanie kamerového systému	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035

2. PRIORITA: Rozvoj ľudských zdrojov		
2.1. Opatrenie: Zvýšenie vzdelanostnej úrovne a zamestnanosti v obci		
2.1.1. Realizácia projektov aktivizácie	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
2.1.2. Realizácia projektov zamestnanosti	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
2.2. Opatrenie: Zvýšenie kultúrno-spoločenskej a športovej úrovne života v obci		
2.2.1. Realizácia kultúrno-spoločenských podujatí	Zrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
2.2.2. Realizácia športových podujatí	Zrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
2.2.3. Podpora tradícií	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
3.1. Opatrenie: Rozvoj sociálnej starostlivosti o starých, nevládnych a sociálne vylúčených občanov		
3.1.1. Zavedenie systému sociálnej starostlivosti v obci – opatrovateľská služba	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
3.1.2. Vybudovanie sociálneho zariadenia rodinného typu	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
3.2. Opatrenie: Podpora rozvoja podnikania v obci		
3.2.1. Realizácia projektov spolupráce s podnikateľmi	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
4. PRIORITA: Ochrana a tvorba životného prostredia		
4.1. Opatrenie: Podpora ochrany životného prostredia v obci		
4.1.1. Odstraňovanie nelegálnych skládok odpadu	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
4.1.2. Vybudovanie a vybavenie zberného dvora	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
4.1.3. Vybudovanie skládky biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu – kompostárne	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
4.1.4. Skvalitnenie zberu a separovania odpadu	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
4.2. Opatrenie: Rozvoj a budovanie životného prostredia v obci		
4.2.1. Vybudovanie oddychových zón	Zrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
4.2.2. Výsadba a ochrana zelene	Zrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
4.2.3. Regulácia potokov, riek	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
5. PRIORITA: Rozvoj turizmu a cestovného ruchu		
5.1. Opatrenie: Budovanie turistickej infraštruktúry		
5.1.1. Vybudovanie cyklotrasy	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
5.1.2. Výstavba obecného kúpaliska	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
5.1.3. Budovanie/rekonštrukcia obecnej atrakcie	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
5.2. Opatrenie: Rozvoj služieb v oblasti turizmu a cestovného ruchu		
5.2.1. Rozvoj turistiky a agroturistiky	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
6. PRIORITA: Podpora propagácie a informovanosti obce		
6.1. Opatrenie: Tvorba propagácie a podmienok pre efektívnu informovanosť medzi obyvateľmi obce, samosprávou a inými subjektmi		
6.1.1. Skvalitnenie poskytovania informácií na verejných tabuliach	Zrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
6.1.2. Tvorba a vydanie monografie k 760. výročiu založenia obce Suché	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035
6.1.3. Tvorba a aktualizácia web stránky	Zrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035

6.2. Opatrenie: Tvorba propagácie a podmienok efektívnej informovanosti pre turistov a návštevníkov obce		
6.2.1. Tvorba propagačných materiálov pre návštevníkov a turistov	Nezrealizované	Vysoká priorita pre začlenenie do PHRSR 2025–2035

a) Realizované projekty a opatrenia
Z predchádzajúceho PHRSR vyplývajú nasledovné kľúčové oblasti aktivít:
- Rekonštrukcia a modernizácia miestnych komunikácií
- Investície do verejného osvetlenia
- Údržba verejnej zelene a sadové úpravy
- Podpora komunitných a kultúrnych aktivít

b) Efekty a dopady implementácie
Pozitívne výsledky implementácie zahŕňajú:
- zvýšenie kvality technickej infraštruktúry,
- zlepšenie estetickej a funkčnej úrovne verejných priestorov,
- posilnenie identity a spolupatričnosti obyvateľov prostredníctvom komunitných podujatí.

c) Skúsenosti a poučenia z implementácie
Medzi pozitívne skúsenosti patrí:
- schopnosť obce efektívne mobilizovať obmedzené zdroje,
- aktívna účasť obyvateľov na podujatiach a verejných prerokovaniach,
- flexibilita v plánovaní podľa aktuálnych potrieb.

Za slabú stránku možno považovať:
- nízku mieru externého financovania (napr. zo štrukturálnych fondov),
- absentujúci systém monitorovania a vyhodnocovania plnenia cieľov,
- chýbajúcu analytickú podporu pri plánovaní priorít (napr. nedostatok údajov o dopadoch investícií).

d) Nezrealizované opatrenia a dôvody ich neimplementácie
Napriek úsiliu samosprávy sa viaceré opatrenia definované v predchádzajúcom PHRSR nepodarilo realizovať. Hlavné dôvody predstavovali nedostatočné rozpočtové zdroje, nízka miera pripravenosti projektových zámerov (napr. absencia PD a stavebných povolení) a zmena legislatívnych alebo dotačných podmienok.

2.2. Kľúčové trendy vývoja, ak by sa stratégia PHRSR neimplementovala

Ak by obec Suché nepristúpila k systematickej implementácii novej stratégie rozvoja, existuje vysoké riziko prehĺbenia viacerých negatívnych trendov, ktoré sú identifikované ako problematické na úrovni obce, mikroregiónu a Košického samosprávneho kraja. Tieto trendy predstavujú výzvy, ktorým bude obec čeliť, a súčasne definujú potrebu strategického a cieleného prístupu k rozvoju.
a) Demografický pokles a starnutie obyvateľstva
Obec, podobne ako viaceré vidiecke sídla v regióne Dolného Zemplína, čelí dlhodobému trendu úbytku obyvateľov, najmä v produktívnom veku.
V prípade nečinnosti samosprávy hrozí:

- *zníženie demografického potenciálu,*
- *oslabenie komunitného života a miestnej identity,*
- *zvyšujúce sa náklady na poskytovanie verejných služieb pre starnúce obyvateľstvo.*

b) Zhoršovanie technického stavu verejnej infraštruktúry
Bez strategických investícií do obnovy a údržby technickej infraštruktúry hrozí:

- *ďalšie poškodzovanie miestnych komunikácií, verejného osvetlenia a mobiliáru,*
- *zníženie kvality života, bezpečnosti a atraktivity územia,*
- *obmedzený rozvoj podnikateľských aktivít a cestovného ruchu.*

c) Neefektívne využívanie územného potenciálu a verejných priestranstiev
Bez plánovaného rozvoja a funkčného využívania územia dôjde k:

- *degradácii verejných priestorov a zanedbaniu environmentálnych prvkov v intraviláne,*
- *nárastu neželaných javov ako nelegálne skládky, opustené objekty,*
- *strate možnosti zatraktívniť obec pre bývanie, rekreáciu či rozvoj komunitného života.*

d) Prehĺbenie sociálnej a dopravnej izolácie

- *V dôsledku nízkej dopravnej obslužnosti a limitovaného prístupu k službám hrozí:*
- *zvýšenie sociálnej vylúčenosti zraniteľných skupín (seniori, mládež, zdravotne znevýhodnení),*
- *obmedzené možnosti dochádzky za prácou, vzdelaním a zdravotnou starostlivosťou,*
- *zníženie šancí na zlepšenie kvality života a zamestnateľnosti.*

e) Zmeškanie príležitostí z programového obdobia 2021 – 2027

Ak obec nezareaguje strategicky a projektovo na aktuálne výzvy a investičné nástroje (Program Slovensko, IÚI, PRV, MAS Duša), môže dôjsť k:

- *trvalému zaostávaniu za rozvinutejšími územiami,*
- *strate možnosti získať prostriedky z verejných a európskych zdrojov,*
- *oslabeniu kapacít a motivácie miestnych aktérov zapájať sa do rozvojových aktivít.*

V kontexte vyššie uvedených trendov je implementácia nového PHRSR obce Suché zásadným predpokladom pre zmiernenie rizík a využitie rozvojového potenciálu. Dokument zároveň umožní aktívne zapojenie obce do integrovaných územných investícií (IÚI) v rámci UMR Michalovce a okolie a poskytne rámec pre prioritizáciu rozvojových projektov a koordináciu s partnermi.

2.3. Identifikácia vnútorných potenciálov, výziev, limitov a problémov

Výzvy a potenciály	**Socioekonomické**	*Stabilizované jadro obyvateľstva; lokálna pracovná sila s potenciálom pre remeslá a mikroživnosti*
	Územno-technické	*Existujúca technická infraštruktúra (vodovod, osvetlenie); dostupnosť okresného mesta do 10 km*
	Prírodno-environmentálne	*Poľnohospodársky charakter územia; výskyt zelene, nezastavaných plôch s rekreačným potenciálom*
	Kultúrne	*Zachovalé tradičné hodnoty a miestne zvyky; aktívne organizovanie komunitno-spoločenských podujatí*
	Inštitucionálno-organizačné	*Fungujúca samospráva; prepojenie na MAS DUŠA a UMR Michalovce a okolie*
Problémy a limity	**Socioekonomické**	*Odliv mladých ľudí, nízka zamestnanosť priamo v obci, limitovaná podnikateľská aktivita*
	Územno-technické	*Nedostatočná kvalita miestnych komunikácií a chýbajúca cykloinfraštruktúra*
	Prírodno-environmentálne	*Nevyužitý prírodný potenciál, zanedbané okrajové zóny intravilánu*
	Kultúrne	*Chýbajúce dostatočné priestory pre komunitné a voľnočasové aktivity (najmä pre mládež a seniorov)*
	Inštitucionálno-organizačné	*Nízka projektová pripravenosť a personálne kapacity pre prípravu a implementáciu rozvojových zámerov*

2.4. Identifikácia výziev, limitov a problémov z vonkajšieho prostredia

Stratégia rozvoja obce Suché musí reagovať nielen na vnútorné špecifiká územia, ale aj na širšie faktory a trendy vyplývajúce z vývoja v externom prostredí – na národnej, nadnárodnej i regionálnej úrovni. Tieto faktory významne ovplyvňujú schopnosť obce plánovať, financovať a realizovať rozvojové intervencie. Zároveň formujú konkurenčné prostredie, v ktorom obec pôsobí, a určujú jej možnosti čerpať z verejných politík a dostupných finančných nástrojov.

a) Socioekonomické faktory

- ***Trendy EÚ a SR v oblasti zamestnanosti a demografie****: Prehlbujúci sa rozdiel medzi rozvinutými mestskými a zaostávajúcimi vidieckymi oblasťami (tzv. dualita rozvoja); odliv mladých obyvateľov do miest či zahraničia.*
- ***Konkurencia medzi obcami v regióne****: Obce v okolí Michaloviec aktívne investujú do infraštruktúry, športových a komunitných zón, čím zvyšujú svoju atraktivitu. Obec Suché čelí riziku zaostávania, ak nezvýši svoje úsilie v oblasti investičnej prípravy.*

b) Územno-technické faktory

- ***Rozširovanie dopravnej infraštruktúry v okolí*** *(napr. R4, modernizácia ciest I. a II. triedy) síce zlepšuje regionálnu dostupnosť, ale zároveň vytvára tlak na periférne obce ako Suché, aby sa aktívne napojili na nové siete.*
- ***Digitálna transformácia samospráv****: Zvyšujúce sa nároky na elektronizáciu služieb, smart riešenia a moderné systémy riadenia, ktoré si vyžadujú externú technickú a personálnu podporu.*

c) Prírodno-environmentálne faktory

- ***Zmeny klímy a extrémne výkyvy počasia****: Výraznejší výskyt sucha, prívalových dažďov, veterných búrok ohrozuje poľnohospodárstvo aj obecný majetok. Rastúce požiadavky na zelenú infraštruktúru a vodozádržné opatrenia.*
- ***Zvyšovanie environmentálnych regulácií EÚ****: Obce musia čoraz dôslednejšie plánovať odpadové hospodárstvo, environmentálne dopady investícií a energetickú efektívnosť budov.*

d) Kultúrne a spoločenské faktory

- ***Znižovanie účasti obyvateľstva na komunitnom živote v SR****: Výzva udržať aktívnu občiansku spoločnosť a dobrovoľníctvo na lokálnej úrovni.*
- ***Súťaž o kultúrne granty a podujatia****: Menšie obce majú často znevýhodnenú pozíciu pri prístupe k dotačným schémam na kultúru oproti mestám alebo združeniam obcí.*

e) Inštitucionálno-organizačné faktory

- ***Náročnosť eurofondového programového obdobia 2021 – 2027****: Zmeny v administratívnych postupoch, digitalizácia žiadostí, viacstupňové hodnotenie IÚI, tlak na synergickosť a regionálne zosúladenie.*
- ***Zvýšené nároky na projektovú pripravenosť****: Konkurencia v rámci MAS, IÚS a výziev PRV kladie dôraz na kvalitu, inovatívnosť a územnú koordináciu. Obec Suché má obmedzené kapacity na odbornú a technickú prípravu projektov.*

2.5. Výstupy SWOT analýzy pre voľbu typu stratégie

Silné stránky	**Slabé stránky**
• ***Funkčná a stabilná samospráva*** *so skúseným a aktívnym vedením obce.* • ***Výhodná poloha v blízkosti okresného mesta Michalovce*** *(do 10 km) – dostupnosť služieb, zamestnania a vzdelávania.* • ***Dobre vybudovaná technická infraštruktúra*** *– obec je napojená na kanalizáciu, verejný vodovod, má verejné osvetlenie.* • ***Silné a aktívne miestne spoločenstvo****, ktoré sa pravidelne zapája do organizácie kultúrnych, spoločenských a komunitných podujatí.* • ***Členstvo v miestnej akčnej skupine MAS DUŠA a v území UMR Michalovce a okolie****, čo obci zabezpečuje* ***prístup k fondom IÚI a CLLD výzvam****.*	• ***Odliv mladých ľudí a nepriaznivý demografický vývoj****, ktorý znižuje dlhodobý rozvojový potenciál obce.* • ***Nedostatočná projektová pripravenosť a chýbajúce odborné kapacity*** *pre aktívne a efektívne čerpanie externých finančných zdrojov.* • ***Nezrekonštruované miestne komunikácie*** *a* ***chýbajúca cyklistická infraštruktúra****, čo obmedzuje dostupnosť a mobilitu v obci.* • ***Nedostatok vhodných a dostupných priestorov*** *pre komunitné aktivity mládeže a seniorov.* • ***Zanedbaný stav okrajových častí intravilánu*** *a* ***neefektívne využitie verejných priestranstiev****, ktoré znižujú estetickú hodnotu obce a komfort života.*
Príležitosti	**Ohrozenia**
• *Možnosť čerpania externých finančných zdrojov v rámci Programu Slovensko 2021 – 2027, najmä z nástrojov ako IÚI, EFRR a PRV.* • *Posilňovanie územného prístupu k rozvoju – prostredníctvom miestnej akčnej skupiny (MAS), územia UMR Michalovce a Košického samosprávneho kraja.* • *Zvyšujúci sa dopyt po vidieckom bývaní a atraktívnom životnom prostredí v dostupnosti okresného mesta.* • *Pokrok v digitalizácii verejnej správy a automatizácii procesov, ktorý zvyšuje efektívnosť samosprávy a komfort pre občanov.* • *Rastúci dôraz Európskej únie na environmentálne a zelené riešenia, ktorý podporuje obnovu verejných priestorov, energetickú efektívnosť a ekologické aktivity.*	• *Konkurenčný tlak zo strany okolitých, rozvojovo aktívnejších obcí, ktorý môže obmedziť prístup k zdrojom a pozornosť partnerov.* • *Zhoršovanie environmentálnych podmienok, najmä výskyt sucha, prívalových dažďov a extrémnych javov v dôsledku klimatických zmien.* • *Dlhodobo nízka miera účasti obyvateľov na verejnom a komunitnom živote, čo oslabuje spoločenský kapitál a participáciu.* • *Nestabilné a nepredvídateľné legislatívne a dotačné prostredie Slovenskej republiky, ktoré komplikuje plánovanie a realizáciu investícií.* • *Riziko premeškania aktuálneho programového obdobia 2021 – 2027 a s tým spojených výziev, ak nebude obec dostatočne pripravená projektovo a kapacitne.*

Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy

Na základe výstupov SWOT analýzy sa ako najvhodnejší javí ***rozvojovo-intervenčný prístup*** *s prvkami* ***zameranými na aktiváciu vnútorných potenciálov a elimináciu štrukturálnych slabín****. Strategický prístup PHRSR obce Suché bude založený na týchto princípoch:*

- ***Zmierňovanie dopadov slabých stránok*** *– systematická príprava projektov, externá podpora pri administrácii žiadostí, zlepšenie dostupnosti a technického stavu infraštruktúry.*
- ***Mobilizácia silných stránok a príležitostí*** *– využitie členstva v MAS DUŠA a UMR na aktiváciu finančných nástrojov IÚI a PRV, rozvoj komunitného života.*
- ***Prevencia ohrození*** *– podpora klimatickej adaptácie a environmentálne priaznivých opatrení, znižovanie závislosti na externých faktoroch, budovanie odolnosti komunity.*
- ***Integrovaný prístup*** *– zosúladenie PHRSR s regionálnymi a národnými stratégiami (KSK, Program Slovensko), väzba na IÚS UMR.*

2.6. Výstup benchmarkingu v kontexte širšieho územia

Obec Suché zaostáva za najbližšími konkurentmi najmä v miere projektovej pripravenosti a schopnosti čerpať externé zdroje, čo je hlavným dôvodom slabšej realizácie investičných zámerov.
V oblasti verejného priestoru a infraštruktúry je potrebné dobudovanie chýbajúcich komponentov (napr. cyklotrasy, oddychové zóny), ktoré sú štandardom u aktívnejších obcí.
Aj malá obec môže byť úspešná, pokiaľ dôsledne využíva výzvy MAS a IÚI, plánuje v súlade s potrebami a zapája komunitu.
V oblasti kultúrneho zázemia a participácie obyvateľov je obec Suché na porovnateľnej úrovni s inými obcami, čo predstavuje vhodný základ pre komunitný rozvoj.

Strategický význam benchmarkingu pre PHRSR
Výsledky benchmarkingu budú využité na:

- *cieľavedomé posilnenie projektovej pripravenosti obce (externá technická podpora, PD, výzvy MAS/IÚI),*
- *vytvorenie kvalitného verejného a voľnočasového priestoru ako konkurenčnej výhody,*
- *posilnenie spolupráce s MAS DUŠA a UMR, najmä pri financovaní zelenej infraštruktúry a miestnych služieb,*
- *sledovanie merateľných ukazovateľov, ktoré obec priblížia k lepšie fungujúcim sídlam v regióne.*
-

2.7. Identifikácia disparít a faktorov rozvoja

Analytické zhodnotenie obce Suché odhalilo viacero významných ***vnútorných disparít*** *(vývojových nerovnováh) a zároveň identifikovalo kľúčové* ***rozvojové faktory****, ktoré môžu byť podkladom pre formuláciu strategických cieľov.*

Hospodárstvo
Disparity:

- ***Nedostatočný technický stav miestnych komunikácií*** *– významná časť miestnych komunikácií v obci je poškodená alebo zanedbaná, bez kvalitného povrchu, čo komplikuje dopravu aj obslužnosť územia.*
- ***Zanedbané inžinierske siete*** *– chýbajúce alebo zastarané kanalizačné vedenie, nevyhovujúci stav dažďovej kanalizácie, slabá pripravenosť na extrémne zrážky.*
- ***Nízka miera podnikateľskej aktivity*** *– v obci je nízky počet aktívnych živnostníkov, absentujú priestory a podpora pre vznik drobného podnikania (napr. remeslá, služby, agroturistika).*

Faktory rozvoja:

- ***Blízkosť okresného mesta Michalovce*** *vytvára predpoklady pre rozvoj bývania a podnikateľských činností napojených na spádové centrum.*
- ***Základná technická infraštruktúra je dobudovaná (vodovod, osvetlenie)****, čo vytvára východiskovú pozíciu pre ďalšie rozvojové kroky na vybudovanie novej IBV.*
- ***Záujem samosprávy o spoluprácu v rámci MAS DUŠA a IÚI*** *poskytuje obci prístup k výzvam na modernizáciu infraštruktúry a podporu hospodárstva.*

Sociálna oblasť
Disparity:

- ***Absencia školských zariadení priamo v obci*** *– deti dochádzajú do okolitých obcí, čo oslabuje komunitnú identitu a zvyšuje záťaž na dopravu.*
- ***Slabé zázemie pre komunitnú a kultúrnu činnosť*** *– obec nemá vybudované komunitné centrum, spoločenské priestory pri obecnom úrade sú nevyhovujúce a zastarané.*
- ***Nedostatočne upravené verejné priestory*** *– parkové plochy, priestranstvá pred verejnými budovami a ulice si vyžadujú revitalizáciu, mobiliár je v zlom stave alebo chýba.*

Faktory rozvoja:

- ***Existencia tradície a záujmu o kultúrne podujatia*** *– obec pravidelne organizuje kultúrno-spoločenské aktivity, ktoré vytvárajú potenciál pre rozvoj komunitného života.*
- ***Silná lokálna identita a ochota obyvateľov participovať*** *– základ pre rozvoj dobrovoľníctva a zapojenie občanov do revitalizačných projektov.*
- ***Možnosť využiť výzvy MAS a PRV*** *na podporu neformálneho vzdelávania, kultúry a voľnočasových aktivít.*

Životné prostredie

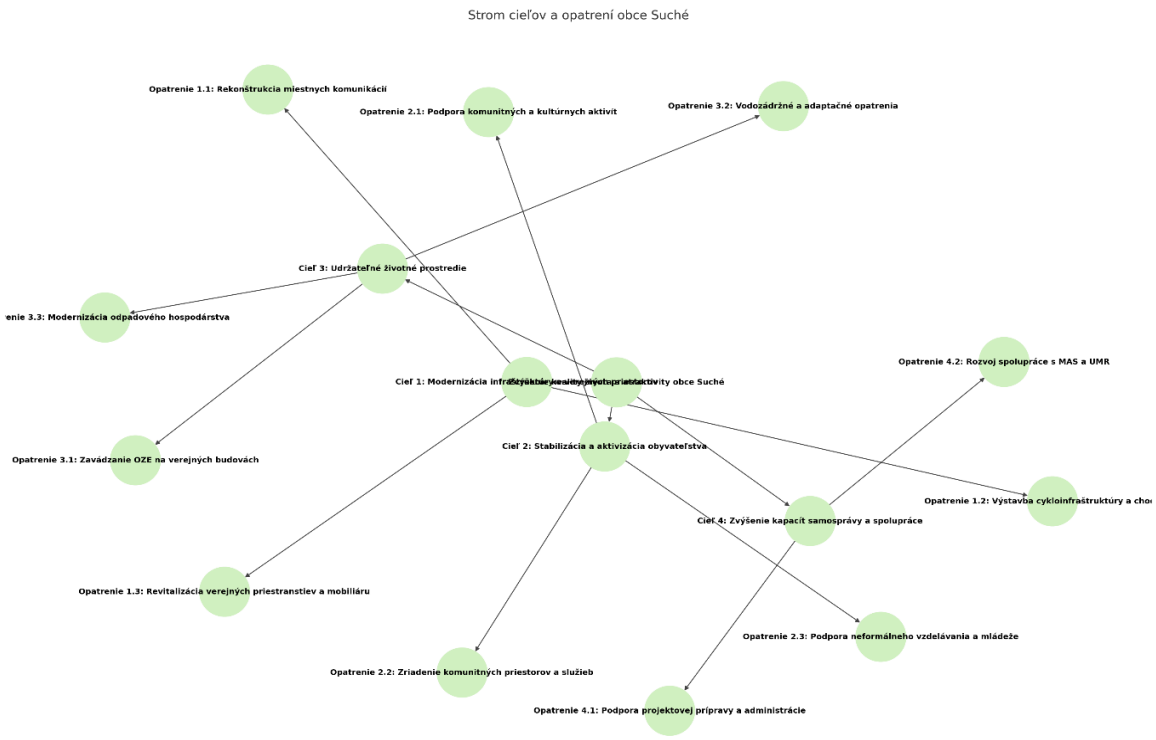
Disparity:

- ***Nízka úroveň využívania obnoviteľných zdrojov energie (OZE)*** *– verejné budovy nemajú inštalované solárne panely, obec nemá energetický plán.*
- ***Zastaralé verejné budovy s nízkou energetickou efektívnosťou*** *– obecný úrad, kultúrny dom a iné objekty vykazujú vysoké tepelné straty.*
- ***Nedostatočné odpadové hospodárstvo*** *– chýba moderný zberný dvor, separácia je základná, bez podpory cirkulárneho prístupu.*
- ***Zanedbaný stav dažďovej kanalizácie a vodného hospodárstva*** *– problém s povrchovými zrážkami a ich odvádzaním, riziko zaplavovania.*
- ***Degradovaná zeleň v intraviláne*** *– chýba systematická obnova stromoradí, parkových zón, neexistuje koncepcia starostlivosti o zeleň.*

Faktory rozvoja:

- ***Prirodzené zázemie pre zeleň a výsadbu*** *– obec disponuje priestorom vhodným pre revitalizáciu zelene a zriadenie oddychových zón.*
- ***Možnosť čerpať prostriedky na environmentálne opatrenia z Programu Slovensko a IÚI*** *– potenciál na rekonštrukciu budov a výstavbu vodozádržných prvkov.*
- ***Záujem verejnosti o estetizáciu obce a ekologické riešenia*** *– ochota zapájať sa do projektov výsadby a skrášľovania verejných priestorov.*

2.8. Strom výziev a problémov

1. Rozvojová stratégia

1.1. Vízia rozvoja a hlavný cieľ

Vízia rozvoja *„Obec Suché – bezpečné, zelené a aktívne vidiecke sídlo s kvalitnými službami pre obyvateľov všetkých generácií, s obnovovanou infraštruktúrou, udržateľným hospodárením a silným komunitným zázemím.“*

Hlavný cieľ: *Zvýšiť kvalitu života a životného prostredia v obci Suché prostredníctvom obnovy verejnej infraštruktúry, rozvoja komunitných služieb a posilnenia samosprávnych kapacít v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja.*

1.2. Štruktúra priorít a ich väzby

Rozvojová stratégia obce Suché je založená na piatich prioritách, ktoré reflektujú hlavné rozvojové potreby, identifikované v analytickej časti dokumentu, ako aj zámery vyjadrené miestnymi aktérmi v rámci participatívneho procesu. Každá priorita je konkretizovaná prostredníctvom strategických a špecifických cieľov a ich súboru opatrení.

Priorita 1 – Inteligentnejšia obec *sa zameriava na zvyšovanie inovačného a digitálneho potenciálu obce. Zahŕňa využívanie moderných technológií a dátových nástrojov na zefektívnenie verejnej správy, podporu transparentnosti a zvýšenie digitálnej dostupnosti služieb. Táto priorita tvorí technologický a systémový základ pre ostatné rozvojové oblasti.*

Priorita 2 – Zelenšia obec *rieši potrebu zlepšiť environmentálnu udržateľnosť a adaptáciu na zmenu klímy. Podporuje zelené riešenia, vodozádržné opatrenia, zvyšovanie energetickej efektívnosti a environmentálne povedomie. Je úzko prepojená s prioritou 5, ktorá sa venuje využívaniu prírodného potenciálu, ako aj s prioritou 4 v oblasti verejných priestorov a zelene.*

Priorita 3 – Lepšie prepojená obec *reaguje na potrebu zlepšenia fyzickej a digitálnej konektivity obce s okolím. Zahŕňa rozvoj dopravnej a komunikačnej infraštruktúry, podporu udržateľnej mobility a dostupnosti služieb. Je kľúčová pre fungovanie verejných inštitúcií, rozvoj cestovného ruchu (priorita 5) a posilňovanie komunitných väzieb (priorita 4).*

Priorita 4 – Sociálnejšia obec *reflektuje potrebu posilnenia sociálnej inklúzie, podpory komunitného života a rovnosti prístupu k službám. Zameriava sa na všetky skupiny obyvateľstva vrátane detí, seniorov a zraniteľných skupín. Má priamu väzbu na priority 2 (verejné priestory a zeleň), 3 (prístupnosť služieb) aj 5 (komunitná identita a kultúra).*

Priorita 5 – Obec bližšie k občanom *podporuje udržateľný a integrovaný rozvoj so zapojením miestnych komunít, zhodnotením kultúrneho a prírodného potenciálu a rozvojom občianskej infraštruktúry. Je zastrešujúcou prioritou, ktorá prepája ekonomický, environmentálny, sociálny aj kultúrny rozmer rozvoja obce.*

Vzájomná prepojenosť priorít zaručuje ich synergický účinok. Opatrenia jednej priority často prispievajú k plneniu cieľov inej – napríklad zlepšenie digitálnej konektivity (priorita 3) podporuje inteligentnú samosprávu (priorita 1) a zároveň zvyšuje prístupnosť k sociálnym službám (priorita 4). Podobne, obnova kultúrnych pamiatok (priorita 5) má pozitívny vplyv na komunitný život (priorita 4) aj rozvoj udržateľného cestovného ruchu.

1.3. Systém cieľov, ich súvislostí, indikátorov a strom cieľov

1.3.1. Prehľad strategických a špecifických (operatívnych) cieľov vo väzbe na hlavný cieľ a priority

Vízia: „Obec Suché – bezpečné, zelené a aktívne vidiecke sídlo s kvalitnými službami pre obyvateľov všetkých generácií, s obnovovanou infraštruktúrou, udržateľným hospodárením a silným komunitným zázemím.“

Hlavný cieľ: Zvýšiť kvalitu života a životného prostredia v obci Suché prostredníctvom obnovy verejnej infraštruktúry, rozvoja komunitných služieb a posilnenia samosprávnych kapacít v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja.

Priorita 1 Inteligentnejšia obec		
Väzba na politický cieľ EÚ: *Politický cieľ 1 – Inteligentnejšia Európa prostredníctvom podpory inovatívnej a inteligentnej transformácie a inteligentnejšej prepojenosti IKT*		
Strategický cieľ 1.1.	***Zvýšiť inteligentnosť a inovačný potenciál obce***	
	Špecifický cieľ 1.1.1	***Zaviesť digitálne nástroje pre transparentnú a efektívnu samosprávu*** *Opatrenia:* • *Implementácia elektronických služieb obce (e-podateľňa, e-cintorín, verejné konzultácie online).* • *Vytvorenie mobilnej aplikácie obce pre oznamy, podnety a miestnu participáciu.* • *Zavedenie participatívneho rozpočtu s online hlasovaním občanov.* • *Digitalizácia archívu a historických záznamov obce.* • *Podpora digitálnej gramotnosti a zavádzanie Wi-Fi zón.*
	Špecifický cieľ 1.1.2	***Využívať smart technológie a dátové nástroje na efektívnu správu obecného majetku a infraštruktúry.*** *Opatrenia:* • *Podpora vybavenia obce výpočtovou technikou a IT vybavením pre pracovníkov obecného úradu.* • *Zavedenie systému inteligentného osvetlenia s možnosťou vzdialeného ovládania.* • *Inštalácia senzorov na monitoring spotreby energií v budovách vo vlastníctve obce.*
Priorita 2 Zelenšia obec		
Väzba na politický cieľ EÚ: *Politický cieľ 2 – Zelenšia, nízkouhlíková Európa prispôsobená zmene klímy, podporujúca energetickú transformáciu, obehové hospodárstvo a ekologickú infraštruktúru*		
Strategický cieľ 2.1.	***Posilniť ekologickú stabilitu a adaptačnú schopnosť obce na klimatické zmeny***	
	Špecifický cieľ 2.2.1.	***Realizovať opatrenia zadržiavajúce vodu v krajine a v obci.*** *Opatrenia:* • *Vodozádržné opatrenia pri verejných objektoch a na spevnených plochách.* • *Rekultivácia a výsadba verejnej zelene s cieľom zlepšiť kvalitu životného prostredia.* • *Zriadenie dažďových záhrad a zelených pásov v intraviláne obce na zlepšenie vsakovania vody.* • *Inštalácia podzemných a nadzemných nádrží na zachytávanie dažďovej vody zo striech verejných budov.* • *Obnova a údržba priekop, suchých poldrov a zaniknutých mokradí v extraviláne.*

		Zavedenie systému opätovného využívania dažďovej vody na zavlažovanie verejnej zelene. • *Realizácia pilotných projektov modro-zelenej infraštruktúry (napr. zelené strechy, zelené steny).* • *Environmentálna výchova a osveta občanov.*
	Špecifický cieľ 2.2.2.	***Zvýšiť energetickú efektívnosť verejných budov a rozšíriť výstavbu vodovodov a kanalizačných systémov*** *Opatrenia:* • *Realizácia energetických auditov a príprava projektov na znižovanie uhlíkovej stopy.* • *Zavádzanie obnoviteľných zdrojov energie (OZE) na budovách obecného majetku (napr. fotovoltické panely, tepelné čerpadlá, solárne kolektory).* • *Zatepľovanie verejných budov vrátane výmeny okien, dverí a zateplenia obvodových plášťov.* • *Modernizácia vykurovacích systémov s dôrazom na efektívne, nízkoemisné technológie.* • *Zavedenie inteligentných systémov riadenia spotreby energií (napr. smart termostaty, osvetlenie s pohybovými senzormi).* • *Výmena verejného osvetlenia za energeticky úsporné LED technológie.* • *Modernizácia a rozšírenie vodovodných a kanalizačných systémov* • *Vzdelávanie zamestnancov obce a verejnosti o možnostiach úspor energie a udržateľného hospodárenia.* • *Príprava a realizácia projektov v rámci národných a EÚ dotačných schém zameraných na zelenú transformáciu.*
Priorita 3 Lepšie prepojená obec		
Väzba na politický cieľ EÚ: *Politický cieľ* ***3 Lepšie prepojená Európa – zlepšenie mobility a regionálnej prepojenosti prostredníctvom TEN-T, digitálnej konektivity a inteligentných, bezpečných a udržateľných dopravných systémov***		
Strategický cieľ 3.1.	***Zlepšiť dostupnosť obce a jej prepojenie s územím prostredníctvom udržateľnej dopravy a digitálnej infraštruktúry***	
	Špecifický cieľ 3.1.1.	***Modernizovať a rozvíjať infraštruktúru pre dopravnú a digitálnu konektivitu*** *Opatrenia:* • *Rekonštrukcia a modernizácia miestnych komunikácií, chodníkov a prístupových ciest* • *Budovanie cyklistickej infraštruktúry a bezpečných cyklotrás v prepojení na nadregionálne trasy.* • *Vybudovanie alebo obnova zastávok verejnej dopravy vrátane bezbariérového prístupu.*

		• *Zavedenie prvkov inteligentnej dopravy – informačné panely, sledovanie MHD, solárne osvetlenie zastávok.* • *Budovanie optických sietí (napr. FTTH – fiber to the home), rozširovanie 5G sietí.* • *Modernizácia telekomunikačných sietí.* • *Zabezpečenie internetového pripojenia pre verejné inštitúcie.* • *Podpora Wi-Fi zón vo verejných priestranstvách.* • *Zlepšenie pokrytia odľahlých alebo vidieckych oblastí vysokorýchlostným internetom.*
Priorita 4 Sociálnejšia obec		
Väzba na politický cieľ EÚ: Politický cieľ 4 – Sociálnejšia Európa vykonávaním európskeho piliera sociálnych práv		
Strategický cieľ 4.1.	***Podporiť inklúziu, komunitný život a kvalitu života všetkých skupín obyvateľstva***	
	Špecifický cieľ 4.1.1.	***Posilniť komunitný a spolkový život*** *Opatrenia:* • *Organizovanie komunitných podujatí, festivalov a workshopov.* • *Podpora dobrovoľníckych iniciatív a spolkov.*
	Špecifický cieľ 4.1.2.	***Zabezpečiť rovnosť prístupu ku kultúre, vzdelávaniu a službám*** *Opatrenia:* • *Vytváranie zázemia pre prácu s deťmi a seniormi.* • *Rozšírenie spolupráce s regionálnymi kultúrnymi a vzdelávacími inštitúciemi.* • *Zriadenie klubovne pre deti a mládež.*
	Špecifický cieľ 4.1.3.	***Obnoviť a modernizovať komunitné priestory.*** *Opatrenia:* • *Rekonštrukcia komunitného centra a modernizácia jeho vnútro-technického vybavenie.*
Strategický cieľ 4.2.	***Zvýšiť kvalitu verejného priestoru a jeho dostupnosť pre všetky skupiny obyvateľstva***	
	Špecifický cieľ 4.2.1.	***Zlepšiť verejné priestory a ich vybavenie pre sociálnu inklúziu.*** *Opatrenia:* • *Urbanistické úpravy centrálnej časti obce (námestie, mobiliár, zeleň).* • *Zabezpečenie bezbariérovosti verejných objektov.*
	Špecifický cieľ 4.2.2.	***Podporiť integráciu zraniteľných skupín prostredníctvom kvalitných verejných služieb a inkluzívnej infraštruktúry*** *Opatrenia:* • *Vybudovanie denného stacionára alebo zariadenia komunitného typu pre seniorov a zraniteľné skupiny* • *Zriadenie prístupových prvkov pre osoby so zdravotným znevýhodnením – nájazdy, vodorovné značenie, signalizácia.*

		• *Vybudovanie multifunkčných a inkluzívnych detských ihrísk prístupných aj pre deti s obmedzenou mobilitou.* • *Zavedenie komunitnej sociálnej služby (napr. obecný koordinátor pre prácu so seniormi)* • *Vytvorenie priestorov pre aktivity zdravotne znevýhodnených osôb, vrátane denného stacionára.* • *Zabezpečenie prístupu k základným službám (lekáreň, pošta, služby pre seniorov) v centrálnej časti obce.* • *Spolupráca s neziskovým sektorom pri poskytovaní podpory a programov pre znevýhodnené skupiny.*
Priorita 5 Obec bližšie k občanom		
Väzba na politický cieľ EÚ: *Politický cieľ 5 – Európa bližšie k občanom podporovaním udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív*		
Strategický cieľ 5.1.	***Podporiť udržateľný a integrovaný rozvoj obce Suché so zapojením miestnych komunít a zhodnotením kultúrneho a prírodného potenciálu územia***	
	Špecifický cieľ 5.1.1.	***Zhodnotiť kultúrne a historické dedičstvo ako základ miestnej identity a cestovného ruchu*** *Opatrenia:* • *Obnova a sprístupnenie kultúrnych pamiatok (napr. gréckokatolícky kostol sv. Petra a Pavla)* • *Vytvorenie stálej obecnej expozície histórie a tradícií* • *Propagácia nehmotného dedičstva: folklór, remeslá, miestne legendy*

	Špecifický cieľ 5.1.2.	***Rozvíjať voľnočasovú a turistickú infraštruktúru s dôrazom na prírodné a krajinné hodnoty***
		Opatrenia:
		• *Rozvoj cykloturistiky – podpora a organizácia tematických podujatí, ako je zážitková cyklotúra „K mohylám a vínu“, rozširovanie a údržba cyklotrás v oblasti Pozdišovského chrbta.*
		• *Údržba a doplnenie športovo-oddychového areálu a centra obce, vrátane:*
		  ○ *altánku, vodnej nádrže, náučnej trasy,*
		  ○ *pumptrackovej dráhy pre deti a mládež,*
		  ○ *detského ihriska s prírodnými hernými prvkami.*
		• *Zriadenie prírodného amfiteátra – využiteľného pre kultúrne podujatia, školské a komunitné aktivity v prírodnom prostredí.*
		• *Nákup mobilného pódia a lavíc*
		• *Inštalácia informačných prvkov – nové smerovníky, mapové tabule, značenie turistických trás a bodov záujmu.*

		• *Rozšírenie náučného chodníka k východoslovenským mohylám – tematická trasa prepájajúca archeologicky a kultúrne významné miesta územia Pozdišovského chrbta.* • *Vybudovanie vyhliadkovej veže (rozhľadne) – s panoramatickým výhľadom na krajinu Dolného Zemplína.* • *Budovanie turistickej infraštruktúry – odpočívadlá, prístrešky, stojany na bicykle, pitné fontány, elektronabíjačky.* • *Vybudovanie zážitkových prvkov – napr. zipline (lanová atrakcia) v bezpečnej lokalite pre zážitkový turizmus.* • *Obnova a využitie existujúcich potencionálnych bodov záujmu:* o *požiarna nádrž ako multifunkčný prvok (rekreačný, bezpečnostný),* o *bývalá piesková baňa – ako zastávka náučného chodníka s interpretáciou histórie ťažby a prírodných pomerov.* o *váhadlové studne*
	Špecifický cieľ 5.1.3.	***Posilniť komunitný a spolkový život ako nástroj miestneho rozvoja*** *Opatrenia:* • *Rekonštrukcia a multifunkčné využitie kultúrneho domu ako komunitného centra*
	Špecifický cieľ 5.1.4.	***Zlepšiť propagáciu obce a komunikáciu s obyvateľmi i návštevníkmi*** *Opatrenia:* • *Tvorba propagačných materiálov a informačných nástrojov (mapy, brožúry, web)* • *Modernizácia webovej stránky a digitálnych komunikačných kanálov* • *Vydanie monografie k výročiu obce a značenie významných miest*
Strategický cieľ 5.2	***Vybudovať a modernizovať občiansku infraštruktúru obce Suché s cieľom zlepšiť kvalitu života obyvateľov a dostupnosť verejných služieb***	
	Špecifický cieľ 5.2.1.	***Zabezpečiť dôstojnú infraštruktúru pre základné občianske potreby*** *Opatrenia:* • *Modernizácia domu smútku a jeho technické dovybavenie* • *Obnova a úprava miestneho cintorína vrátane mobiliáru, oplotenia a prístupových chodníkov* •
	Špecifický cieľ 5.2.2.	***Zvýšiť funkčnosť a technickú úroveň verejných objektov a služieb*** *Opatrenia:* • *Rekonštrukcia a modernizácia budovy obecného úradu* • *Zriadenie alebo obnova obecnej knižnice s prístupom k digitálnym službám* • *Modernizácia verejného rozhlasu – prechod na bezdrôtový systém* • *Zavedenie verejného Wi-Fi pripojenia v centrálnych zónach obce*

	Špecifický cieľ 5.2.3.	***Vytvoriť atraktívne a bezpečné verejné priestory pre komunitné aktivity*** *Opatrenia:* • *Revitalizácia **verejných priestranstiev** (centrum obce)* • *Vybudovanie **kamerového systému** na zlepšenie bezpečnosti* • *Zriadenie **obecných parkov** a výsadba zelene ako súčasť adaptačných opatrení na zmenu klímy*
	Špecifický cieľ 5.2.4.	***Podporiť rozvoj individuálnej bytovej výstavby*** *Opatrenie:* *Príprava a technická vybavenosť pozemkov pre IBV*

3.3.2. Detailný popis strategických a špecifických (operatívnych) cieľov a zapojenia partnerov pre implementáciu PHRSR	
Priorita	***1 Inteligentnejšia obec***
Strategický cieľ	***1.1 Zvýšiť inteligentnosť a inovačný potenciál obce***
Doba realizácie	*2025-2035*
Partneri pre implementáciu PHRSR	*Obec Suché*
Špecifické ciele	**Väzba na výzvy, potenciálny, limity, problémy impulzy na ktoré špecifický cieľ reaguje**
1.1.1 *Zaviesť digitálne nástroje pre transparentnú a efektívnu samosprávu* ***1.1.2*** *Využívať smart technológie a dátové nástroje na efektívnu správu obecného majetku a infraštruktúry.*	*V súčasnosti čelí obec Suché viacerým výzvam spojeným s modernizáciou verejnej správy a efektívnou správou svojho majetku. Digitálne technológie ponúkajú obciam nový potenciál, ako zefektívniť administratívne procesy, zlepšiť komunikáciu s obyvateľmi, zvýšiť transparentnosť a zároveň šetriť verejné zdroje. V reakcii na tieto trendy si obec stanovila ambíciu* ***zaviesť digitálne nástroje pre transparentnú a efektívnu samosprávu*** *a* ***využívať smart technológie pri správe obecného majetku a infraštruktúry****.* *Obec má v tomto smere potenciál byť dynamickým a inovatívnym prostredím. Jej menší rozsah a kompaktná štruktúra umožňujú rýchle implementovanie nových riešení. Zároveň rastie záujem občanov – najmä mladších vekových skupín – o moderné formy komunikácie a zapájania sa do verejného diania.* *Cieľom obce je postupne prejsť od papierovej a osobnej formy komunikácie k digitálnym riešeniam, ktoré občanom sprístupnia služby aj na diaľku – napríklad prostredníctvom elektronického podania, online konzultácií či mobilnej aplikácie s funkciami ako hlásenie porúch, pripomienky či rozhlasové oznamy. Ďalšou prioritou je* ***modernizácia verejného rozhlasu*** *formou bezdrôtového systému a zavedenie* ***verejného Wi-Fi pripojenia*** *v centre obce.* *Obec sa zároveň usiluje* ***integrovať smart technológie*** *do bežnej správy majetku – napríklad pri verejnom osvetlení (prechod na LED technológiu s diaľkovým ovládaním), monitorovaní spotreby energií v budovách či zbere dát z kamerového systému. Tieto nástroje umožnia obci efektívnejšie riadiť svoje priestory, optimalizovať náklady a predchádzať havarijným stavom.* *Na realizáciu týchto cieľov chce obec Suché využiť dostupné výzvy z* ***Operačného programu Slovensko 2021–2027****, z komponentu* ***Plánu obnovy a odolnosti SR****, ako aj z programov* ***pre najmenej rozvinuté okresy****. Vďaka týmto finančným nástrojom sa môže digitalizácia stať bežnou súčasťou každodenného chodu obce a priblížiť samosprávu k svojim obyvateľom.*

Väzba na nadradené a sektorálne stratégie	**Väzba na ostatné ciele PHRSR**	**Očakávaný dopad**
Stratégia a väzba	**Ciele a väzba**	**Cieľová skupina** **Predpokladaný dopad na cieľovú skupinu**
Zámer obce Suché zaviesť digitálne nástroje do fungovania samosprávy, modernizovať komunikačné kanály a využívať smart technológie pri správe obecného majetku je v plnom súlade s aktuálnymi národnými i európskymi strategickými dokumentmi. Tieto dokumenty kladú dôraz na inteligentný územný rozvoj, digitalizáciu verejnej správy a využívanie inovatívnych riešení v každodennom fungovaní samospráv vrátane malých obcí.	*Strategický cieľ 1.1 – Zvýšiť inteligentnosť a inovačný potenciál obce – je úzko prepojený s viacerými ďalšími cieľmi Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.*	***Obyvatelia obce (všetky vekové skupiny)*** *Získajú lepší prístup k informáciám a službám samosprávy – napríklad prostredníctvom elektronického podávania žiadostí, digitálneho obecného rozhlasu či modernizovanej webovej stránky. Zlepší sa ich možnosť zapájať sa do verejného diania a komunikovať s obecným úradom*

*Strategický rámec vychádza predovšetkým z **Operačného programu Slovensko 2021 – 2027,** konkrétne zo špecifického cieľa 1.1.1, ktorý podporuje zvyšovanie úrovne digitálnych verejných služieb. Plánované aktivity obce – ako je zavedenie elektronických služieb, modernizácia obecného rozhlasu a implementácia verejného Wi-Fi – napĺňajú tento cieľ prostredníctvom zlepšenia dostupnosti, efektivity a kvality samosprávnych služieb.* ***Plán obnovy a odolnosti SR, prostredníctvom Komponentu 17 – Digitálna verejná správa,** kladie dôraz na modernizáciu miestnych samospráv inteligentnými digitálnymi riešeniami. Obec Suché sa do tohto procesu aktívne zapája – plánuje využiť moderné nástroje na správu majetku, digitálne informovanie obyvateľov a zefektívnenie administratívnych procesov, čím podporuje celkovú transformáciu verejného sektora.* ***Národná koncepcia informatizácie verejnej správy (NKIVS)** definuje hlavné princípy informatizácie – elektronizáciu procesov, zdieľanie údajov, otvorené dáta a užívateľsky dostupné digitálne služby. Obec Suché reflektuje tieto odporúčania vo svojich cieľoch tým, že plánuje rozšíriť digitálnu agendu, zlepšiť digitálnu dostupnosť a prepojiť verejné služby s potrebami obyvateľov.* ***Stratégia Slovensko 2030 stanovuje prioritu „Digitálne a efektívne verejné inštitúcie“** ako jednu z hlavných oblastí pre budovanie modernej spoločnosti. Zavádzaním digitálnych riešení v správe územia a vytváraním priestoru pre zapojenie obyvateľov do rozhodovacích procesov obec aktívne prispieva k dosahovaniu cieľov tejto stratégie.* *V rámci **Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR do roku 2030** sa digitalizácia považuje za jeden z kľúčových nástrojov na rozvoj menších a vidieckych obcí. Realizáciou opatrení ako sú digitálne služby, smart infraštruktúra či elektronická komunikácia obec Suché podporuje znižovanie regionálnych rozdielov a zvyšuje kvalitu života obyvateľov v území so zníženým rozvojovým potenciálom.* *Z pohľadu politiky súdržnosti EÚ je špecifický cieľ obce priamo previazaný s **Politickým cieľom 1 – Inteligentnejšia Európa**, ktorý podporuje inovácie, digitalizáciu a inteligentné verejné spravovanie. Aktivity ako zavedenie digitálnej agendy, smart osvetlenia, modernizácia rozhlasu či monitoring obecného majetku zodpovedajú odporúčaniam Európskej únie pre malé a*	*Má priamu väzbu na cieľ 2.1, ktorý sa zameriava na zvyšovanie kvality verejnej infraštruktúry, keďže využívanie inteligentných technológií (napr. smart osvetlenie, senzory, automatizované systémy) prispieva k efektívnejšiemu a udržateľnejšiemu spravovaniu obecného majetku.* *Rovnako je previazaný s cieľom 3.1 – Zlepšiť dopravnú a digitálnu konektivitu, keďže digitálne riešenia tvoria základ pre rozvoj elektronických služieb a zvyšovanie dostupnosti online nástrojov pre obyvateľov.* *Dôležitý je aj súvis so sociálnou inklúziou a komunitným rozvojom, najmä v rámci cieľa 4.1 – Podporiť komunitný život. Digitálne technológie umožňujú širšiu participáciu obyvateľov na rozhodovacích procesoch, čím sa posilňuje občianska angažovanosť.* *V neposlednom rade prispieva k cieľom v oblasti kultúrneho dedičstva (cieľ 5.1), kde môže digitálne zachytávanie, archivácia a prezentácia histórie a tradícií obce zvýšiť ich dostupnosť a atraktivitu. Cieľ 1.1 zároveň posilňuje aj cieľ 5.2, ktorý sa zameriava na zlepšenie správy vecí verejných prostredníctvom transparentnosti, elektronizácie a efektívneho riadenia.*	*prostredníctvom participatívnych a digitálnych nástrojov. Zvýši sa komfort pri riešení administratívnych úkonov bez nutnosti osobnej návštevy úradu.* ***Miestna samospráva a zamestnanci obecného úradu*** *Získajú možnosť efektívnejšie spravovať obecný majetok a infraštruktúru vďaka digitálnym nástrojom, ako sú napr. databázy, elektronická evidencia či nástroje pre monitoring. Zníži sa administratívna záťaž zamestnancov, zrýchlia sa interné procesy a zlepší sa analytické podklady pre rozhodovanie. Transparentnosť obce voči verejnosti sa zvýši a posilní sa dôvera občanov.* ***Podnikatelia, dodávatelia služieb a technickí partneri*** *Vzniknú nové obchodné príležitosti v oblasti dodávok technológií, IT riešení a súvisiacich služieb pre obec. Zjednodušenie komunikácie s obcou prostredníctvom elektronických platforiem prispeje k rýchlejšiemu vybavovaniu administratívy a vytvorí priestor pre ďalší rozvoj digitálnej ekonomiky v regióne.* ***Deti, mládež, žiaci a študenti*** *Získajú možnosti vzdelávania a rozvoja digitálnych kompetencií priamo v obci, napríklad v spolupráci s knižnicou alebo školskými zariadeniami. Digitalizácia zároveň podporí ich záujem o verejné dianie a umožní im zapojiť sa do komunitného života prostredníctvom aplikácií, online nástrojov alebo participatívnych iniciatív.*

stredné obce a napomáhajú ich premene na moderné a technologicky pripravené samosprávy. *Zároveň je tento cieľ komplementárny k sektorovým dokumentom ako **Stratégia kybernetickej bezpečnosti SR, Smart Cities koncepčný rámec SR a strategickým dokumentom Košického samosprávneho kraja**, ktoré podporujú využívanie digitálnych technológií na zvyšovanie bezpečnosti, efektivity verejnej správy a kvality života v regiónoch.*		***Cieľové skupiny grantových schém a verejnej podpory (napr. mimovládne organizácie, žiadatelia o dotácie)*** *Zvýši sa schopnosť obce efektívne sa zapájať do výziev a dotačných programov – obec bude disponovať štandardizovanými údajmi, analytickými výstupmi a nástrojmi na monitorovanie dopadov. Tým sa zlepší aj jej pripravenosť na administratívne a odborné požiadavky donorov.*

Indikátory viažuce sa ku špecifickému (operatívnemu cieľu)

Názov indikátora	Typ indikátora	Dátový set pre jeho monitorovanom	Vstupná hodnota	Cieľová hodnota	Väzba na nadradené stratégie
Počet zavedených digitálnych nástrojov vo verejnej správe	*Výstupový*	*Interné evidencie obce / Výročné správy / Register projektov*	*0*	*5*	*OP Slovensko SC 1.1.1, Plán obnovy – Komponent 17*
Podiel obyvateľov s prístupom k elektronickým službám obce (%)	*Výsledkový*	*Dotazníkové zisťovanie / štatistika prístupov k online platformám*	*10*	*80*	*NKIVS, Stratégia Slovensko 2030*
Počet služieb dostupných online (napr. e-podatelňa, rezervácie, oznamy)	*Výstupový*	*Webová stránka obce / Interné reporty*	*1*	*6*	*OP Slovensko, Smart Cities rámec SR*
Podiel modernizovaného verejného rozhlasu (%)	*Výstupový*	*Evidencia investícií obce / Projektová dokumentácia*	*0*	*100*	*Plán obnovy SR – Komponent 17*
Počet smart technológií zavedených v správe majetku (napr. LED, monitoring, senzory)	*Výstupový*	*Evidencia technológií / Projektová dokumentácia / Účtovníctvo obce*	*0*	*3*	*Politický cieľ 1 – Inteligentnejšia Európa, OP Slovensko*

Priorita	***2 Zelenšia obec***
Strategický cieľ	***2.1 Posilniť ekologickú stabilitu a adaptačnú schopnosť obce na klimatické zmeny***
Doba realizácie	*2025-2035*
Partneri pre implementáciu PHRSR	*Obec Suché*
Špecifické ciele	**Väzba na výzvy, potenciálny, limity, problémy impulzy na ktoré špecifický cieľ reaguj**
2.2.1. Realizovať opatrenia zadržiavajúce vodu v krajine a v obci ***2.2.2. Zvýšiť energetickú efektívnosť verejných budov a rozšíriť výstavbu vodovodov a kanalizačných systémov***	*Obec Suché, podobne ako mnohé iné vidiecke sídla, čelí negatívnym dopadom klimatických zmien, medzi ktoré patria častejšie prívalové zrážky, sucho, prehrievanie zastavaného územia, znížená schopnosť krajiny zadržať vodu, degradácia pôdneho fondu a zhoršovanie mikroklimatických podmienok. Súčasne rastie tlak na spotrebu energií v dôsledku prevádzky verejných objektov a slabá energetická efektívnosť starších budov predstavuje ekonomickú aj environmentálnu záťaž pre obecný rozpočet.* *Na druhej strane, obec má potenciál pre zavádzanie ekologických a energeticky úsporných opatrení, a to najmä vďaka dostupným verejným priestranstvám, vlastným objektom, ako aj možnostiam čerpania prostriedkov z národných a európskych dotačných schém.* *Impulzom pre tieto opatrenia je zvyšujúca sa potreba ekologickej rovnováhy, zlepšenia kvality života, udržateľnosti miestnych ekosystémov a potreba prípravy na budúce environmentálne výzvy. Obec si uvedomuje význam adaptácie nielen z pohľadu prírody, ale aj ako kľúčový predpoklad dlhodobo udržateľného rozvoja územia.*	

Väzba na nadradené a sektorálne stratégie	**Väzba na ostatné ciele PHRSR**	**Očakávaný dopad**
Stratégia a väzba	**Ciele a väzba**	**Cieľová skupina** **Predpokladaný dopad na cieľovú skupinu**
Zámery obce Suché v oblasti ochrany životného prostredia, adaptácie na zmenu klímy, zvyšovania energetickej efektívnosti a budovania zelenej infraštruktúry sú v súlade s viacerými národnými a európskymi strategickými dokumentmi. Tieto dokumenty zdôrazňujú potrebu prispôsobovania sídiel klimatickým výzvam, znižovania uhlíkovej stopy verejných budov a posilňovania environmentálnej stability na miestnej úrovni. ***Národná stratégia adaptácie na zmenu klímy SR (aktualizácia 2022)*** *odporúča obciam zavádzať opatrenia ako sú* ***vodozádržné prvky, výsadba zelene, dažďové záhrady, zelené strechy a steny****, ktoré majú za cieľ* ***znížiť zraniteľnosť sídiel voči extrémnym výkyvom počasia****. Obec Suché tieto odporúčania reflektuje najmä prostredníctvom revitalizácie verejných priestranstiev, výsadby zelene a zavádzania zeleno-modrej infraštruktúry.* ***Národný integrovaný energetický a klimatický plán SR 2021 – 2030 (NECP)*** *stanovuje ciele v oblasti zvyšovania energetickej efektívnosti a rozvoja obnoviteľných zdrojov energie. Plánované opatrenia obce, ako napríklad* ***zateplenie verejných budov, inštalácia fotovoltických panelov alebo***	*Cieľ 2.1 je priamo prepojený s cieľom 1.1 – Zvýšiť inteligentnosť a inovačný potenciál obce, keďže využívanie smart environmentálnych technológií (napr. senzory vlhkosti, digitálne systémy riadenia spotreby vody a energií) zvyšuje efektívnosť environmentálnych opatrení.* *Rovnako úzko súvisí s cieľom 3.1 – Zlepšiť dopravnú a digitálnu konektivitu, predovšetkým v oblasti budovania udržateľnej infraštruktúry a podpory ekologických foriem dopravy, ako sú cyklotrasy či pešie prepojenia.* *Cieľ 2.1 podporuje aj napĺňanie cieľa 4.1 – Podporiť komunitný život, pretože zapájanie obyvateľov do výsadby zelene, komunitného kompostovania či údržby verejných*	***Obyvatelia obce*** *Zvýši sa kvalita života vďaka zlepšenému životnému prostrediu, rozšíreniu verejnej zelene a zníženiu výskytu tepelných extrémov. Vznik nových oddychových zón, tieniacich prvkov a ekologickej infraštruktúry prispeje k príjemnejšiemu a zdravšiemu prostrediu na bývanie.* ***Seniori a deti*** *Získajú bezpečnejšie a komfortnejšie verejné priestory s lepšími mikroklimatickými podmienkami – viac tieňa, menej prehriatych povrchov, dostupnosť zelene a vodozádržných prvkov. Tieto opatrenia podporia ich zdravie, pohyb aj spoločenský kontakt v exteriéri.*

modernizácia vykurovacích systémov**, priamo prispievajú k plneniu týchto cieľov v sektore verejnej správy.* ***Operačný program Slovensko 2021 – 2027** poskytuje rámec pre podporu ekologickej transformácie území. Relevantné sú najmä tieto špecifické ciele:* • ***SC 2.6.1** – Zlepšiť ochranu a zachovanie biodiverzity a zelenej infraštruktúry: obec plánuje opatrenia ako výsadba stromov, revitalizácia existujúcich prírodných prvkov a zriadenie parkov a odpočinkových zón.* • ***SC 2.6.2** – Zlepšiť adaptáciu na zmenu klímy, prevenciu rizík a odolnosť voči nim: sem patrí napríklad vytvorenie vodozádržných systémov a rozvoj prírode blízkych opatrení v území.* • ***SC 2.1.1** – Zvýšiť energetickú účinnosť budov a zariadení verejnej správy: obec plánuje rekonštrukcie a technické úpravy budov s cieľom znížiť energetickú náročnosť a prevádzkové náklady.* ***Politický cieľ 2 – Zelenšia Európa** (v rámci politiky súdržnosti EÚ) podporuje územia, ktoré sa aktívne usilujú o **klimatickú odolnosť, uhlíkovú neutralitu a zavádzanie zelenej a modrej infraštruktúry**. Plánované opatrenia v obci sú v súlade s týmto cieľom a reflektujú princípy udržateľného rozvoja a ekologickej stability.* ***Plán obnovy a odolnosti SR** poskytuje investičný rámec pre realizáciu projektov v oblasti **energetickej efektívnosti a klimatickej odolnosti**:* • ***Komponent 2 – Obnova budov**: obec môže využiť podporu na **zateplenie objektov, výmenu okien, zlepšenie vykurovania a inštaláciu OZE**.* • ***Komponent 5 – Klimatická odolnosť**: umožňuje financovať **opatrenia hospodárenia s dažďovou vodou, protierózne úpravy a revitalizáciu krajiny. ***Envirostratégia 2030** definuje dlhodobé priority v oblasti ochrany prírody a klímy – medzi hlavné odporúčania patrí **zadržiavanie vody v krajine, obnova prírodného prostredia a znižovanie ekologickej záťaže**. Opatrenia obce ako*	*priestranstiev zvyšuje ich environmentálne povedomie a spolupatričnosť k obci.* *Dôležitá je aj väzba na cieľ 5.1 – Zhodnotiť kultúrne dedičstvo, kde prírodné prvky a krajinný rámec zohrávajú dôležitú úlohu pri zachovaní identity územia a pri podpore ekologických foriem cestovného ruchu. V neposlednom rade cieľ 2.1 podporuje cieľ 5.2 – Zlepšiť správu vecí verejných, keďže environmentálne plánovanie je kľúčovým prvkom strategického riadenia obce.*	***Miestna samospráva*** *Zvýši sa efektivita správy verejného majetku vďaka úsporným riešeniam – napríklad pri spotrebe energie, údržbe zelených plôch či správe dažďovej vody. Opatrenia prispejú k lepšej pripravenosti obce na extrémne prejavy počasia a zároveň znížia dlhodobé prevádzkové náklady.* ***Podnikatelia a zhotovitelia*** *Vzniknú nové obchodné príležitosti v oblasti realizácie zelených a adaptačných riešení – výsadba, terénne úpravy, inštalácia OZE, zavádzanie ekologických technológií. Zároveň sa podporí dopyt po stavebných a technických službách na lokálnej úrovni.* ***Žiaci a študenti*** *Budú mať prínos v oblasti environmentálneho vzdelávania prostredníctvom náučných chodníkov, zelených tried či projektov zameraných na klímu. Zároveň sa zlepšia podmienky v školských a komunitných objektoch, ktoré budú energeticky efektívnejšie a klimaticky odolnejšie.* ***Zraniteľné skupiny obyvateľov*** *Získajú lepší prístup k verejným službám s nižšími energetickými nákladmi. Energeticky úsporné objekty ako komunitné centrá, knižnice či zdravotnícke zariadenia budú dostupnejšie a prevádzkovo udržateľnejšie aj pre sociálne slabších obyvateľov.*

výsadba zelene, zachovanie prírodných prvkov a adaptácia verejných priestranstiev sú plne v súlade s týmito cieľmi. ***Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj (OSN)** obsahuje viacero relevantných cieľov:* • ***Cieľ 6 – Zaistenie dostupnosti vody a sanitácie**: obec plánuje efektívne hospodárenie s dažďovou vodou.* • ***Cieľ 7 – Dostupná a čistá energia**: zavedenie OZE v obecnom majetku.* • ***Cieľ 11 – Udržateľné mestá a obce**: komplexná revitalizácia verejných priestranstiev a budovanie zelenej infraštruktúry.* • ***Cieľ 13 – Opatrenia proti zmene klímy**: implementácia adaptačných opatrení a zvyšovanie odolnosti územia.*		

Indikátory viažuce sa ku špecifickému (operatívnemu cieľu)

Názov indikátora	**Typ indikátora** **Dátový set pre jeho monitorovanom**		**Vstupná hodnota**	**Cieľová hodnota**	**Väzba na nadradené stratégie**
Počet realizovaných vodozádržných opatrení	*Výstupový*	*Evidencia obce, správy investičných akcií, projektová dokumentácia*	*0*	*min. 5 opatrení*	*Envirostratégia 2030, OP SK 2021–2027, SDG 13*
Rozloha revitalizovanej verejnej zelene (v m²)	*Výstupový*	*Územný plán, projektová dokumentácia*	*0 m²*	*min. 500 m²*	*Envirostratégia 2030, Agenda 2030 (SDG 11, SDG 15)*
Počet vybudovaných nádrží na dažďovú vodu	*Výstupový*	*Evidencia obce, technické správy*	*0*	*min. 3 nádrže*	*OP SK 2021–2027, Plán obnovy – Komponent 5, SDG 6*
Počet obyvateľov zapojených do environmentálnych akcií	*Výsledkový*	*Zápisy z podujatí, školení*	*0*	*min. 100 osôb*	*SDG 13, SDG 4, Adaptácia na zmenu klímy*
Počet verejných budov so zavedeným OZE	*Výstupový*	*Evidencia obce, investičné projekty*	*0*	*min. 3 budovy*	*NECP SR 2021–2030, OP SK 2021–2027, SDG 7, Plán obnovy*
Počet budov po energetickej modernizácii	*Výstupový*	*Technické podklady, evidencia obce*	*0*	*min. 2 budovy*	*Envirostratégia 2030, OP SK 2021–2027, SDG 13*
Úspora energie vo verejných budovách (v MWh/rok)	*Výsledkový*	*Energetické audity, fakturačné údaje*	*0 MWh*	*min. 20 MWh/rok*	*NECP, Envirostratégia 2030, Plán obnovy*
Počet osôb zapojených do environmentálneho vzdelávania	*Výsledkový*	*Zápisy zo školení, komunitné aktivity*	*0*	*min. 50 osôb*	*SDG 13, SDG 4*

Priorita	***3 Lepšie prepojená obec***
Strategický cieľ	***3.1 Zlepšiť dostupnosť obce a jej prepojenie s územím prostredníctvom udržateľnej dopravy a digitálnej infraštruktúry***
Doba realizácie	*2025-2035*
Partneri pre implementáciu PHRSR	*Obec Suché*
Špecifické ciele	**Väzba na výzvy, potenciálny, limity, problémy impulzy na ktoré špecifický cieľ reaguje**
3.1.1 Modernizovať a rozvíjať infraštruktúru pre dopravnú a digitálnu konektivitu	*Obec Suché čelí výzve zlepšiť svoju fyzickú i digitálnu prepojenosť so širším územím Dolného Zemplína. Doprava do okresného mesta Michalovce, ako hlavného centra zamestnanosti, vzdelávania a zdravotnej starostlivosti, je každodennou nevyhnutnosťou pre väčšinu obyvateľov obce. Avšak technický stav miestnych komunikácií, chýbajúce alebo poškodené chodníky, nedostatočné značenie a chýbajúce bezpečné prvky (osvetlenie, bezbariérový prístup, cyklopruhy) predstavujú limity, ktoré znižujú kvalitu života a bezpečnosť dopravy.* *Obec má zároveň potenciál využiť svoju polohu a prírodné danosti pre rozvoj udržateľnej mobility – najmä cykloturistiky – v prepojení na širšie cykloturistické trasy regiónu. Významným impulzom je aj rastúci dopyt po ekologickej a bezpečnej doprave, ako aj potreba digitalizácie služieb a zlepšenia konektivity najmä v súvislosti s hybridnými formami práce, vzdelávania a správy. Nedostatočné dopravné prepojenie, slabá infraštruktúra pre verejnú dopravu, nízka miera digitálnej vybavenosti a chýbajúce inteligentné riešenia predstavujú prekážky rozvoja. Špecifický cieľ preto reaguje na potrebu zvýšiť mobilitu obyvateľov, dostupnosť služieb, bezpečnosť dopravy a celkovú konektivitu obce so širším regiónom. Taktiež reflektuje trendy v oblasti smart riešení (napr. solárne osvetlenie zastávok, online sledovanie spojov), ktoré môžu zvýšiť komfort a ekologickosť dopravy na vidieku.*

Väzba na nadradené a sektorálne stratégie	**Väzba na ostatné ciele PHRSR**	**Očakávaný dopad**
Stratégia a väzba	**Ciele a väzba**	**Cieľová skupina** **Predpokladaný dopad na cieľovú skupinu**
Zámer obce Suché zlepšiť svoju dopravnú dostupnosť, bezpečnosť infraštruktúry a digitálne prepojenie reflektuje viacero národných a európskych strategických dokumentov, ktoré zdôrazňujú potrebu inteligentnej, ekologickej a bezpečnej mobility aj vo vidieckych a menej rozvinutých regiónoch. ***Partnerská dohoda SR 2021 – 2027**, v rámci **prioritnej osi 3 – Lepšie prepojená Slovenská republika**, stanovuje za cieľ posilnenie dopravnej a digitálnej konektivity vrátane podpory ekologickej dopravy. Plánované aktivity obce – napríklad obnova autobusových zastávok, rozvoj cyklotrás, zriadenie elektronabíjacích bodov či zlepšenie mobilného a internetového pokrytia – priamo podporujú realizáciu tejto priority.* ***Operačný program Slovensko 2021 – 2027** je založený na **politickom cieli 3 – Lepšie prepojená Európa**, ktorý podporuje inteligentnú, udržateľnú a bezpečnú mobilitu, regionálnu prepojenosť a rozvoj digitálnej infraštruktúry.*	*Cieľ 3.1 má priamu väzbu na cieľ 1.1 – Zvýšiť inteligentnosť a inovačný potenciál obce, keďže rozvoj digitálnej infraštruktúry tvorí technický základ pre zavádzanie moderných e-služieb, smart riešení a online prístupov k verejnej správe. Úzko súvisí aj s cieľom 2.1 – Posilniť ekologickú stabilitu a adaptačnú schopnosť obce na klimatické zmeny, najmä prostredníctvom podpory ekologických foriem dopravy, ako sú cyklotrasy, pešie prepojenia a obmedzovanie dopravnej záťaže v centre obce.*	***Obyvatelia obce (všetky vekové skupiny)*** *Zvýši sa bezpečnosť a komfort pohybu v intraviláne obce vďaka rekonštrukcii chodníkov, modernizácii verejného osvetlenia a dopravného značenia. Lepšie napojenie na dopravné uzly a rozšírenie digitálnej infraštruktúry zároveň prispejú k dostupnejšiemu prístupu k verejným službám a moderným technológiám.* ***Deti a seniori*** *Získajú bezpečnejšie a prehľadnejšie priestory pre pohyb – vrátane priechodov pre chodcov, bezbariérových autobusových zastávok a osvetlených trás. Tieto opatrenia prispejú k zníženiu dopravného rizika pri*

Opatrenia obce v oblasti dopravy (napr. značenie trás, bezpečné prechody, napojenie na dopravné uzly) a digitálnej agendy (napr. rozšírenie Wi-Fi a podpory e-služieb) sú s týmto cieľom plne v súlade. ***Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky SR do roku 2030*** *podporuje budovanie cyklotrás a rozvoj cyklodopravy ako bezpečnej, udržateľnej a ekologickej alternatívy k individuálnej automobilovej doprave. Obec Suché plánuje rozširovanie cyklotrás, organizovanie tematických cyklopodujatí a podporu cykloturizmu ako súčasť lokálneho aj medziregionálneho pohybu obyvateľov a návštevníkov.* ***Národný plán širokopásmového pripojenia SR*** *kladie dôraz na zlepšenie dostupnosti vysokorýchlostného internetu v menej rozvinutých oblastiach, vrátane malých vidieckych obcí. Realizáciou projektov digitálnej infraštruktúry sa obec pripraví na moderné výzvy komunikácie, vzdelávania, podnikania i poskytovania verejných služieb.* ***Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2021+*** *definuje potrebu zlepšenia základnej dopravnej a komunikačnej infraštruktúry najmä v najmenej rozvinutých regiónoch. Obec Suché, nachádzajúca sa v okrese Michalovce, túto výzvu adresuje opatreniami zameranými na bezpečnosť, dostupnosť a modernizáciu miestnej infraštruktúry.* ***Plán udržateľnej mobility Košického samosprávneho kraja*** *predstavuje rámec pre rozvoj verejnej dopravy a regionálnej infraštruktúry, vrátane posilnenia dostupnosti kľúčových dopravných uzlov. Prepojenie obce Suché so širším územím prostredníctvom verejnej dopravy a alternatívnych foriem mobility prispieva k napĺňaniu tejto stratégie.*	*V oblasti sociálneho rozmeru prispieva k cieľu 4.1 – Podporiť komunitný život, pretože kvalitné dopravné prepojenie a digitálny prístup umožňujú lepšiu dostupnosť podujatí, služieb a spoločenských aktivít pre všetky skupiny obyvateľov. Cieľ 3.1 zároveň podporuje cieľ 5.1 – Zhodnotiť kultúrne dedičstvo, keďže zlepšená dostupnosť kultúrnych a historických lokalít zvyšuje ich využiteľnosť v oblasti cestovného ruchu. Rovnako má väzbu aj na cieľ 5.2 – Zlepšiť správu vecí verejných, kde digitálne pripojenie a kvalitná infraštruktúra umožňujú efektívnejšie fungovanie samosprávy a komunikáciu s verejnosťou.*	*dochádzaní detí do škôl a zvýšia samostatnosť seniorov pri pohybe po obci.* ***Zamestnaní obyvatelia a podnikatelia*** *Vďaka skráteniu času dochádzania a lepšiemu prepojeniu obce so spádovými centrami sa zlepší dostupnosť pracovných príležitostí a služieb. Posilnenie digitálnej konektivity a dostupnosť vysokorýchlostného internetu zároveň podporia rozvoj podnikania, prácu na diaľku a elektronickú komunikáciu s úradmi a partnermi.* ***Cyklisti a návštevníci obce*** *Rozšírenie a údržba cyklotrás zvýši atraktivitu obce ako destinácie pre cykloturistiku a ekologickú mobilitu. Zážitkové a tematické cyklistické trasy (napr. trasa „K mohylám a vínu“) podporia rozvoj turizmu, predĺžia dĺžku pobytu návštevníkov a pozitívne ovplyvnia miestnu ekonomiku.* ***Zraniteľné skupiny (napr. osoby so zdravotným znevýhodnením)*** *Zmodernizované zastávky, bezbariérové chodníky a verejné priestory umožnia zlepšený a rovnocenný prístup k verejnej doprave, službám a komunitnému životu. Tieto opatrenia prispejú k sociálnej inklúzii a zvýšeniu samostatnosti ľudí so špeciálnymi potrebami.*

Indikátory viažuce sa ku špecifickému (operatívnemu cieľu)					
Názov indikátora	***Typ indikátora***	***Dátový set pre jeho monitorovanom***	**Vstupná hodnota**	**Cieľová hodnota**	**Väzba na nadradené stratégie**

Dĺžka zrekonštruovaných a novovybudovaných miestnych ciest	*Výstupový*	*Evidencia obce, projektová dokumentácia, štatistiky obecných investícií*	*0 km*	*2,0 km*	*OP Slovensko 2021–2027, PC 3 – Lepšie prepojená Európa*
Počet modernizovaných autobusových zastávok	*Výstupový*	*Evidencia obce, technické listy zrealizovaných investícií*	*0*	*2*	*Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2021+, Plán udržateľnej mobility KSK*
Počet realizovaných prvkov inteligentnej dopravy	*Výstupový*	*Projektové výkazy, monitoring implementácie (napr. osvetlenie, infopanely, senzory)*	*0*	*3*	*Operačný program Slovensko, Partnerská dohoda SR*
Počet nových alebo obnovených cyklotrás	*Výstupový*	*Projektová dokumentácia, monitoring CKO*	*0*	*1*	*Národná stratégia rozvoja cyklodopravy do roku 2030*
Počet domácností pokrytých vysokorýchlostným internetom	*Výsledkový*	*Údaje z Úradu pre reguláciu elektronických komunikácií, obecných prieskumov*	*cca 70 %*	*min. 95 %*	*Národný plán širokopásmového pripojenia SR*

Priorita	***4 Sociálnejšia obec***
Strategický cieľ	***4.1. Podporiť inklúziu, komunitný život a kvalitu života všetkých skupín obyvateľstva*** ***4.2. Zvýšiť kvalitu verejného priestoru a jeho dostupnosť pre všetky skupiny obyvateľstva***
Doba realizácie	*2025-2035*
Partneri pre implementáciu PHRSR	*Obec Suché*
Špecifické ciele	**Väzba na výzvy, potenciálny, limity, problémy impulzy na ktoré špecifický cieľ reaguje**
4.1.1. Posilniť komunitný a spolkový život *4.1.2. Zabezpečiť rovnosť prístupu ku kultúre, vzdelávaniu a službám* *4.1.3. Obnoviť a modernizovať komunitné priestory.*	*Obec Suché sa v oblasti sociálnej kohézie a kvality života stretáva s viacerými výzvami, ktoré vyplývajú z demografickej štruktúry, obmedzenej dostupnosti služieb a nedostatku komunitnej infraštruktúry.* *V obci absentujú zariadenia predprimárneho a primárneho vzdelávania, ako aj základné verejné služby (lekáreň, pošta, komunitné centrum), čo predstavuje významný limit v prístupe k vzdelaniu, kultúre a sociálnej inklúzii. Deti a seniori sú odkázaní na dochádzku do Michaloviec, čo znižuje možnosti ich aktívneho zapojenia do komunitného života v mieste bydliska.* *Napriek týmto limitom obec disponuje potenciálom – ochotnými obyvateľmi, existujúcimi verejnými priestormi (komunitné centrum, prírodný areál), ako aj kultúrno-prírodným zázemím, ktoré možno revitalizovať a zatraktívniť. Rastúci záujem obyvateľov o komunitné aktivity a dobrovoľníctvo predstavuje impulz pre budovanie spoločenského kapitálu a spolkového života.*

4.2.1. Zlepšiť verejné priestory a ich vybavenie pre sociálnu inklúziu. *4.2.2. Podporiť integráciu zraniteľných skupín prostredníctvom kvalitných verejných služieb a inkluzívnej infraštruktúry*	*Vytváranie inkluzívnych priestorov a zavádzanie služieb pre zraniteľné skupiny (deti, seniori, osoby so zdravotným znevýhodnením) reaguje na trend starnutia obyvateľstva a potrebu rovnosti príležitostí.* *Strategické a špecifické ciele v rámci tejto priority preto reagujú:* • ***na problém slabých spoločenských väzieb** a nedostatočnej participácie prostredníctvom podpory spolkového a komunitného života,* • ***na chýbajúce kultúrne a vzdelávacie aktivity v obci** formou zavádzania klubovní, voucherov a spolupráce s inštitúciami,* • ***na fyzický stav verejných a komunitných priestorov** prostredníctvom ich rekonštrukcie a modernizácie,* • ***na nízku kvalitu a dostupnosť verejného priestoru pre znevýhodnené skupiny** cez urbanistické úpravy, bezbariérovosť a inkluzívnu infraštruktúru,* • ***na nedostatok sociálnych služieb priamo v obci** zavedením komunitných služieb, stacionára a sieťovania s neziskovým sektorom.*

Väzba na nadradené a sektorálne stratégie	**Väzba na ostatné ciele PHRSR**	**Očakávaný dopad**
Stratégia a väzba	**Ciele a väzba**	**Cieľová skupina** **Predpokladaný dopad na cieľovú skupinu**

Priorita „Sociálnejšia obec“ priamo reaguje na potrebu posilňovania sociálnej inklúzie, rozvoja komunitného života a rovnosti prístupu k verejným službám, kultúre a vzdelávaniu. Jej zámer je v plnom súlade s cieľmi a opatreniami viacerých európskych, národných a regionálnych stratégií. ***Politický cieľ 4 – Sociálnejšia Európa**, ako súčasť politiky súdržnosti EÚ, podporuje vykonávanie **Európskeho piliera sociálnych práv**, predovšetkým v oblastiach ako rovnosť prístupu ku kultúre, vzdelaniu, sociálnym službám a inkluzívnej infraštruktúre. Opatrenia zamerané na komunitné aktivity, prácu s deťmi, seniormi a zraniteľnými skupinami tieto zásady napĺňajú na lokálnej úrovni.* ***Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2022+** zdôrazňuje potrebu zvyšovania kvality života a dostupnosti služieb v najmenej rozvinutých okresoch, pričom obec Suché ako súčasť okresu Michalovce túto výzvu reflektuje podporou inkluzívnych a komunitne orientovaných služieb.* ***Plán rozvoja Košického samosprávneho kraja 2022 – 2027**, konkrétne **Priorita 1: Inkluzívna spoločnosť**, vyzýva na podporu komunitného života, aktívneho občianstva a zvyšovanie miery participácie obyvateľov. Opatrenia obce, ako sú komunitné podujatia, spolková činnosť a rekonštrukcia kultúrneho domu ako komunitného centra, sú plne v súlade s týmto smerovaním.* ***Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR** podporuje presun poskytovania sociálnych služieb do prirodzeného komunitného prostredia. Zámer obce vytvoriť **denný stacionár alebo komunitné zariadenie pre seniorov a zraniteľné skupiny***	*Ciele 4.1 a 4.2 úzko súvisia s cieľom 2.1 – Posilniť ekologickú stabilitu a adaptačnú schopnosť obce, pretože kvalitný verejný priestor je často spojený so zeleňou, vodnými prvkami, tieniacimi plochami či komunitnými záhradami, ktoré majú aj ekologický a adaptačný význam. Priame prepojenie existuje aj s cieľom 3.1 – Zlepšiť dostupnosť obce a jej prepojenie s územím, keďže kvalitná dopravná infraštruktúra (chodníky, priechody, cyklotrasy) a digitálna konektivita zlepšujú dostupnosť verejného priestoru aj služieb pre všetky skupiny obyvateľov.* *V oblasti inteligentných riešení je silná väzba na cieľ 1.1 – Zvýšiť inteligentnosť a inovačný potenciál obce. Digitálne nástroje a komunikačné platformy umožňujú širšiu participáciu verejnosti na rozhodovaní, zdieľanie informácií a organizáciu komunitných podujatí.* *Ciele sociálnej inklúzie zároveň dopĺňajú ciele 5.1 a 5.2 – teda zhodnotenie kultúrneho dedičstva a zlepšenie správy vecí verejných. Kultúrne aktivity sú často kľúčovým nástrojom pri spájaní komunity, zatiaľ čo kvalitne riadené a otvorené samosprávy dokážu pružne reagovať na sociálne potreby svojich občanov.*	***Deti a mládež*** *Zvýši sa ponuka neformálneho vzdelávania, voľnočasových a kultúrnych aktivít dostupných priamo v obci. Vznikne klubovňa v kultúrnom dome, ktorá bude slúžiť na záujmové krúžky, školenia a neformálne stretávania. Vybudujú sa inkluzívne detské ihriská s prírodnými hernými prvkami a pumptracková dráha pre mládež. Tieto aktivity podporia aktívne trávenie voľného času a zapojenie mladých ľudí do komunitného života a verejných podujatí, ako napríklad zážitková cyklotúra „K mohylám a vínu“.* ***Rodiny s deťmi*** *Zlepšia sa podmienky pre výchovu detí a spoločné trávenie času v príjemnom, bezpečnom a funkčnom prostredí. V obci vzniknú priestory ako náučný chodník s interaktívnymi zastávkami, oddychová zóna s komunitným amfiteátrom, prístrešky a moderné zastávky s mobiliárom. Tieto prvky posilnia komfort každodenného života rodín a podporia ich zapojenie do spoločenského diania v obci. Kamerový systém zvýši bezpečnosť verejných priestranstiev.* ***Seniori a zraniteľné skupiny*** *Zvýši sa dostupnosť služieb prostredníctvom vybudovania denného stacionára alebo komunitného zariadenia pre seniorov. Modernizácia domu smútku a cintorína vrátane mobiliáru a chodníkov prispeje k dôstojnému zázemiu pre obyvateľov všetkých vekových kategórií. Bezbariérový prístup, parková zeleň a pokojné verejné priestory vytvoria podmienky pre dôstojné starnutie, oddych a sociálne kontakty seniorov a zraniteľných skupín.* ***Miestni obyvatelia všeobecne*** *Zvýši sa kvalita života vďaka komplexnej revitalizácii verejných priestranstiev a modernizácii verejných objektov – napríklad obecného úradu alebo obecnej knižnice. Zavedenie digitálnych služieb, bezdrôtového rozhlasu a verejného Wi-Fi prispeje k lepšej*

priamo podporuje ciele tohto strategického dokumentu. ***Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (tzv. Učiace sa Slovensko)*** *a* ***Regionálna stratégia vzdelávania KSK*** *poukazujú na význam dostupnosti kvalitného neformálneho vzdelávania. Plánované aktivity pre deti a mládež v obci Suché, vrátane tvorivých dielní, komunitných krúžkov a klubovní, zodpovedajú cieľom týchto dokumentov.* ***Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030*** *podporuje rovnosť prístupu ku kultúre, službám a participácii pre všetky skupiny obyvateľstva. Obec Suché tieto ciele napĺňa opatreniami zameranými na rovnosť príležitostí a zapojenie zraniteľných skupín do komunitného života a kultúrnych aktivít.*		*informovanosti a dostupnosti služieb. Podpora kultúrnych podujatí a tradíciotvorby posilní miestnu identitu a spolupatričnosť.* ***Miestne spolky, dobrovoľníci a iniciatívy*** *Získajú stabilné a vybavené zázemie pre svoju činnosť v podobe zrekonštruovaného kultúrneho domu. Priestory budú slúžiť na organizovanie výstav, podujatí, remeselných dielní, školení či stretnutí spolkov. Propagácia folklóru, miestnych legiend a vydanie monografie k výročiu obce prispeje k zachovaniu kultúrneho dedičstva a jeho aktívnemu využívaniu.*

Indikátory viažuce sa ku špecifickému (operatívnemu cieľu)					
Názov indikátora	***Typ indikátora***	***Dátový set pre jeho monitorovanom***	***Vstupná hodnota***	***Cieľová hodnota***	***Väzba na nadradené stratégie***
Počet zorganizovaných komunitných podujatí za rok	*Výstupový*	*Obecná evidencia podujatí*	*2*	*6*	*Politický cieľ 4 EÚ, Plán rozvoja KSK, Stratégia inklúzie SR 2030*
Počet podporených spolkových iniciatív v obci	*Výstupový*	*Záznamy o podpore a žiadostiach*	*1*	*3*	*Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2022+, Plán rozvoja KSK*
Počet detí/seniorov využívajúcich kultúrne vouchery ročne	*Výstupový*	*Obecná evidencia distribúcie voucherov*	*0*	*25*	*Európsky pilier sociálnych práv, Učiace sa Slovensko*
Počet partnerstiev s regionálnymi inštitúciami	*Výstupový*	*Evidencia uzatvorených dohôd a memoránd o spolupráci (MoU)*	*0*	*2*	*Plán rozvoja KSK,*
Počet zrekonštruovaných komunitných objektov (kultúrny dom, klubovne, spoločenské priestory)	*Výstupový*	*Projektová dokumentácia, stavebný denník*	*0*	*1*	*Plán obnovy SR, Operačný program Slovensko 2021–2027, Politika súdržnosti EÚ*

PRIORITA	***5 Obec bližšie k občanom***
Strategický cieľ	*5.1.Podporiť udržateľný a integrovaný rozvoj obce Suché so zapojením miestnych komunít a zhodnotením kultúrneho a prírodného potenciálu územia* *5.2 Vybudovať a modernizovať občiansku infraštruktúru obce Suché s cieľom zlepšiť kvalitu života obyvateľov a dostupnosť verejných služieb*
Doba realizácie	*2025-2035*
Partneri pre implementáciu PHRSR	*Obec Suché*
Špecifické ciele	**Väzba na výzvy, potenciálny, limity, problémy impulzy na ktoré špecifický cieľ reaguje**

5.1.1 Zhodnotiť kultúrne a historické dedičstvo ako základ miestnej identity a cestovného ruchu *5.1.2 Rozvíjať voľnočasovú a turistickú infraštruktúru s dôrazom na prírodné a krajinné hodnoty* *5.1.3 Posilniť komunitný a spolkový život ako nástroj miestneho rozvoja* *5.1.4 Zlepšiť propagáciu obce a komunikáciu s obyvateľmi i návštevníkmi* *5.2.1 Zabezpečiť dôstojnú infraštruktúru pre základné občianske potreby* *5.2.2 Zvýšiť funkčnosť a technickú úroveň verejných objektov a služieb* *5.2.3 Vytvoriť atraktívne a bezpečné verejné priestory pre komunitné aktivity* *5.2.5 Podporiť rozvoj individuálnej bytovej výstavby*	*Priorita reaguje na potrebu zvyšovania kvality života v obci Suché prostredníctvom komplexného rozvoja verejných priestorov, služieb a podpory miestneho komunitného života. V súčasnosti obec čelí viacerým výzvam – chýbajúci komunitný priestor, zastarané verejné objekty, slabé prepojenie na kultúrne a prírodné dedičstvo regiónu, ako aj nízka úroveň využívania miestnych tradícií v prospech rozvoja cestovného ruchu.* *Impulzom pre zmenu je záujem miestnych obyvateľov o revitalizáciu obce a ich zapojenie do spolkového a komunitného života, ako aj potenciál zviditeľniť Suché prostredníctvom prírodných zaujímavostí (napr. archeologické mohyly, krajinné dominanty Pozdišovského chrbta) a tradičnej kultúry regiónu. Rovnako sa ako impulz javí aj dostupnosť externého financovania z eurofondov a národných dotačných schém zameraných na regionálny rozvoj a podporu občianskej vybavenosti.* *Limity rozvoja predstavuje malý počet obyvateľov, nedostatočné technické zázemie pre rozšírenie služieb, ako aj nedostatok investičných prostriedkov z vlastného rozpočtu. Problematická je aj absencia základnej občianskej infraštruktúry, najmä pre deti, seniorov a zraniteľné skupiny. Niektoré časti obce sú zároveň málo využívané a potrebujú nové funkčné náplne.* *Napriek týmto obmedzeniam má obec Suché značný rozvojový potenciál, ktorý spočíva najmä v jej krajinnom a historickom kontexte, v blízkosti okresného mesta Michalovce a vo vysokej miere zachovaných tradičných prvkov života na vidieku. Rozvoj turistickej a oddychovej infraštruktúry, podpora komunitných aktivít, zlepšenie komunikácie s občanmi a modernizácia verejných objektov môžu výrazne prispieť k zatraktívneniu obce ako miesta na život i návštevu.* *Lokalita slúži ako zázemie pre rekreačné, športové a komunitné aktivity, s potenciálom Ďalšieho rozvoja v oblasti turizmu a environmentálnej výchovy.* *K turistickým zaujímavostiam patrí: nálezisko opálu, umelá požiarna nádrž, multifunkčné ihrisko, lesný komplex Sadzenec, rodinné domy s ľudovou architektúrou, zvon z roku 1641 a ovocný sad. Nachádza sa tu cyklotrasa, ktoré vedie územím Miestnej akčnej skupine DUŠA (Michalovce – Suché – Lesné – Pusté Čemerné – Strážske) a náučný chodník. Obec má pre záujemcov k dispozícii aj elektrobicykle.*

Väzba na nadradené a sektorálne stratégie	Väzba na ostatné ciele PHRSR	Očakávaný dopad
Stratégia a väzba	**Ciele a väzba**	**Cieľová skupina** **Predpokladaný dopad na cieľovú skupinu**
Priorita „Obec bližšie k občanom" vychádza z potreby integrovaného a udržateľného rozvoja obce Suché so zapojením miestnej komunity, zhodnotením kultúrneho a prírodného dedičstva a zlepšením dostupnosti občianskej infraštruktúry. Jej zámer je plne v súlade s viacerými strategickými dokumentmi na európskej, národnej aj regionálnej úrovni: ***Politický cieľ 5 – Európa bližšie k občanom*** *(Partnerská dohoda SR 2021 – 2027)* *Podpora udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území, dôraz na zapojenie miestnych komunít, občiansku participáciu a zhodnotenie miestnych špecifík.* ***Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2021+*** *Dôraz na podporu rozvoja verejnej infraštruktúry, inkluzívneho prostredia, miestnej identity a komunitného života najmä v malých a menej rozvinutých obciach.* ***Plán obnovy a odolnosti SR – Komponent 6: Dostupné, kvalitné a inkluzívne služby*** *Zvýšenie kvality a dostupnosti verejných služieb vrátane kultúrnych, sociálnych a komunitných služieb; podpora modernizácie verejnej infraštruktúry a digitálnych nástrojov v obciach.* ***Stratégia rozvoja kultúry SR 2030*** *Ochrana, obnova a sprístupňovanie kultúrneho dedičstva, podpora miestnych kultúrnych aktivít, folklóru, tradícií a spoločenského života v komunitnom kontexte.* ***Stratégia adaptácie SR na zmenu klímy*** *Dôraz na budovanie klimaticky odolných obcí prostredníctvom prírode blízkych riešení, ako sú výsadba zelene, revitalizácia priestranstiev a vodozádržné opatrenia.* ***Integrovaný regionálny operačný program 2021 – 2027 – Špecifický cieľ 5.1***	*Ciele 5.1 a 5.2 majú úzku väzbu na cieľ 4.1 – Podporiť inklúziu, komunitný život a kvalitu života, pretože modernizovaná občianska infraštruktúra (kultúrne zariadenia, komunitné centrá, verejné priestranstvá) je základným predpokladom pre spoločenskú integráciu a aktívny komunitný život.* *Tieto ciele priamo podporujú aj cieľ 2.1 – Posilniť ekologickú stabilitu a adaptačnú schopnosť obce, keďže integrovaný rozvoj územia zahŕňa aj environmentálne aspekty – revitalizáciu krajiny, výsadbu zelene, ochranu prírodných hodnôt či adaptáciu verejných priestorov na zmenu klímy.* *V oblasti dopravného a digitálneho rozvoja súvisia ciele 5.1 a 5.2 s cieľom 3.1 – Zlepšiť dostupnosť obce a jej prepojenie s územím, keďže rozvoj občianskej infraštruktúry je závislý od dostupnosti a konektivity služieb, ako aj od bezpečného pohybu obyvateľov.* *Ciele tejto priority sú zároveň podporené cieľom 1.1 – Zvýšiť inteligentnosť a inovačný potenciál obce, najmä vďaka možnostiam využívania digitálnych nástrojov pri správe obce, zdieľaní informácií a zapájaní verejnosti do rozhodovacích procesov.*	***Deti a mládež*** *Zvýšenie ponuky kultúrnych, športových a voľnočasových aktivít prostredníctvom nových herných prvkov, pumptrackovej dráhy či komunitných podujatí prispeje k zdravému vývinu, aktívnemu tráveniu voľného času a zapojeniu mladých do verejného života obce.* ***Rodiny s deťmi*** *Vytvorenie atraktívneho a bezpečného prostredia s oddychovými zónami, náučnými chodníkmi, amfiteátrom a verejnou zeleňou podporí kvalitu rodinného života a motiváciu na zotrvanie v obci.* ***Seniori a zraniteľné skupiny obyvateľov*** *Zvýšenie dostupnosti služieb prostredníctvom komunitného zariadenia, zlepšenie bezbariérovosti a budovanie dôstojného verejného prostredia (dom smútku, cintorín, parky) prispeje k začleneniu seniorov a zraniteľných skupín do komunitného života a zníženiu sociálnej izolácie.* ***Návštevníci a turisti*** *Rozvoj infraštruktúry pre cykloturistiku, vyhliadkové a náučné trasy a doplnkové zážitkové prvky (napr. zipline) zatraktívnia obec ako cieľ výletov, čo prispeje k rozvoju miestneho cestovného ruchu a podpore miestneho hospodárstva.* ***Miestna komunita a spolky*** *Získajú priestor a podmienky pre realizáciu aktivít v zrekonštruovaných objektoch a priestoroch obce (kultúrny dom, ihriská, expozícia histórie). Posilní sa spolupatričnosť, dobrovoľníctvo a tradíciotvorná činnosť.* ***Obecná samospráva*** *Zvýšenie kvality a efektívnosti správy verejných objektov*

Zameranie na integrovaný rozvoj miest a obcí s dôrazom na aktívne zapojenie obyvateľov, kvalitné verejné priestory, zlepšenie občianskej vybavenosti a podporu miestnej identity. ***Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja 2022 – 2030*** *Prioritné oblasti podpory zahŕňajú revitalizáciu verejných priestorov, rozvoj cestovného ruchu, podporu občianskej participácie a stabilizáciu obyvateľstva v území.*		*a infraštruktúry, posilnenie participácie obyvateľov na rozhodovaní a modernizácia služieb povedú k lepšiemu riadeniu rozvoja obce a zvýšenej spokojnosti obyvateľstva.*

Indikátory viažuce sa ku špecifickému (operatívnemu cieľu)					
Názov indikátora	***Typ indikátora***	***Dátový set pre jeho monitorovanom***	***Vstupná hodnota***	***Cieľová hodnota***	***Väzba na nadradené stratégie***
Počet obnovených a sprístupnených kultúrnych pamiatok	*Výstupový*	*Projektová dokumentácia, evidencia kultúrnych objektov*	*0*	*1*	*Stratégia rozvoja kultúry SR 2030, IROP 5.1*
Počet zrealizovaných komunitných podujatí zameraných na miestne tradície	*Výstupový*	*Obecná evidencia kultúrnych a komunitných aktivít*	*2*	*6*	*Politický cieľ 5 EÚ, Plán rozvoja KSK*
Počet zrekonštruovaných alebo novo vytvorených oddychovo-turistických prvkov	*Výstupový*	*Stavebný denník, projektová dokumentácia*	*0*	*5*	*Stratégia adaptácie SR na zmenu klímy, IROP 5.1*
Počet návštevníkov využívajúcich nové voľnočasové atrakcie (napr. cyklotúra, náučný chodník)	*Výstupový*	*Počítadlá, obecná evidencia účasti*	*0*	*300 ročne*	*Program HSR KSK, Národná stratégia RR SR*
Počet nových alebo modernizovaných verejných priestranstiev	*Výstupový*	*Technická evidencia obce, fotodokumentácia*	*0*	*3*	*Politický cieľ 5 EÚ, Plán obnovy SR – Komponent 6*
Počet podporených spolkových, dobrovoľníckych alebo komunitných iniciatív	*Výstupový*	*Záznamy obce o podpore iniciatív*	*1*	*4*	*Národná stratégia RR SR, Stratégia participácie Rómov*
Počet vytvorených partnerstiev s inštitúciami (kultúrnymi, turistickými, vzdelávacími)	*Výstupový*	*Evidencia MoU, zápisy z rokovaní*	*0*	*2*	*Plán rozvoja KSK, Stratégia kultúry SR 2030*

1.4. Strategický prístup pre dosiahnutie vízie a hlavného cieľa, priorít a systému cieľov PHRSR

Rozvojový rámec Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Suché na roky 2025 – 2035 vychádza z aktuálnej socioekonomickej situácie obce, identifikovaných problémov a potrieb územia, ako aj z potenciálu miestneho rozvoja. Základom strategického smerovania je ***vízia****, ktorá formuluje dlhodobý obraz budúcnosti obce a slúži ako východisko pre stanovenie hlavného cieľa, prioritných oblastí a systému cieľov.*

Strategický prístup je postavený na ***integrovanom a udržateľnom rozvoji****, so zapojením miestnych komunít, zhodnotením prírodného a kultúrneho dedičstva, posilňovaním miestnej identity a zvyšovaním kvality života obyvateľov. Dôraz sa kladie na* ***vyvážený rozvoj všetkých oblastí*** *– od technickej infraštruktúry, verejných služieb, mobility a energetiky, cez sociálne a komunitné aspekty, až po ochranu životného prostredia a podporu hospodárskej aktivity v regióne.*

Hlavný cieľ PHRSR *je rozpracovaný do piatich strategických priorít, ktoré reagujú na kľúčové výzvy a rozvojové impulzy identifikované v analytickej časti dokumentu. Každá priorita má definovaný strategický cieľ, ktorý je ďalej rozčlenený na špecifické (operatívne) ciele a konkrétne opatrenia.*

Realizácia stratégie bude zabezpečovaná ***systematickým riadením rozvojových aktivít*** *zo strany obecnej samosprávy v spolupráci s miestnymi aktérmi, neziskovým sektorom, podnikateľským prostredím a externými partnermi. Osobitný dôraz sa kladie na* ***využívanie externých finančných zdrojov****, predovšetkým z fondov EÚ, Plánu obnovy SR, národných dotačných schém a cezhraničnej spolupráce.*

Úspešnosť implementácie stratégie bude monitorovaná prostredníctvom ***systému merateľných indikátorov****, ktoré umožnia pravidelné hodnotenie pokroku a aktualizáciu intervencií podľa meniaceho sa kontextu.*

Strategický prístup PHRSR obce Suché je zároveň plne ***kompatibilný s nadradenými strategickými dokumentmi*** *na regionálnej, národnej aj európskej úrovni a prispeje k napĺňaniu ich cieľov v lokálnom kontexte.*

1.5. Partneri pre implementáciu PHRSR a stratégia ich zapojenia

Úspešná implementácia Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Suché si vyžaduje aktívnu spoluprácu a koordináciu viacerých zainteresovaných strán na miestnej, regionálnej aj národnej úrovni. Zapojenie partnerov do implementácie stratégie je nevyhnutným predpokladom pre dosahovanie synergických efektov, efektívne využívanie zdrojov a posilňovanie miestnej identity a spolupatričnosti.

Kľúčovými partnermi pre implementáciu PHRSR obce Suché sú najmä:

- ***Obecná samospráva*** *– starosta, obecné zastupiteľstvo, odborné útvary obecného úradu: zodpovedajú za koordináciu realizácie opatrení, administráciu projektov, rozpočtovanie, komunikáciu s partnermi a zapájanie verejnosti.*
- ***Miestni obyvatelia a jednotlivé cieľové skupiny*** *– deti, mládež, seniori, rodiny s deťmi, zraniteľné skupiny: sú nielen adresátmi rozvojových opatrení, ale aj aktívnymi spoluautormi pri tvorbe a realizácii komunitných aktivít a participatívnych iniciatív.*
- ***Miestne spolky, občianske združenia a dobrovoľnícke iniciatívy*** *– významní aktéri v oblasti kultúry, športu, tradícií a komunitného života. Ich zapojenie prispieva k udržateľnosti intervencií a budovaniu sociálneho kapitálu.*
- ***Podnikateľský sektor*** *– miestni podnikatelia, farmári, poskytovatelia služieb a remeselníci, ktorí môžu participovať na investičných aktivitách obce (napr. dodávky, výstavba, technologické riešenia), ako aj priamo benefitovať z rozvoja infraštruktúry a cestovného ruchu.*
- ***Vzdelávacie, kultúrne a cirkevné inštitúcie*** *– školy, knižnice, farské spoločenstvá a kultúrne zariadenia sú dôležitými partnermi najmä pri aktivitách zameraných na deti, mládež, tradície a zachovávanie historickej pamäte.*
- ***Regionálni a národní partneri*** *– Košický samosprávny kraj, implementačné agentúry, MAS (ak existuje), krajské kultúrne a sociálne inštitúcie, ústredné orgány štátnej správy a donorovské organizácie: zohrávajú dôležitú úlohu pri koordinácii intervencií a financovaní opatrení.*
- ***Zahraniční partneri*** *– v prípade zapojenia do programov cezhraničnej spolupráce a medzinárodných výziev, najmä v oblastiach kultúry, prírodného dedičstva a mobility.*

Stratégia zapojenia partnerov *vychádza z princípov otvorenej komunikácie, participácie a zdieľania zodpovednosti. Obec plánuje zabezpečiť zapojenie partnerov prostredníctvom nasledovných nástrojov:*

- *pravidelné stretnutia pracovných skupín a tematických platforiem,*

- *participatívne plánovanie a verejné prerokovania kľúčových projektov,*
- *podpora miestnych iniciatív cez mikrogranty, participatívny rozpočet a verejné výzvy,*
- *intenzívna informačná a osvetová činnosť prostredníctvom digitálnych aj tradičných komunikačných kanálov,*
- *spolupráca v rámci projektových partnerstiev pri príprave a implementácii rozvojových projektov financovaných z externých zdrojov.*

*Dôležitou súčasťou prístupu je **budovanie partnerstiev založených na dôvere, transparentnosti a spoločnej vízii rozvoja obce**, ktoré presahujú rámec jednotlivých projektov a prispievajú k dlhodobej stabilite a udržateľnosti miestneho rozvoja.*

2. Implementačný plán a plán monitorovania					
4.1. Nástroje na implementáciu stratégie					
Priorita 1: Inteligentnejšia obec					
Strategický cieľ 1.1: Zvýšiť inteligentnosť a inovačný potenciál obce					
Špecifický cieľ	1.1.1 Zaviesť digitálne nástroje pre transparentnú a efektívnu samosprávu 1.1.2 Využívať smart technológie a dátové nástroje na efektívnu správu obecného majetku a infraštruktúry				
Nástroje (opatrenia/aktivity/investície/programy/projekty) na dosiahnutie špecifického cieľa					
Identifikácia nástroja Implementácia elektronických služieb samosprávy (e-podateľňa, online konzultácie, participatívne nástroje)					
Charakteristika	Zavedenie základných elektronických nástrojov pre komunikáciu občanov s obcou vrátane e-podateľne, elektronického zverejňovania dokumentov, online konzultácií, a participatívneho rozpočtu.				
Význam nástroja pre naplnenie cieľa	Kľúčový – umožní modernizáciu verejných služieb a zvýši transparentnosť a efektívnosť samosprávy.				
Kľúčoví partneri a ich úloha	Kľúčoví partneri a ich úloha: o Obec Suché – zadávateľ, implementácia systému. o IT dodávateľ – realizácia technického riešenia. o Obyvatelia – testovanie a spätná väzba. o MIRRI SR – metodická podpora.				
Čas implementácie nástroja	*Uvedie sa čas kedy sa nástroj implementuje*				
Potreba zdrojov pre implementáciu nástroja	**Druh zdroja**	**Potrebný objem**	**Možnosti pokrytia potreby**	**Väzba na programový rozpočet**	
	Finančný	90 000,00 €	OP Slovensko 2021–2027 (SC 1.1.1), vlastné zdroje	Nový podprogram: „Digitálna obec“	
	Ľudský	Koordinátor digitalizácie	Vnútorná kapacita obce + školenie	Bežné výdavky obecného úradu	
	Informačný	Špecifické know-how o e-službách	Konzultácie s odborníkmi, MIRRI	Žiadosť o podporu z národných schém	
Podmienenosť efektívnosti využitia daného nástroja	**Inštitucionálna**	**Organizačná/procesná**		**Informačná**	**Implementácia iného nástroja**
	Inštitucionálna	Potrebné prijatie interných smerníc a pravidiel pre e-komunikáciu.		Inštitucionálna	Potrebné prijatie interných smerníc a pravidiel pre e-komunikáciu.
	Organizačná / procesná	Školenie zamestnancov, reorganizácia agend.		Organizačná / procesná	Školenie zamestnancov, reorganizácia agend.
	Informačná	Vytvorenie databázy kontaktov, zavedenie online formulárov.		Informačná	Vytvorenie databázy kontaktov, zavedenie online formulárov.
	Implementácia iného nástroja	Systém moderného verejného rozhlasu (bezdrôtová komunikácia).		Implementácia iného nástroja	Systém moderného verejného rozhlasu (bezdrôtová komunikácia).

Priorita 2: Zelenšia obec					
Strategický cieľ 2.1: Posilniť ekologickú stabilitu a adaptačnú schopnosť obce na klimatické zmeny					
Špecifický cieľ	2.2.1. Realizovať opatrenia zadržiavajúce vodu v krajine a v obci				
Nástroje (opatrenia/aktivity/investície/programy/projekty) na dosiahnutie špecifického cieľa					
Identifikácia nástroja Výstavba vodozádržných prvkov v intraviláne obce					
Charakteristika	*Vybudovanie dažďových záhrad, vsakovacích pásov, retenčných nádrží, vegetačných priekop a zelených povrchov.*				
Význam nástroja pre naplnenie cieľa	*Kľúčový – priamo znižuje odtok zrážkovej vody a zvyšuje odolnosť obce voči suchám aj prívalovým dažďom.*				
Kľúčoví partneri a ich úloha	*Obec (koordinácia a vlastníctvo pozemkov), projektant (návrh riešení), zhotoviteľ (realizácia), enviro-odborník (odborný dohľad)*				
Čas implementácie nástroja	*2026 – 2027*				
Potreba zdrojov pre implementáciu nástroja	**Druh zdroja**	**Potrebný objem**	**Možnosti pokrytia potreby**	**Väzba na programový rozpočet**	
	Finančný materiálny ľudský	*cca 250 000 EUR*	*Operačný program Slovensko 2021 – 2027 (SC 2.6.2), Plán obnovy a odolnosti SR UMR MI*	*Nový podprogram pre adaptáciu na zmenu klímy v rámci rozpočtu obce*	
Podmienenosť efektívnosti využitia daného nástroja	**Inštitucionálna**	**Organizačná/procesná**		**Informačná**	**Implementácia iného nástroja**
	Nie	*Áno*		*Áno – zber zrážkových údajov a lokalitné prieskumy Implementácia iného nástroja*	*Následná údržba a monitoring*
	Druh zdroja	**Potrebný objem**		**Možnosti pokrytia potreby**	**Väzba na programový rozpočet**
Špecifický cieľ	2.2.2. Zvýšiť energetickú efektívnosť verejných budov a rozšíriť výstavbu vodovodov a kanalizačných systémov				
Nástroje (opatrenia/aktivity/investície/programy/projekty) na dosiahnutie špecifického cieľa					
Identifikácia nástroja	*Modernizácia budov* *Výstavba vodovodov a kanalizácií*				
Charakteristika	*Realizácia energetickej modernizácie vrátane zateplenia obvodového plášťa, výmeny výplňových konštrukcií a montáže solárnych panelov*				
Význam nástroja pre naplnenie cieľa	*Kľúčový – priamo vedie k zníženiu spotreby energií a uhlíkovej stopy obce*				
Kľúčoví partneri a ich úloha	*Obec (žiadateľ a správca budovy), energetický audítor (posúdenie efektívnosti), zhotoviteľ (realizácia prác), dodávateľ OZE (inštalácia technológie)*				

Čas implementácie nástroja	*2027-2030*				
Potreba zdrojov pre implementáciu nástroja	**Druh zdroja**	**Potrebný objem**	**Možnosti pokrytia potreby**	**Väzba na programový rozpočet**	
	Finančný materiálny ľudský	*cca 1 950 000 EUR*	*Operačný program Slovensko (SC 2.1.1), Plán obnovy a odolnosti SR (Komponent 2*	*Program energetickej efektívnosti – nový podprogram v rozpočte obce*	
Podmienenosť efektívnosti využitia daného nástroja	**Inštitucionálna**	**Organizačná/procesná**		**Informačná**	**Implementácia iného nástroja**
	Nie	*Áno*		*Áno – energetické audity, spotrebné štatistiky Implementácia iného nástroja*	*údržba OZE a výmena zdrojov po dobe životnosti*

Priorita 3: Lepšie prepojená obec	
Strategický cieľ 3.1: *Zlepšiť dostupnosť obce a jej prepojenie s územím prostredníctvom udržateľnej dopravy a digitálnej infraštruktúry*	
Špecifický cieľ	3.1.1 Modernizovať a rozvíjať infraštruktúru pre dopravnú a digitálnu konektivitu
Nástroje (opatrenia/aktivity/investície/programy/projekty) na dosiahnutie špecifického cieľa	
Identifikácia nástroja	
Charakteristika	*Výstavba a modernizácia chodníkov, bezbariérových priechodov, autobusových zastávok a lokálnej cykloinfraštruktúry*
Význam nástroja pre naplnenie cieľa	*Kľúčový – zvyšuje bezpečnosť a dostupnosť mobility pre všetky skupiny obyvateľov vrátane zraniteľných skupín*
Kľúčoví partneri a ich úloha	*Obec (investor, údržba), projektant (návrh), dodávateľ (výstavba), vyšší územný celok (koordinácia), dopravný podnik (prevádzka)*
Čas implementácie nástroja	*2025 – 2028*

Potreba zdrojov pre implementáciu nástroja	**Druh zdroja**	**Potrebný objem**	**Možnosti pokrytia potreby**	**Väzba na programový rozpočet**	
	Finančný, technický, ľudský	*1 200 000,00 EUR*	*Operačný program Slovensko (PC3 – Lepšie prepojená Európa), IROP 2021 – 2027, vlastné zdroje obce*	*Dopravná infraštruktúra – podprogram modernizácie verejného priestoru*	
Podmienenosť efektívnosti využitia daného nástroja	**Inštitucionálna**	**Organizačná/procesná**		**Informačná**	**Implementácia iného nástroja**
	nie	*Áno – potreba koordinácie s dopravnými orgánmi a vlastníctvom pozemkov*		*dopravno-bezpečnostné analýzy*	*súbežná modernizácia verejného osvetlenia a výsadba stromov*

			, digitálne mapy obce Implementácia iného nástroja	

Priorita 4: Sociálnejšia obec					
Strategický cieľ 4.1: *Podporiť inklúziu, komunitný život a kvalitu života všetkých skupín obyvateľstva* ***Strategický cieľ 4.2:*** *Zvýšiť kvalitu verejného priestoru a jeho dostupnosť pre všetky skupiny obyvateľstva*					
Špecifický cieľ	4.1.1. Posilniť komunitný a spolkový život 4.1.2. Zabezpečiť rovnosť prístupu ku kultúre, vzdelávaniu a službám 4.1.3. Obnoviť a modernizovať komunitné priestory. 4.2.1. Zlepšiť verejné priestory a ich vybavenie pre sociálnu inklúziu. 4.2.2. Podporiť integráciu zraniteľných skupín prostredníctvom kvalitných verejných služieb a inkluzívnej infraštruktúry				
Nástroje (opatrenia/aktivity/investície/programy/projekty) na dosiahnutie špecifického cieľa					
Identifikácia nástroja					
Charakteristika	*Organizácia kultúrnych, športových a spoločenských podujatí, podpora činnosti spolkov a dobrovoľníckych skupín* *Zriadenie zázemia pre prácu s deťmi, seniormi a znevýhodnenými* *Obnova technického stavu, bezbariérovosť, energetická efektívnosť, vybavenie.*				
Význam nástroja pre naplnenie cieľa	*Kľúčový nástroj na posilnenie spolupatričnosti a aktivizácie miestnych obyvateľov.*				
Kľúčoví partneri a ich úloha	*Obec (koordinácia), miestne spolky (realizácia), školy a cirkevné organizácie (spolupráca).*				
Čas implementácie nástroja	*2025-2025*				
Potreba zdrojov pre implementáciu nástroja	**Druh zdroja**	**Potrebný objem**	**Možnosti pokrytia potreby**	**Väzba na programový rozpočet**	
	Finančný, ľudský, informačný	*2025 – 2030 (priebežne podľa ročných plánov obce)*	*Rozpočet obce, dotácie z fondov EÚ spoluúčasť miestnych partnerov*	*Program Kultúra a komunitný rozvoj*	
Podmienenosť efektívnosti využitia daného nástroja	**Inštitucionálna**	**Organizačná/procesná**		**Informačná**	**Implementácia iného nástroja**
	nie	*Áno – potreba koordinácie s dopravnými orgánmi a vlastníctvom pozemkov*		*dopravno-bezpečnostné analýzy, digitálne mapy obce Implementácia iného nástroja*	*súbežná modernizácia verejného osvetlenia a výsadba stromov*

Priorita 5: Obec bližšie k občanom					
Strategický cieľ 5.1: Podporiť udržateľný a integrovaný rozvoj obce Suché so zapojením miestnych komunít a zhodnotením kultúrneho a prírodného potenciálu územia Strategický cieľ 5.2: Vybudovať a modernizovať občiansku infraštruktúru obce Suché s cieľom zlepšiť kvalitu života obyvateľov a dostupnosť verejných služieb					
Špecifický cieľ	5.1.1 Zhodnotiť kultúrne a historické dedičstvo ako základ miestnej identity a cestovného ruchu 5.1.2 Rozvíjať voľnočasovú a turistickú infraštruktúru s dôrazom na prírodné a krajinné hodnoty 5.1.3 Posilniť komunitný a spolkový život ako nástroj miestneho rozvoja 5.1.4 Zlepšiť propagáciu obce a komunikáciu s obyvateľmi i návštevníkmi 5.2.1 Zabezpečiť dôstojnú infraštruktúru pre základné občianske potreby 5.2.2 Zvýšiť funkčnosť a technickú úroveň verejných objektov a služieb 5.2.3 Vytvoriť atraktívne a bezpečné verejné priestory pre komunitné aktivity 5.2.5 Podporiť rozvoj individuálnej bytovej výstavby				
Nástroje (opatrenia/aktivity/investície/programy/projekty) na dosiahnutie špecifického cieľa					
Identifikácia nástroja *Uvedie sa názov nástroja* *Táto časť tabuľky sa kopíruje pre ďalšie nástroje pre dosiahnutie daného špecifického cieľa*					
Charakteristika	*Rozvoj voľnočasovej a turistickej infraštruktúry s dôrazom na prírodné a krajinné hodnoty Vybudovanie oddychovo-kultúrnej zóny v prírodnom prostredí* *Obnova gréckokatolíckeho kostola sv. Petra a Pavla a jeho sprístupnenie verejnosti*				
Význam nástroja pre naplnenie cieľa	*Reštaurovanie architektonických prvkov, oprava fasády a interiéru, doplnenie informačných tabúľ, organizovanie komentovaných prehliadok.*				
Kľúčoví partneri a ich úloha	*Obec, cirkev, Krajský pamiatkový úrad, KSK*				
Čas implementácie nástroja	*2027 – 2032*				
Potreba zdrojov pre implementáciu nástroja	**Druh zdroja**	**Potrebný objem**	**Možnosti pokrytia potreby**	**Väzba na programový rozpočet**	
	Finančný, ľudský, informačný	*2025 – 2030 (priebežne podľa ročných plánov obce)*	*Rozpočet obce, dotácie z fondov EÚ spoluúčasť miestnych partnerov*	*Program Kultúra a komunitný rozvoj*	
Podmienenosť efektívnosti využitia daného nástroja	**Inštitucionálna**	**Organizačná/procesná**		**Informačná**	**Implementácia iného nástroja**
	nie	*Áno – potreba koordinácie s dopravnými orgánmi a vlastníctvom pozemkov*		*dopravno-bezpečnostné analýzy, digitálne mapy obce Implementácia iného nástroja*	*súbežná modernizácia verejného osvetlenia a výsadba stromov*

4.2. Systém monitorovania a hodnotenia napĺňania PHRSR

Efektívna implementácia PHRSR obce Suché si vyžaduje systematické sledovanie a vyhodnocovanie napredovania stratégie na základe vopred definovaných indikátorov a míľnikov. Cieľom systému monitorovania a hodnotenia je ***zabezpečiť transparentnosť, spätnú väzbu a adaptabilitu stratégie****, ako aj podporiť informované rozhodovanie samosprávy.*

Zodpovednosti:

- ***Zodpovedný subjekt za monitoring:***
  Obecný úrad Suché, v zastúpení starostky, zabezpečí pravidelný zber údajov o napĺňaní indikátorov a progresu jednotlivých opatrení a aktivít.
- ***Zodpovedný subjekt za spracovanie správ:***
  Správy o priebehu implementácie vypracuje poverený zamestnanec alebo externý expert, a to minimálne raz ročne.
- ***Forma správ:***
  Správy budú mať štruktúrovanú písomnú formu, obsahujúcu analytickú časť (zmeny indikátorov), tabuľkový prehľad, grafické znázornenia a návrhy odporúčaní pre ďalší postup.
- ***Adresáti správ:***
  Správy budú predkladané Obecnému zastupiteľstvu obce Suché a zverejňované na webovej stránke obce pre potreby verejnej kontroly a zapojenia občanov.
- ***Oponovanie, hodnotenie a rozhodovanie:***
  Výsledky monitoringu budú oponované:
  - ***internou pracovnou skupinou PHRSR****, zriadenou na začiatku obdobia implementácie,*
  - ***zástupcom MAS DUŠA a UMR Michalovce a okolie****, najmä pri hodnotení projektov financovaných z IÚI alebo PRV.*
    Na základe správ môže obecné zastupiteľstvo prijať rozhodnutie o ***úprave priorít, presune zdrojov*** *alebo o* ***aktualizácii PHRSR****.*

Typy monitorovaných indikátorov:

1. ***Indikátory progresu (výsledkové indikátory):***
   Sledujú dosahovanie plánovaných cieľov stratégie (napr. nárast podielu zelených plôch, počet zrealizovaných projektov).
2. ***Indikátory realizácie (výkonové indikátory, míľniky):***
   Kvantifikujú realizované aktivity, napr. počet km rekonštruovaných ciest, počet osadených lavičiek, počet usporiadaných kultúrnych akcií.
3. ***Indikátory efektívnosti:***
   Vyjadrujú pomer medzi vynaloženými zdrojmi a dosiahnutými efektmi – napr. náklady na jednotku zlepšenia (€/m² revitalizovaného priestranstva), počet zapojených obyvateľov na jednotku výdavku.

Názov indikátora/ míľnika/ ukazovateľa efektívnosti	Spôsob monitorovania	Časové body monitorovania	Územná podrobnosť monitorovania	Zodpovednosť za monitoring
Počet rekonštruovaných km ciest/chodníkov	*ročne*	*0 km / 2,5 km*	*Obec Suché*	*Obecný úrad*
Podiel obnovenej zelene na verejných plochách (%)	*každé 2 roky*	*10 % / 35 %*	*Obec Suché*	*Obecný úrad*
Počet zorganizovaných komunitných akcií ročne	*ročne*	*1 / 3*	*Obec Suché*	*Obecný úrad*
Počet prijatých žiadostí o externé zdroje	*ročne*	*1/rok / 3/rok*	*Obec Suché*	*Externý poradca / starosta*
Podiel verejných budov s energetickým certifikátom A alebo B	*každé 3 roky*	*20 % → 60 %*	*Obec Suché*	*Obecný úrad*
Počet verejných budov so zavedenými OZE	*ročne*	*0 → 5 budov*	*Obec Suché*	*Obecný úrad*
Spotreba energie na verejných objektoch (kWh/rok)	*ročne*	*10 % pokles*	*Obec Suché*	*Obecný úrad / energetický konzultant*

Počet zavedených e-služieb obce	*ročne*	*2 → 3 služieb*	*Obec Suché*	*Obecný úrad / IT dodávateľ*
Počet verejných Wi-Fi zón	*ročne*	*0 → 2 zóny*	*Obec Suché*	*Obecný úrad*
Počet obyvateľov zapojených do participatívneho rozpočtu	*ročne*	*10 → 50 osôb*	*Obec Suché*	*Obecný úrad / projektový tím*

3. **Riziká implementácie a ich prevencia**

Popis rizika	**Väzba rizika na cieľ resp. nástroj implementácie PHRSR**	**Zhodnotenie významnosti rizika**	**Opatrenie na zníženie rizika**	**Spôsob monitorovania rizika**	**Zodpovednosť za monitorovanie a realizáciu opatrenia**
Nedostatok finančných zdrojov na realizáciu opatrení	*Ohrozenie realizácie všetkých strategických cieľov a projektov závislých od externého financovania*	*Vysoká*	*Proaktívne vyhľadávanie dotačných príležitostí, príprava projektov vopred*	*Ročný prehľad financovania a rozpočtov*	Starosta / externý poradca
Slabá účasť verejnosti na komunitných a rozvojových aktivitách	*Riziko nenaplnenia cieľov Priorít 4 a 5 (komunitný život, participácia)*	*Stredná*	*Zvýšenie informovanosti, posilnenie participatívnych nástrojov*	*Hodnotenie účasti verejnosti na aktivitách, dotazníky*	Obecný úrad / koordinátor participácie
Zmeny legislatívy alebo dotačných pravidiel	*Zvýšená neistota pri plánovaní a čerpaní podpory z EÚ fondov*	*Stredná až vysoká*	*Flexibilné plánovanie, aktualizácia projektov podľa vývoja legislatívy*	*Sledovanie legislatívnych zmien a výziev*	Starosta / projektový tím
Nízka personálna kapacita obce na realizáciu projektov	*Riziko spomalenia alebo zlyhania implementácie opatrení naprieč všetkými prioritami*	*Vysoká*	*Zvýšenie kapacít cez školenia a spoluprácu s externými odborníkmi*	*Ročné hodnotenie personálnych kapacít*	Starosta / administratívni pracovníci
Zhoršenie klimatických podmienok (sucho, prívalové dažde)	*Ohrozenie opatrení v oblasti zelenej infraštruktúry a adaptácie*	*Stredná*	*Zavádzanie adaptačných opatrení, zelených prvkov a zlepšenie hospodárenia s vodou*	*Monitoring zrážok a vývoja klimatických*	Obecný úrad / environmentálny konzultant

	(Priorita 2)			*ukazovateľov*	
Nedostatočná údržba novej infraštruktúry po jej vybudovaní	*Riziko zníženia efektu projektov zameraných na modernizáciu infraštruktúry*	*Stredná*	*Zavedenie systému pravidelnej údržby a údržbového fondu*	*Ročný prehľad technického stavu a výdavkov na údržbu*	Obecný úrad / technický pracovník
Nezáujem mladej generácie o život v obci	*Ohrozenie dlhodobej udržateľnosti rozvojových cieľov (Priorita 5)*	*Vysoká*	*Podpora bývania a podnikania mladých, rozvoj voľnočasových a kultúrnych aktivít*	*Demografické ukazovatele, dotazníky a prieskumy medzi mládežou*	Starosta / komisia pre mládež a rozvoj
Odmietanie zmien a inovácií zo strany časti obyvateľstva	*Riziko odmietnutia projektov zameraných na digitalizáciu, inklúziu a participáciu*	*Stredná*	*Realizácia osvetových kampaní, zapájanie komunity do plánovania*	*Pozorovanie spätnej väzby obyvateľov, hodnotenie participácie*	Koordinátor participácie / starosta
Zvýšené investičné náklady v dôsledku inflácie alebo cien stavebných materiálov	*Ohrozenie realizácie investičných projektov a čerpania dotácií*	*Vysoká*	*Rezerva v rozpočte, priebežná aktualizácia výkazov výmer*	*Monitoring cien a porovnanie rozpočtov projektov*	Projektový manažér / externý rozpočtár
Zlyhanie dodávateľov alebo omeškania pri verejných obstarávaniach	*Zdržanie alebo zlyhanie v implementácii kľúčových projektov PHSR*	*Stredná až vysoká*	*Dôsledná príprava obstarávaní, zmluvné ošetrenie sankcií a náhrad*	*Sledovanie harmonogramov a plnenia zmluvných podmienok*	Obecný úrad / verejné obstarávanie
Nedostatok finančných zdrojov na realizáciu opatrení	*Ohrozenie realizácie všetkých strategických cieľov a projektov závislých od*	*Vysoká*	*Proaktívne vyhľadávanie dotačných príležitostí, príprava projektov vopred*	*Ročný prehľad financovania a rozpočtov*	Starosta / externý poradca

	externého financovania				
Slabá účasť verejnosti na komunitných a rozvojových aktivitách	*Riziko nenaplnenia cieľov Priorít 4 a 5 (komunitný život, participácia)*	*Stredná*	*Zvýšenie informovanosti, posilnenie participatívnych nástrojov*	*Hodnotenie účasti verejnosti na aktivitách, dotazníky*	Obecný úrad / koordinátor participácie
Zmeny legislatívy alebo dotačných pravidiel	*Zvýšená neistota pri plánovaní a čerpaní podpory z EÚ fondov*	*Stredná až vysoká*	*Flexibilné plánovanie, aktualizácia projektov podľa vývoja legislatívy*	*Sledovanie legislatívnych zmien a výziev*	Starosta / projektový tím
Nízka personálna kapacita obce na realizáciu projektov	*Riziko spomalenia alebo zlyhania implementácie opatrení naprieč všetkými prioritami*	*Vysoká*	*Zvýšenie kapacít cez školenia a spoluprácu s externými odborníkmi*	*Ročné hodnotenie personálnych kapacít*	Starosta / administratívni pracovníci
Zhoršenie klimatických podmienok (sucho, prívalové dažde)	*Ohrozenie opatrení v oblasti zelenej infraštruktúry a adaptácie (Priorita 2)*	*Stredná*	*Zavádzanie adaptačných opatrení, zelených prvkov a zlepšenie hospodárenia s vodou*	*Monitoring zrážok a vývoja klimatických ukazovateľov*	Obecný úrad / environmentálny konzultant
Nedostatočná údržba novej infraštruktúry po jej vybudovaní	*Riziko zníženia efektu projektov zameraných na modernizáciu infraštruktúry*	*Stredná*	*Zavedenie systému pravidelnej údržby a údržbového fondu*	*Ročný prehľad technického stavu a výdavkov na údržbu*	Obecný úrad / technický pracovník
Nezáujem mladej generácie o život v obci	*Ohrozenie dlhodobej udržateľnosti rozvojových cieľov (Priorita 5)*	*Vysoká*	*Podpora bývania a podnikania mladých, rozvoj voľnočasových a kultúrnych aktivít*	*Demografické ukazovatele, dotazníky a prieskumy medzi mládežou*	Starosta / komisia pre mládež a rozvoj

4. Riadenie implementácie

Názov štruktúry kontroly implementácie PHRSR
lohy a kompetencie v rámci implementácie PHRSR

Názov štruktúry kontroly implementácie PHRSR: Zastupiteľstvo obce Suché
Úlohy a kompetencie v rámci implementácie PHRSR:

- Preskúmava vykonávanie PHRSR a pokrok dosiahnutý pri plnení cieľov.
- Schvaľuje správy z hodnotenia PHRSR.
- V prípade potreby navrhuje zmeny a aktualizácie PHRSR.
- Dohliada na dodržiavanie súladu implementovaných opatrení s prioritami a strategickými cieľmi dokumentu.
- Zabezpečuje transparentnosť rozhodovacích procesov a ich súlad s verejným záujmom.

Názov štruktúry kontroly implementácie PHRSR: Starosta obce
Úlohy a kompetencie v rámci implementácie PHRSR:

- Zodpovedá za celkové riadenie implementácie PHRSR na úrovni výkonnej moci.
- Zabezpečuje súlad medzi strategickými cieľmi dokumentu a každodenným výkonom verejnej správy.
- Zabezpečuje komunikáciu medzi zastupiteľstvom, pracovným tímom a externými partnermi.
- Predkladá zastupiteľstvu správy o stave realizácie PHRSR.
- Zodpovedá za schvaľovanie implementačných plánov, rozpočtových priorít a dohľadu nad verejným obstarávaním.

Názov štruktúry kontroly implementácie PHRSR: Obecný úrad
Úlohy a kompetencie v rámci implementácie PHRSR:

- Zabezpečuje administratívnu, technickú a odbornú podporu implementácie dokumentu.
- Zhromažďuje, spracúva a vyhodnocuje údaje potrebné pre monitoring a hodnotenie.
- Pripravuje podklady pre rozhodovanie starostu a zastupiteľstva.
- Koordinuje činnosti súvisiace s prípravou projektov, žiadostí o dotácie a implementáciou jednotlivých opatrení.
- Zabezpečuje komunikáciu so zapojenými partnermi a orgánmi verejnej správy.

8. Odporúčania a požiadavky vyplývajúce zo spracovania PHRSR

8.1. Odporúčania a požiadavky pre nadradené a nižšie úrovne strategického riadenia

1. Východiská a kontext

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Suché 2025 – 2035 reflektuje hlavné strategické dokumenty na národnej, regionálnej a územnej úrovni, najmä:

- *Stratégiu rozvoja Košického samosprávneho kraja 2021+*
- *Plán rozvoja najmenej rozvinutého okresu Michalovce*
- *Integrovanú územnú stratégiu pre UMR Michalovce*
- *Národnú stratégiu regionálneho rozvoja SR*
- *Politické ciele EÚ 2021 – 2027*

Počas spracovania PHRSR sa identifikovali viaceré potreby, ktoré si vyžadujú systémové zmeny, zlepšenie vertikálnej koordinácie a zosúladenie strategických úrovní riadenia.

2. Odporúčania a požiadavky pre nadradené úrovne riadenia

Košický samosprávny kraj (KSK):

- *Zohľadniť špecifiká malých vidieckych obcí pri tvorbe výziev.*
- *Podporiť zjednodušenie administratívnych procesov pri menších projektoch.*
- *Návrh presadenia: aktívna účasť obce v pracovných skupinách PSK, iniciovanie bilaterálnych rokovaní, zapojenie MAS Duša do obhajoby priorít.*

MIRRI SR:

- *Zohľadniť potreby malých obcí v štátnej politike bývania, infraštruktúry a služieb.*
- *Poskytnúť expertnú a implementačnú podporu pre obce pri realizácii PHRSR.*
- *Návrh presadenia: oslovenie MIRRI so žiadosťou o podporu, účasť na konzultáciách a pripomienkovaniach.*

IÚS – UMR Michalovce:

- *Zabezpečiť zaradenie priorít obce Suché do implementačnej fázy IÚS.*
- *Podporiť prierezové projekty (napr. v oblasti cestovného ruchu, životného prostredia).*

- *Návrh presadenia: účasť na tvorbe implementačného plánu IÚS, koordinácia s nositeľom UMR – Mesto Michalovce.*

3. Odporúčania a požiadavky pre nižšie úrovne a miestnych aktérov
Obecné zastupiteľstvo:
- *Prijať opatrenia na podporu implementácie stratégie.*
- *Schvaľovať aktualizácie a investičné zámery v súlade s PHRSR.*

Komunitní aktéri (OZ, dobrovoľníci, obyvatelia):
- *Aktívne sa zapájať do realizácie opatrení prostredníctvom projektov, podujatí a partnerstiev.*
- *Podporovať komunitné väzby a dobrovoľníctvo.*

MAS Duša:
- *Zohľadniť potreby a opatrenia PHRSR v rámci výziev MAS.*
- *Podporiť realizáciu rozvojových iniciatív obce cez PRV/EFRR.*

Zriaďované a spolupracujúce inštitúcie (školy, kultúrne a sociálne organizácie):
- *Integrovať ciele PHRSR do vlastných plánov činnosti.*
- *Poskytovať odborné údaje, expertízu a podporu pri realizácii opatrení.*

4. Kľúčové úlohy a mechanizmy na presadzovanie súladu a spolupráce
- ***Systémové prepojenie cez MAS a KSK:*** *Iniciovanie spoločných konzultácií pri príprave a revízii výziev.*
- ***Transparentné zdieľanie výstupov PHRSR:*** *Zverejnenie stratégie, plánovaných projektov a kontaktných údajov na webovej stránke obce.*
- ***Proaktívne sieťovanie:*** *Účasť obce na národných a regionálnych platformách (napr. NSRV, Združenie miest a obcí Slovenska).*
- ***Vyhodnocovanie spätnej väzby:*** *Každé dva roky vypracovanie správy o implementácii a zasielanie odporúčaní PSK a MIRRI SR.*

5. Záver
Pre úspešnú realizáciu PHRSR je nevyhnutné zabezpečiť koordináciu medzi miestnou, regionálnou a národnou úrovňou. Obec Suché odporúča posilniť partnerské vzťahy, zjednotiť tematické a územné stratégie a aktívne presadzovať záujmy vidieckych obcí v rámci vyšších rozvojových rámcov.

8.2. Odporúčania a požiadavky pre partnerské a spolupracujúce subjekty

Úspešná implementácia PHRSR obce Suché si vyžaduje aktívnu spoluprácu rôznych aktérov na miestnej, mikroregionálnej a regionálnej úrovni. Partnerské a spolupracujúce subjekty zohrávajú kľúčovú úlohu pri realizácii opatrení, zabezpečovaní odborného zázemia, zdieľaní údajov, a pri mobilizácii zdrojov a občianskeho potenciálu.

1. Miestne občianske združenia a komunitné iniciatívy
- *Aktívne sa zapájať do realizácie komunitných a kultúrnych podujatí.*
- *Spolupodieľať sa na tvorbe participatívnych projektov, rozvoji dobrovoľníctva a miestnej identity.*
- *Navrhovať vlastné iniciatívy v súlade s cieľmi PHRSR a uchádzať sa o podporu cez granty a výzvy MAS/KSK.*

2. Miestna akčná skupina (MAS Duša)
- *Zohľadniť PHRSR Suché pri tvorbe výziev a výbere projektov z PRV/EFRR.*
- *Poskytovať obci poradenstvo pri príprave a realizácii projektov.*
- *Iniciovať a facilitovať prierezové projekty prepájajúce viaceré obce územia MAS.*

3. Školy, kultúrne a sociálne zariadenia
- *Integrovať tematické priority PHRSR (vzdelávanie, inklúzia, kultúrne dedičstvo) do výchovno-vzdelávacieho a programového rámca.*
- *Podieľať sa na environmentálnej a občianskej výchove.*
- *Spolupracovať pri organizácii verejných aktivít a výmeny dát pre potreby hodnotenia stratégie.*

4. Podnikateľský sektor a remeselníci
- *Využívať príležitosti na rozvoj cestovného ruchu, lokálnej výroby a služieb v súlade s prioritami PHRSR.*
- *Podporovať spoločensky zodpovedné podnikanie a zapájať sa do rozvojových partnerstiev.*
- *Spolupracovať pri zvyšovaní zamestnanosti a vytváraní miestnych ekonomických príležitostí.*

5. Odborná verejnosť a experti
- *Poskytovať odbornú expertízu pre prípravu projektov a hodnotenie ich vplyvu.*
- *Prispievať k monitorovaniu implementácie stratégie a k prenosu inovatívnych prístupov do praxe.*

- *Spolupracovať na vyhodnocovaní pokroku v kľúčových oblastiach (životné prostredie, demografia, kvalita života).*

Záver:
Partnerský prístup a viacúrovňová spolupráca sú nevyhnutné pre komplexné a efektívne napĺňanie cieľov rozvoja obce. Obec Suché preto vyzýva všetky dotknuté a zúčastnené subjekty, aby sa aktívne podieľali na realizácii opatrení a rozvoji obce ako celku.

8.3. Záverečná správa

1. Priebeh tvorby stratégie
Tvorba Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Suché pre obdobie 2025 – 2032 prebiehala v súlade s metodickými usmerneniami sekcie metodickej podpory MIRRI SR. Proces tvorby bol rozdelený do nasledovných fáz:

- ***Zber a analýza údajov**: Prebehla komplexná **socioekonomická analýza**, vrátane demografického vývoja, hospodárstva, technickej infraštruktúry, občianskej vybavenosti, životného prostredia a správy obce.*
- ***Zapojenie verejnosti a stakeholderov**: Prebehli **kvalitatívne rozhovory** so zástupcami obce, miestnych spolkov a občanmi, ako aj **dotazníkové zisťovanie**. Súčasťou boli aj pracovné stretnutia so zástupcami samosprávy.*
- ***Formulovanie vízie, cieľov a priorít**: Na základe analytických výstupov a zberu podnetov bola definovaná **vízia rozvoja obce**, 5 **priorít** a ich príslušné **strategické a špecifické ciele**.*
- ***Návrh implementačnej a monitorovacej časti**: Boli identifikované nástroje na dosiahnutie cieľov, definované indikátory a navrhnutý spôsob hodnotenia pokroku.*

2. Výsledky a výstupy

- *Vypracovaný dokument **PHRSR obce Suché 2025 – 2035** v štruktúre podľa národnej metodiky vrátane implementačného a monitorovacieho rámca.*
- *Pripravený **zoznam projektových zámerov** na úrovni obce s väzbou na strategické ciele, ktoré bude obec priebežne rozpracovávať do konkrétnych žiadostí o NFP a iné zdroje.*
- *Vytvorenie **participatívneho základu** – zvýšenie povedomia občanov a aktérov o rozvojových možnostiach obce a podpore zapojenia do rozhodovania.*

3. Odporúčania pre implementáciu stratégie

- ***Zabezpečiť pravidelnú aktualizáciu implementačného plánu** – minimálne raz ročne prehodnotiť naplnenie cieľov a potrebu revízie nástrojov.*
- ***Zriadiť zodpovednú osobu alebo pracovnú skupinu** na úrovni obce, ktorá bude koordinovať implementáciu, zber dát a vyhodnocovanie ukazovateľov.*
- ***Aktívne využívať externé zdroje financovania** – najmä z programov EÚ (PRV, Plán obnovy), environmentálnych fondov, grantov PSK, ako aj národných výziev MIRRI.*
- ***Zapojiť miestnu komunitu** do realizácie projektov formou participácie, dobrovoľníctva, alebo partnerstva s občianskymi združeniami.*
- ***Udržiavať otvorenú komunikáciu** – prostredníctvom obecného webu, nástenieck a sociálnych sietí pravidelne informovať o pokroku v plnení stratégie.*

4. Závery
*Stratégia PHRSR obce Suché vznikla ako **výsledok kombinácie odborného prístupu a miestnej participácie**. Je potrebné, aby tento dokument neostal iba formálnym výstupom, ale stal sa **aktívnym nástrojom rozvoja obce** počas nasledujúcich rokov. Dôsledné napĺňanie cieľov, mobilizácia zdrojov a zapojenie ľudí budú kľúčové pre dosiahnutie pozitívnej zmeny a udržateľného rozvoja obce.*

9. Využité literárne zdroje

Pri spracovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Suché na obdobie 2025 – 2035 boli využité nasledovné odborné, strategické a štatistické zdroje:

1. ***Stratégia rozvoja Košického samosprávneho kraja 2021+***
   (Košický samosprávny kraj, schválená v r. 2021)
2. ***Plán rozvoja najmenej rozvinutého okresu Michalovce na obdobie 2021 – 2026***
   (Úrad vlády SR / MIRRI SR)
3. ***Integrovaná územná stratégia pre územie udržateľného mestského rozvoja Michalovce***
   (Mesto Michalovce ako nositeľ IÚS, 2023)

4. ***Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky***
   (Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, 2021)
5. ***Politické ciele EÚ pre programové obdobie 2021 – 2027***
   (nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 2021/1060 a súvisiace dokumenty)
6. ***Štatistické údaje Štatistického úradu SR***
   (Regionálne a miestne štatistiky, databáza DATAcube, údaje k roku 2023)
7. ***Interné dokumenty obce Suché***
   – Územný plán obce Suché
   – Správy o hospodárení obce
   – Rozpočtové dokumenty
   – Zápisnice zo zasadnutí obecného zastupiteľstva
8. ***Metodická príručka na vypracovanie PHSR obcí SR (verzia 2022)***
   (MIRRI SR, Centrum regionálneho rozvoja Slovenska)
9. ***Podklady miestnej akčnej skupiny MAS Duša***
   (Stratégia CLLD, výzvy a mapovanie potenciálu územia)
10. ***Vstupy z komunitných stretnutí a dotazníkového prieskumu obyvateľov obce Suché***
    (realizované v priebehu február – apríl 2025)

10. Prílohy

Príloha 1. Analytická časť

Príloha č. 1 Analytická časť

Analytická časť, skúma:

- ***základnú charakteristiku územia,***
- ***prírodno-environmentálna analýzu,***
- ***územno-technickú analýzu,***
- ***socioekonomickú analýzu,***
- ***globálne a lokálne výzvy, potenciál územia a disparity rozvoja región***

1.1 Základná charakteristika územia

Obec Suché sa nachádza v ***Košickom samosprávnom kraji, v okrese Michalovce****, a je súčasťou územia* ***Dolného Zemplína.*** *Leží na juhozápadnom okraji okresu Michalovce, približne 9 km juhozápadne od okresného mesta Michalovce. Katastrálne územie obce má rozlohu 561 ha a je charakteristické poľnohospodárskym využitím, pričom najväčší podiel tvorí orná pôda.* Počet obyvateľov obce Suché v roku 2024 – 420 obyvateľov. Hustota obyvateľstva obce Suché v roku 2024 – 57,65 obyv./km2. Hustota obyvateľstva okres Michalovce v roku 2024 – 106,07 obyv./km2. *(zdroj:https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7015rr/v_om7015rr_00_00_00_sk)*

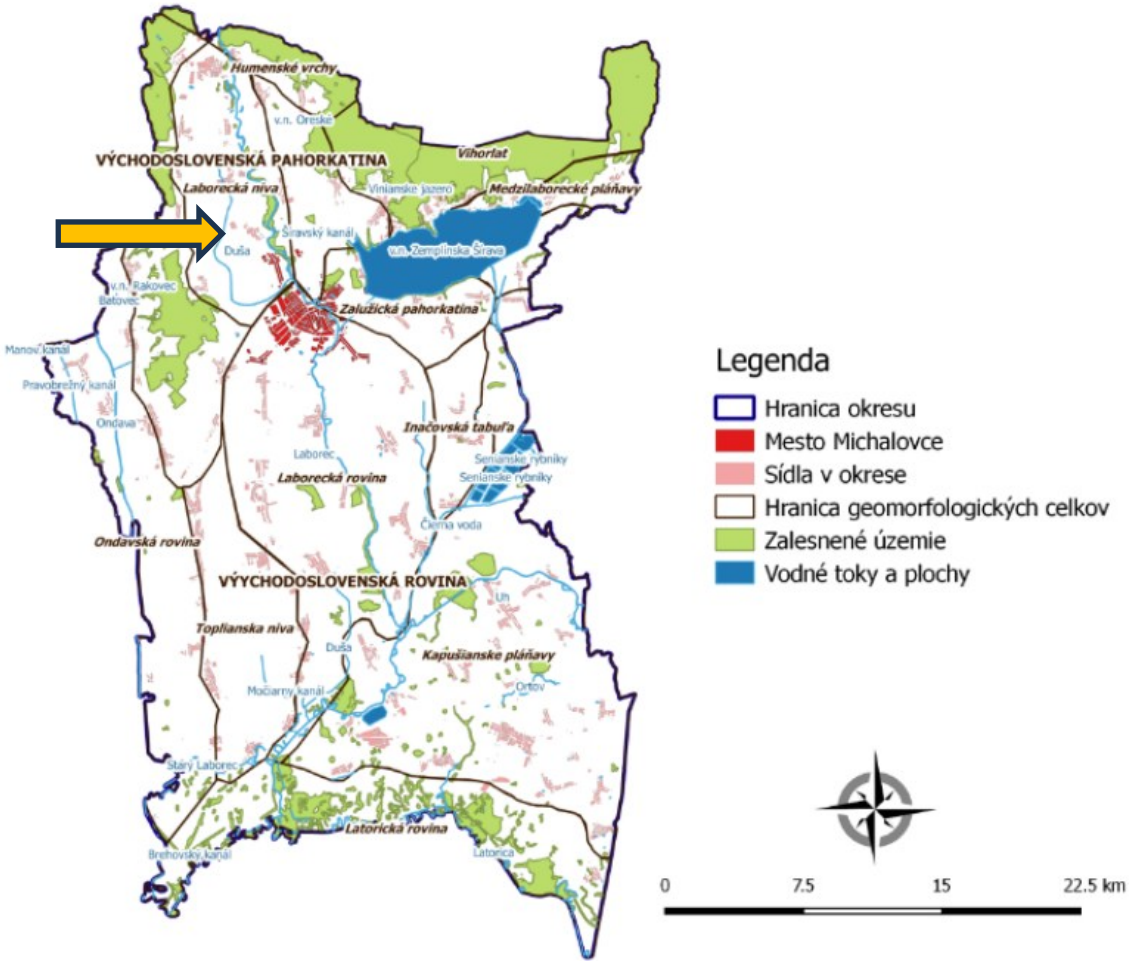
Územie obce patrí do ***Východoslovenskej nížiny****, konkrétne do geomorfologického podcelku Pozdišovský chrbát, ktorý predstavuje mierne vyvýšenú a zvlnenú formu nížinnej krajiny. Táto časť územia sa vyznačuje nižším výskytom povrchových vôd, miernymi eleváciami terénu a úrodnými pôdami vhodnými na poľnohospodárske využitie. Pozdišovský chrbát vytvára prirodzený predel medzi Zemplínskou kotlinou a okolitými nižšie položenými časťami Východoslovenskej nížiny. Nadmorská výška územia obce sa pohybuje okolo 106 m n. m.*

Z hydrologického hľadiska je územie obce odvodňované viacerými malými vodnými tokmi a poľnými kanálmi, ktoré sa v blízkom okolí napájajú na potok ***Duša.*** *Ten je významným pravostranným prítokom rieky Laborec, ktorá patrí medzi hlavné vodné toky regiónu. Hoci územie obce nie je priamo pri väčšej rieke, blízkosť Laborca, ako aj Zemplínskej šíravy (vzdialenej približne 6 km), predstavuje potenciál pre rekreáciu, vodohospodárstvo aj krajinotvorbu.*

Vzhľadom na blízkosť Michaloviec a dopravnú dostupnosť je obec napojená na širšiu spádovú infraštruktúru okresu.

Obec má vidiecky charakter, dominuje v nej individuálna bytová zástavba, rozmiestnená v kompaktnom, mierne rozvoľnenom sídelnom útvare. Územie obce je využívané predovšetkým na poľnohospodárske účely, pričom vodné, veterné ani významné lesné prvky sa v území nenachádzajú.

Vzhľadom na geomorfologické a prírodné charakteristiky má obec potenciál pre rozvoj vidieckeho turizmu, ekologických prvkov v krajine a adaptáciu na klimatické zmeny, predovšetkým prostredníctvom zadržiavania vody v krajine a revitalizácie drobných vodných tokov.

Mapa č. 1: Poloha obce Suché v okrese Michalovce

Mapa č. 2: Lokalizácia v rámci okresného mesta Michalovce

Historický vývoj obce

*Najstaršia známa písomná zmienka o obci Suché pochádza z listiny z roku **1266**, ktorá sa týka darovania a vymedzenia majetku Lesného. Tento majetok susedil s chotárom obce Suché, ktorá v tom čase patrila šľachticovi **Radnoltovi**, synovi **Merša**.*

*Obec sa v historických písomnostiach často uvádza pod názvom **Zuha**, čo predstavuje maďarizovanú podobu slovenského nárečového názvu **Suchá**. Tento názov pravdepodobne pôvodne označoval prírodnú lokalitu – suchú pôdu alebo polohu – a neskôr sa preniesol aj na vzniknuté sídlisko. Hoci názov obce priamo neodhaľuje okolnosti jej vzniku, z historických údajov vyplýva, že Suché existovalo už pred 13. storočím. Vzhľadom na to, že k sídlisku patrili rozsiahle územné majetky, možno predpokladať, že obec vznikla osídlením zo starších slovenských dedín v okolí – **Preče** alebo **Pozdišoviec**. Od začiatku 14. storočia sa obec stala súčasťou **pozdišovského panstva**, a počas 14. a 15. storočia ju vlastnili rôzni šľachtici, najmä zo **šarišského Hrádku**, z **Pozdišoviec**, ako aj ich príbuzní z **Rakovca** a ďalší zemania. Časť obce patrila aj miestnym zemanom, čo svedčí o určitom rozvrstvení vlastníckych práv. Z daňových záznamov z roku **1567** vyplýva, že obec odvádzala kráľovi daň z jednej porty. Štyri sedliacke domácnosti opustili svoje pozemky, pričom ďalšie tri domácnosti boli želiarske a daň neplatili. V roku **1582** sa daňová povinnosť týkala už dvoch port. V roku **1600** bolo v obci evidovaných **12 obývaných poddanských domov**. Na prelome 16. a 17. storočia patrilo Suché medzi **stredne veľké dediny s výlučne poddanským obyvateľstvom**. V priebehu 17. storočia však dochádzalo k úbytku sedliackych domácností a ich postupnému chudobneniu. V roku **1610** bola daň uvalená na sedliakov a želiarov spoločne vo výške **1,25 porty**, no v roku **1635** už len na želiarov vo výške **0,25 porty**. S ubúdaním obyvateľov prirodzene klesal aj počet domov v sídlisku. Na prelome 17. a 18. storočia sa obec Suché stala **malou dedinou**. V **daňových súpisoch z rokov 1715 a 1720** je uvedené, že v obci žili postupne len **tri a osem sedliackych domácností**. V historickom období sa v blízkosti obce Suché nachádzali aj ďalšie sídla – **Oroszfalva** a **Újfalu** – ktorých názvy sú maďarizované. Tieto osady však v priebehu storočí zanikli a nezachovali sa do súčasnosti.*

1.2 Prírodno-environmentálna analýza

Geomorfologické a pôdno-klimatické pomery

Územie obce Suché leží vo Východoslovenskej nížine, konkrétne v jej podcelku Pozdišovský chrbát, ktorý predstavuje mierne vyvýšený a zvlnený reliéf s nadmorskou výškou približne 106 m n. m. Geomorfologicky ide o nížinnú krajinu s úrodnými sedimentmi, ktorá je vhodná na intenzívne poľnohospodárske využitie.

Pôdny fond obce tvoria prevažne černozeme a hnedozeme, s veľmi dobrými fyzikálnymi vlastnosťami. Tieto pôdy majú vysokú produkčnú schopnosť a sú využívané predovšetkým ako orná pôda. V extraviláne je minimálny podiel trvalých trávnych porastov či lesov.

Klimaticky patrí územie do teplej, suchšej klimatickej oblasti, s dlhým vegetačným obdobím. Ročný úhrn zrážok sa pohybuje medzi 550 – 650 mm, priemerné ročné teploty dosahujú 9 – 10 °C. Z hľadiska klimatickej stability je región citlivý na výkyvy počasia, najmä suchá, prívalové dažde a veterné javy.

Klimatické podmienky a dopady zmeny klímy

Z polohy obce vyplýva prevaha kontinentálnej klímy a výraznejšie ročné maximá a minimá teplôt. Klimaticky patrí územie mesta do oblasti teplej, podoblasti mierne suchej s chladnou suchou zimou s teplotou v januári od -3 ˚C až -5˚C, s počtom letných dní nad 50. Priemerná ročná teplota vzduchu sa pohybuje od 8,8˚C do 9,1˚C. Počas celého roka prevládajú severné a severozápadné vetry. V priebehu roka padne na tomto území v priemere 550 – 650 mm zrážok, najvyššia vlhkosť je v novembri a decembri, naopak najnižšia v apríli a máji.

Podľa údajov zo Slovenského hydrometeorologického ústavu stúpa teplota na Dolnom Zemplíne každých desať rokov približne o pol stupňa Celzia. Za obdobie 1961 – 2015 počet letných dní stúpol v okrese Michalovce o jednu tretinu, na 90 dní a počet tropických dní stúpol až štvornásobne, z 10 na 40. Do roku 2050 sa predpokladá zvýšenie teploty o 2,0°C na celom území okresu, pričom v porovnaní s obdobím 1961 – 1990 sa predpokladá veľký nárast počtu letných dní (asi o 25 za rok), tropických dní (asi o 15), naopak poklesne počet mrazových dní (asi o 25) a ľadových dní (asi o 15). (2) Čo sa týka zrážkového režimu, klimatológovia očakávajú v okrese Michalovce, že sucho bude častejšie a bude aj dlhšie trvať. Podľa meraní SHMÚ sa extrémne sucho vyskytlo v Michalovciach v roku 2020 v mesiacoch január, apríl a september a výrazné sucho v mesiacoch máj a december, pričom je vodnosť roka v povodí Bodrogu prevažne podnormálna a zásoba vody v lesných porastoch bola v Michalovciach v roku 2020 na úrovni extrémneho sucha.

Vodné zdroje a hydrologické pomery

Obec Suché neleží priamo pri väčšom vodnom toku, no jej územie je odvodňované menšími poľnými kanálmi a tokmi, ktoré smerujú do Zalužického potoka. Ten je následne pravostranným prítokom rieky Laborec, ktorá je hlavnou vodnou tepnou regiónu Zemplín.

Podzemné vody sa v oblasti nachádzajú vo väčších hĺbkach a nie sú priamo využívané na zásobovanie. Zdroje pitnej vody sú zabezpečené napojením na verejný vodovodný systém. Vzhľadom na mierne zvlnený terén a nepriepustné pôdy sa v území vyskytuje zvýšené riziko povrchového odtoku vody počas intenzívnych zrážok, čo si vyžaduje opatrenia na zadržiavanie vody v krajine.

Stav a ochrana prírodného prostredia

Na území obce Suché nie sú vyhlásené žiadne chránené územia ani prvky územného systému ekologickej stability (ÚSES). Obec sa však nachádza v dotyku so širším ekologickým prostredím Východoslovenskej nížiny, ktoré je významné z hľadiska ornitológie, biotopov mokradí a migračných koridorov vtáctva.

Kvalita ovzdušia v obci je dobrá – významné priemyselné zdroje znečistenia sa v obci ani v jej bezprostrednom okolí nenachádzajú. Občasný negatívny vplyv môže mať prašnosť počas poľnohospodárskych prác, ako aj lokálne vykurovanie tuhými palivami v zimných mesiacoch.

V oblasti odpadového hospodárstva má obec zavedený zber triedeného odpadu, zabezpečuje odvoz komunálneho odpadu a zber biologicky rozložiteľného odpadu (BRO). V budúcnosti je potrebné zvýšiť úroveň separácie, podporiť kompostovanie a zabezpečiť environmentálne vzdelávanie obyvateľov.

Rizikové faktory a environmentálne výzvy

- *Zraniteľnosť voči suchu a povrchovému odtoku vody v dôsledku klimatických zmien.*
- *Nízka rozmanitosť prírodných ekosystémov, chýbajúce lesné prvky a mokrade.*
- *Závislosť od centrálnych vodných a odpadových systémov bez alternatívnych zdrojov.*
- *Absencia zelenej infraštruktúry a protieróznych opatrení v otvorenej krajine.*

Environmentálne záťaže

Pre územie na rozhraní okresov Michalovce, Humenné a Vranov nad Topľou bola typická vysoká koncentrácia chemickej výroby, ktorá predstavovala výrazné zaťaženie životného prostredia. Napriek vysokým investíciám chemických závodov určených na skvalitnenie životného prostredia je aj v súčasnosti toto územie jedným z najzaťaženejších na Slovensku. Východné Slovensko je jedným zo štyroch miest sveta, kde zdokumentovali najväčší výskyt PCB (polychlórované bifenyly), toxických zlúčenín, ktoré ohrozujú endokrinný, imunitný, nervový a reprodukčný systém. (6) Pre človeka sú aj tieto látky karcinogénne a sú toxické aj pre vyvíjajúci sa plod. V tejto súvislosti je dané územie označované ako trojuholník smrti. Dôsledok znečistenia sa prejavil vo zvýšenej dynamike nárastu novo diagnostikovaných onkologických ochorení na území medzi mestami Michalovce, Strážske a Humenné.

1.3 Územno-technická analýza

Územie obce Suché má vidiecky charakter s dominanciou poľnohospodárskej krajiny a kompaktnej sídelnej zástavby. Urbanistická štruktúra obce je lineárna, vyvíjajúca sa pozdĺž hlavnej miestnej komunikácie, pričom okolitý extravilán je tvorený najmä ornou pôdou.

Dopravná infraštruktúra

Obec Suché je napojená na regionálnu dopravnú sieť prostredníctvom cestnej komunikácie III. triedy, ktorá ju spája s obcami smerom na Strážske. V blízkosti sa nachádza ***cesta II/582,*** *zabezpečujúca spojenie s okresným mestom Michalovce. Verejná doprava je zabezpečená autobusovým spojením, ktoré zabezpečuje základnú obslužnosť pre dochádzku do škôl, zamestnania a služieb. V obci sa nenachádza železničná trať, najbližšia železničná stanica sa nachádza v Michalovciach.*

Ťažisko osídlenia košickej aglomerácie a územie obce Suché bude prepojené ***tzv. rozvojovou osou I. stupňa, ktorá je vyjadrená plánovanou investíciou na dostavbu diaľnice D1 s napojením na hraničný priechod vo Vyšnom Nemeckom.***

Podľa ÚPN VÚC Košický kraj 4 patrí východná časť okresu Michalovce ku košickému ťažisku osídlenia celoštátneho až medzinárodného významu, ktoré zasahuje do územia okresov Michalovce, Trebišov a Sobrance. Nosnú kostru osídlenia okresu Michalovce, podľa ÚPN VÚC Košického kraja, tvoria tri sídelné rozvojové osi:

1) *Východoslovenská rozvojová os I. stupňa: Košice – Sečovce – Michalovce – Sobrance – hranica s Ukrajinou,*
2) *Prešovsko-michalovská rozvojová os II. stupňa: Prešov – Hanušovce nad Topľou – Vranov nad Topľou – Strážske s odbočkou na Michalovce a Humenné,*

3) *Juholaborecká rozvojová os IV. stupňa: Michalovce – Veľké Kapušany – Kráľovský Chlmec.*

*Najbližšie **letisko** medzinárodného významu sa nachádza v Košiciach s dostupnosťou približne jednej hodiny. Ďalšie medzinárodné letiská sa nachádzajú v meste Poprad, Sliač a Bratislava. Budúci potenciál má aj letisko v meste Užhorod, ktoré je vzdialené len 30 km od obce.*

Poloha obce blízko tranzitnej trasy medzi Slovenskou republikou, Poľskou republikou, Maďarskom a Ukrajinou je výraznou konkurenčnou výhodou a potenciálom pre rozvoj. Toto dopravné prepojenie bude mať v budúcnosti väčší význam v prípade zavedenia bezvízového styku s Ukrajinou a progresu v prístupovom procese a integrácii do štruktúr EÚ.

Technická infraštruktúra

- *Verejný vodovod: Obec je napojená na skupinový vodovod, ktorý zabezpečuje zásobovanie pitnou vodou pre všetky domácnosti.*
- *Kanalizácia a ČOV: V obci je vybudovaná verejná kanalizácia, odvádzanie odpadových vôd je zabezpečené aj individuálne – prostredníctvom žúmp a septikov.*
- *Elektrická energia: Distribúcia je zabezpečená prostredníctvom nízkonapäťovej siete, ktorá je vedená čiastočne nadzemne a čiastočne podzemne.*
- *Plynofikácia: Obec je plynofikovaná. Vykurovanie je riešené aj individuálne – tuhým palivom, drevom alebo elektrinou.*
- *Telekomunikačné služby: V obci je základné pokrytie mobilným signálom a prístup k pevnej linke a internetu prostredníctvom mobilných operátorov alebo DSL. Optická sieť zatiaľ je vybudovaná.*

Občianska a technická vybavenosť

Obec Suché plní úlohy v rozsahu samosprávnych kompetencií, ktoré jej vyplývajú zo zákona o obecnom zriadení. Zabezpečuje výkon pôsobností v oblasti správy obecného majetku, výberu daní a poplatkov, údržby miestnych komunikácií a verejných priestranstiev, podpory kultúry a športu, ochrany historických pamiatok, zabezpečenia rozvodu pitnej vody, odvozu komunálneho odpadu, územného plánovania, životného prostredia a miestnej bezpečnosti.

*V obci sa nenachádzajú žiadne zariadenia **predprimárneho ani primárneho vzdelávania**. Deti predškolského a mladšieho školského veku dochádzajú do materských a základných škôl v okresnom meste Michalovce, vzdialenom približne 9 km. Prepravu zabezpečujú zákonní zástupcovia individuálne, resp. prostredníctvom verejnej dopravy. Táto situácia predstavuje výzvu z hľadiska demografickej udržateľnosti a komfortu mladých rodín.*

Zdravotnícke a obchodné služby** v obci nie sú dostupné; obyvatelia využívajú služby predovšetkým v Michalovciach. **Obec nie je zaradená v Atlase MRK.

Občianska vybavenosť

Základnú občiansku vybavenosť tvoria:

- ***Obecný úrad spojený s kultúrnym domom**, ktorý sa nachádza v samostatnej budove v centre obce. Plní administratívnu aj komunitnú funkciu. Je sídlom samosprávy a zároveň miestom stretávania obyvateľov pri rôznych podujatiach a zasadnutiach.*

- ***Nevyužívaný kultúrny dom**, vybavený základným mobiliárom a javiskom. Objekt je v súčasnosti mimo prevádzky, pričom obec plánuje jeho rekonštrukciu a využitie ako **komunitné centrum** so zázemím pre spoločenské, vzdelávacie a komunitné aktivity.*

  *Obec Suché sa dlhodobo a systematicky venuje riešeniu problémov obyvateľov, ktorí sú sociálne znevýhodnení – teda osôb, ktoré sa nachádzajú v nepriaznivej sociálnej situácii, sú sociálne vylúčené alebo im hrozí vylúčenie zo spoločnosti. Ide najmä o jednotlivcov a skupiny, ktorí nie sú schopní samostatne, ani s podporou rodiny, blízkych či komunity, nájsť primerané riešenie svojej životnej situácie.**V obci žije celkovo 420 obyvateľov, z ktorých 85 je v poproduktívnom veku nad 65 rokov, čo predstavuje približne 20 % populácie.** Obec Suché podľa Atlasu marginalizovaných rómskych komunít z roku 2019 nepatrí medzi obce s prítomnosťou MRK. Napriek tomu obec vníma potrebu budovať komunitne orientované služby pre všetky zraniteľné skupiny – deti, seniorov, osamelé osoby, dlhodobo nezamestnaných či osoby so zdravotným znevýhodnením.*

  Rozvoj komunitno-sociálnych služieb predstavuje jednu z hlavných dlhodobých priorít samosprávy. Obec sa snaží budovať prostredie, ktoré podporuje aktívnu komunitu, spolupatričnosť a zvyšuje kvalitu života obyvateľov. Dôraz kladie na preventívne opatrenia, medzigeneračné väzby a dostupnosť verejných služieb v súlade s potrebami obyvateľstva.

  V obci sa nachádzajú dve budovy kultúrnych domov:

  - *Kultúrny dom na parc. č. 24 je funkčný objekt umiestnený v ľavom krídle budovy obecného úradu. Táto stavba má pôvod v budove bývalej materskej a základnej školy s dispozíciou v tvare písmena „L“. V kratšom ramene sa nachádza obecný úrad, zatiaľ čo dlhšie rameno využíva kultúrny dom pre menšie podujatia a aktivity.*
  - ***Kultúrny dom na parc. č. 26 . Ide o samostatne stojacu budovu situovanú v centre obce, v priamom kontakte s hlavnou cestou. Stavba vznikla približne pred 40 rokmi zásluhou občanov, ktorí ju vybudovali svojpomocne z obecného rozpočtu.** Budova je však nedokončená, nebola nikdy skolaudovaná a doposiaľ nie je plne funkčná. V rámci svojich obmedzených možností začala obec s čiastočnými rekonštrukciami – zrealizovala výmenu okien a vchodových dverí. Objektu však chýbajú základné prvky vybavenosti, najmä sociálne zariadenia, čo zásadne limituje jeho využitie.*

    *Napriek týmto nedostatkom má budova značný potenciál stať sa centrom komunitného a kultúrneho života obce. Je vo výlučnom vlastníctve obce Suché, ktorá deklaruje trvalý zámer objekt dokončiť a využívať ho v prospech obyvateľov. Právny vzťah k budove ostane nezmenený aj počas realizácie projektu a po jeho ukončení. **Ambíciou obce je pretvoriť budovu na dôstojný a plne funkčný priestor pre komunitné služby, stretávanie sa obyvateľov, medziodborovú spoluprácu a podporu sociálnej inklúzie.***

- ***Dom smútku s cintorínom*** *– Objekt domu smútku bol skolaudovaný v roku 2002 a nachádza sa v areáli miestneho cintorína na južnom okraji obce Suché, na parcele č. 119/2. Budova aj pozemok sú vo vlastníctve obce. Dom smútku slúži na dôstojnú rozlúčku so zosnulými a zároveň na zádušné omše a iné cirkevné obrady. Objekt je napojený na obecné komunikácie, nachádza sa v zastavanom území obce a je pravidelne využívaný obyvateľmi. Cintorín, ktorý ho obklopuje, slúži ako pietne miesto pre celú obec.*
- ***Gréckokatolícky kostol sv. Petra a Pavla*** *je najvýznamnejšou kultúrnou a historickou pamiatkou obce Suché. Sakrálny objekt bol postavený v roku 1805 v štýle barokovo-klasicistickej architektúry. Kostolná loď je zaklenutá dvoma poľami pruskej klenby s výraznými klenbovými pásmi, jednoduchá veža je ukončená barokovou laternou baňou. V rokoch 2002 – 2003 prešiel kostol komplexnou rekonštrukciou, čím bola zabezpečená jeho dlhodobá architektonická a kultúrna hodnota.*
  Kostol je nielen duchovným centrom, ale aj vizuálnou dominantou obce a významným prvkom miestnej identity. V obci pôsobí gréckokatolícka cirkev, ktorá zohráva kľúčovú úlohu v duchovnom aj spoločenskom živote komunity. Pravidelne organizuje bohoslužby, sviatočné obrady, ako aj pastoračné a komunitné podujatia pre deti, mládež, dospelých aj seniorov. Cirkev významne prispieva k zachovávaniu miestnych tradícií a hodnotovému formovaniu komunity.
- ***Športovo-oddychový areál*** *sa nachádza v juhozápadnej časti obce a tvorí významný prvok voľnočasovej a komunitnej infraštruktúry. Areál zahŕňa multifunkčné ihrisko, vodnú nádrž, altánok a náučnú trasu po Pozdišovskej pahorkatine, ktorá približuje prírodné a geomorfologické zaujímavosti územia.*
  Prístup do areálu je riešený cez osadenú vstupnú bránu s nápisom ***„Brána zážitkov“,*** *ktorá plní nielen orientačnú, ale aj reprezentatívnu funkciu. Súčasťou areálu je taktiež zrealizovaný smerovník so siedmimi smerovými tabuľami, ktoré návštevníkov navigujú k jednotlivým častiam územia, ako sú* ***multifunkčné ihrisko, altánok, Stánkov jarok, Piesková baňa, Líščia nora, náučný chodník a Pozdišovský chrbát.***
  Vlastníkom areálu a pozemkov je obec Suché. Lokalita slúži ako zázemie pre rekreačné, športové a komunitné aktivity, s potenciálom ďalšieho rozvoja v oblasti turizmu a environmentálnej výchovy.
- ***K turistickým zaujímavostiam patrí:*** *nálezisko opálu, umelá požiarna nádrž, multifunkčné ihrisko, lesný komplex Sadzenec, rodinné domy s ľudovou architektúrou, zvon z roku 1641 a ovocný sad.*
- *Nachádza* ***sa tu cyklotrasa,*** *ktoré vedie územím Miestnej akčnej skupine DUŠA (Michalovce – Suché – Lesné – Pusté Čemerné – Strážske) a náučný chodník.* ***Obec má pre záujemcov k dispozícii aj elektrobicykle.***

  Zaujímavou aktivitou, ktorá prepája šport, zážitok a poznanie, je ***cykloturistické podujatie „K mohylám a vínu“.*** *Táto 32 kilometrov dlhá trasa vedie účastníkov rôznorodou krajinou – od lužných lúk cez vinohrady až po miesta s historickým a duchovným významom. Cyklisti navštevujú napríklad včelársky skanzen v Moravanoch, kde sa môžu dozvedieť viac o včelárskej tradícii regiónu, pozorujú divú zver v prirodzenom prostredí, obdivujú viac než päťsto rokov starý dub, ktorý tu rastie už od čias Mateja Korvína, alebo objavujú praveké mohyly.*

Súčasťou trasy je aj obec Lesné, kde môžu účastníci vidieť gotické a renesančné fresky a navštíviť vinárstvo Lesná réva. Toto vinárstvo má historickú pivnicu z roku 1902 a leží pod Lesnianskou Hôrkou, obklopené vinicami, zvernicou a nádhernými výhľadmi na Zemplín.

Cyklojazda je určená pre rekreačných aj zdatnejších cyklistov. Odporúča sa horský bicykel alebo elektrobicykel. Organizátori zabezpečujú počas celého dňa občerstvenie vrátane obeda a večere, a každý účastník si odnáša malý darček ako pamiatku.

Podujatie má nielen športový a rekreačný význam, ale zároveň posilňuje povedomie o regióne a jeho hodnotách. Je to krásny príklad toho, ako môže obec rozvíjať cestovný ruch v súlade s ochranou prírody, podporou miestnych producentov a zapojením komunity.

- ***Návrh na novú Moussonovu trasu – ako zažiť „Moussonov pohľad“***

  „Moussonova trasa“ je symbolickým pomenovaním umelecky inšpiratívnej cesty, ktorú mal v obľube významný slovenský impresionista Teodor Jozef Mousson počas svojho pôsobenia v Michalovciach. Tento maliar, fascinovaný svetlom a atmosférou Zemplína, často vyrážal na prechádzky a umelecké výpravy, ktorými si hľadal námety pre svoje obrazy zachytávajúce každodenný život, prírodu a vidiecke tradície východného Slovenska.

  Jeho domovom bol Hrádok v Michalovciach, kde si zriadil ateliér s výhľadom na mesto i okolitú krajinu. Práve odtiaľto viedli jeho kroky do blízkych dedín a lesov, ktoré mu poskytovali množstvo podnetov na tvorbu. Jednou z jeho častých destinácií bol Nižný Hrušov, kde sa nachádzal kaštieľ rodiny Lesznay.

  Rodina Lesznay, konkrétne Anna Lesznay, zohrávala významnú úlohu v umeleckom a spoločenskom živote regiónu. Organizovala stretnutia umelcov a intelektuálov z rôznych európskych krajín, čím vytvárala podnetné prostredie pre kultúrnu výmenu. Mousson tieto návštevy využíval nielen na stretávanie sa s inšpiratívnymi ľuďmi, ale aj na obdivovanie vidieckej architektúry, krajiny a svetelných scenérií, ktoré sa neskôr objavovali v jeho maľbách.

  Trasa z Michaloviec do Nižného Hrušova, dlhá približne 10 až 15 kilometrov, bola pre Moussona nielen fyzickou prechádzkou, ale aj duchovnou a umeleckou púťou. Prechádzal lúkami, dedinami, míňal kostoly, polia i pasienky – všetko to, čo tvorí dušu Zemplína.

  Na tejto trase často maľoval ženy v krojoch, ktoré zobrazoval pri práci na poli, pri studni či počas sviatočných udalostí. Váhadlové studne, roztrúsené po vidieckej krajine, sa stali pre neho charakteristickým motívom – symbolom tradičného spôsobu života. Kostoly, s ich jednoduchou architektúrou a dominantným postavením v dedinách, predstavovali nielen duchovný prvok krajiny, ale aj kompozičný stredobod mnohých jeho obrazov.

  Dnes si túto cestu môžete prejsť ako tematickú trasu s cieľom „vidieť svet očami Moussona“ – cez svetlo, atmosféru a krásu jednoduchosti. Je to výzva pozrieť sa na Zemplín nie ako turista, ale ako maliar – človek, ktorý hľadá krásu v každodennom živote a tichých obrazoch vidieka.

Spoločenský a komunitný život

Obec Suché je miestom, kde si ľudia udržiavajú silné väzby, žijú aktívne a s úctou k tradíciám. Každoročne sa tu konajú obecné slávnosti, komunitné stretnutia či športové podujatia, ktoré sú nielen vítanou príležitosťou na spoločné stretnutie, ale aj dôležitým nástrojom na budovanie spolupatričnosti medzi obyvateľmi. Takéto aktivity prirodzene spájajú rôzne generácie a prispievajú k tomu, že obec si zachováva svoj komunitný charakter.

Miesto na stretávanie ľudí poskytuje kultúrny dom a obecný úrad, ktoré plnia nielen administratívnu, ale aj spoločenskú funkciu. Významným priestorom pre oddych a pohyb je aj športovo-oddychový areál v juhozápadnej časti obce, ktorý je vybavený multifunkčným ihriskom, altánkom, vodnou nádržou a náučnou trasou.

Okrem tradičných foriem komunitného života sa obec čoraz viac orientuje aj na rozvoj zážitkového a prírode blízkeho turizmu. Vďaka svojej polohe a okolitej krajine má Suché dobré predpoklady pre cykloturistiku. Náučná trasa po Pozdišovskej pahorkatine, ktorá prechádza pestrou krajinou s výhľadmi, lesmi aj poľnohospodárskou krajinou, je ideálna pre cyklistov i peších návštevníkov. Obec plánuje do budúcnosti nadviazať na existujúce cyklotrasy Dolného Zemplína a lepšie prepojiť svoje územie so širším regiónom.

Technické limity a príležitosti

- *Silná závislosť od externých služieb a vybavenosti (vzdelanie, zdravotníctvo, obchody).*
- *Chýbajúca kanalizácia a plynofikácia znižujú komfort bývania.*
- *Dobrá dostupnosť do Michaloviec a blízkosť k Zemplínskej šírave predstavujú rozvojový potenciál.*
- *Stabilná elektrická sieť a verejný vodovod tvoria základ pre ďalšiu výstavbu.*

1.4 Socioekonomická analýza

Demografický vývoj

Obec Suché patrí medzi malé vidiecke obce s dlhodobo klesajúcim počtom obyvateľov. K 31. 12. 2023 mala obec 147 obyvateľov (údaj z Registra obyvateľov). Dlhodobý vývoj ukazuje na mierny, no stabilný pokles populácie, ktorý je dôsledkom nízkej pôrodnosti, migrácie mladších obyvateľov do miest a starnutia populácie.

Obyvateľstvo je vekovo nevyvážené, s rastúcim podielom seniorov (65+) a poklesom detskej zložky (0 – 14 rokov). To vytvára tlak na sociálnu a zdravotnú starostlivosť a zároveň znižuje potenciál pre miestny rozvoj a reprodukciu komunity.

V porovnaní s Košickým krajom a Slovensku republikou je vekové zloženie obyvateľstva v okrese Michalovce podobné. V súlade s oficiálnou prognózou vývoja obyvateľstva Slovenskej republiky a s ohľadom na predpokladané znižovanie prírastku obyvateľstva prirodzenou zmenou a proces starnutia populácie, je potrebné do budúcna počítať s početným absolútnym aj relatívnym nárastom vekových skupín obyvateľstva v poproduktívnom veku

Vzdelanie a pracovná mobilita

Vzhľadom na absenciu školy a škôlky v obci, deti navštevujú vzdelávacie inštitúcie v Michalovciach.

Zamestnanosť obyvateľov je orientovaná mimo obce – dochádzajú za prácou najmä do Michaloviec a priľahlých obcí, v menšej miere do Košíc. V obci nie je výrazne rozvinutá podnikateľská aktivita, prevládajú poľnohospodárske a drobné remeselné činnosti.
Väčšina ekonomicky aktívnych obyvateľov pracuje v sektore služieb, výrobe alebo v verejnej správe mimo obce. V obci nie sú evidované väčšie zamestnávateľské subjekty ani priemyselné areály.

Služby a kvalita života

Základná občianska vybavenosť je obmedzená – v obci sa nenachádzajú obchody, lekárske ambulancie ani zariadenia pre deti. Obec má k dispozícii obecný úrad, kultúrny dom, dom smútku a základnú technickú infraštruktúru. Obyvatelia sú závislí od služieb v okolitých obciach a Michalovciach. Verejná doprava zabezpečuje len základné spojenie. Sociálna súdržnosť v obci je podporovaná kultúrnymi a komunitnými podujatiami, ktoré prispievajú k zachovávaniu miestnej identity. Obec má potenciál pre rozvoj komunitného života, no čelí demografickým a infraštruktúrnym obmedzeniam.

Bývanie

Obec má charakter vidieckeho sídla s individuálnou zástavbou. V posledných rokoch nedochádza k významnej výstavbe nových domov, no existuje potenciál pre rekonštrukciu a modernizáciu starších objektov.Trh s nehnuteľnosťami je málo aktívny, ponuka bývania je obmedzená a pohyblivosť obyvateľstva nízka.Potenciál rozvoja bývania súvisí s dostupnosťou do Michaloviec a možnosťami dotácií na obnovu vidieka.

Sociálna situácia

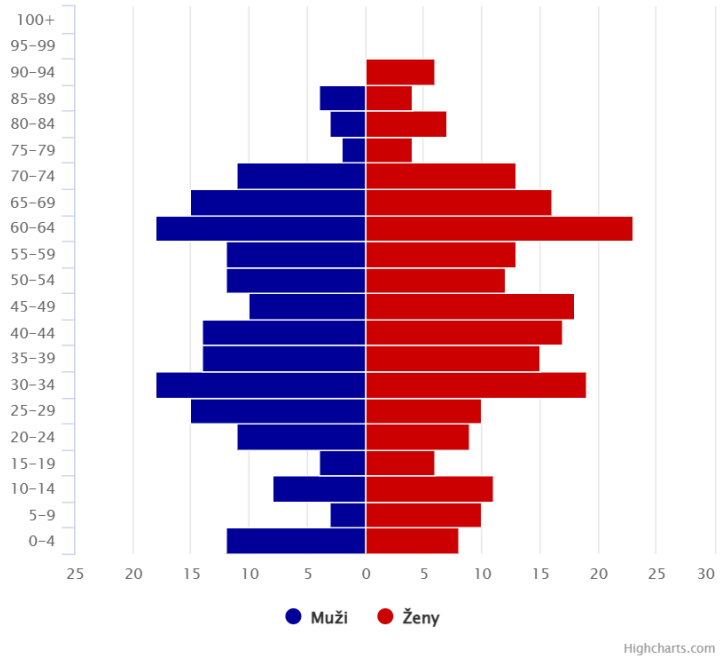
Obec nepatrí medzi sociálne vylúčené lokality, no vysoký podiel seniorov a nízka ekonomická aktivita zvyšujú citlivosť obyvateľstva na sociálne dopady.V obci nie je zriadené komunitné centrum ani terénna sociálna služba, ale samospráva vykonáva základné podporné funkcie prostredníctvom obecného úradu.

Zdroj dát zobrazovaných výsledkov zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2021 na stránke: https://www.scitanie.sk/

Počet obyvateľov pri sčítaní 2001:	**443**		
Počet obyvateľov pri sčítaní 2011:	**401**	[rozdiel 2011-2001: **-42**]	(úbytok)
Počet obyvateľov pri sčítaní **2021**:	**407**	[rozdiel 2021-2011: **6**]	(prírastok)

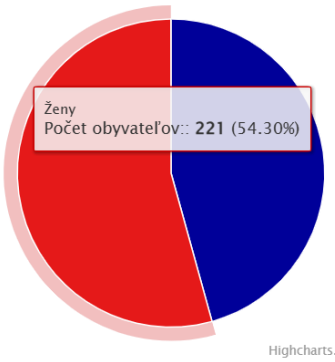
Obyvateľstvo podľa veku a pohlavia

kategória	muži	ženy	spolu	rozdiel (M-Ž)
0 - 4	12	8	20	4
5 - 9	3	10	13	-7
10 - 14	8	11	19	-3
15 - 19	4	6	10	-2
20 - 24	11	9	20	2
25 - 29	15	10	25	5
30 - 34	18	19	37	-1
35 - 39	14	15	29	-1
40 - 44	14	17	31	-3
45 - 49	10	18	28	-8
50 - 54	12	12	24	0
55 - 59	12	13	25	-1
60 - 64	18	23	41	-5
65 - 69	15	16	31	-1
70 - 74	11	13	24	-2
75 - 79	2	4	6	-2
80 - 84	3	7	10	-4
85 - 89	4	4	8	0
90 - 94	0	6	6	-6
95 - 99	0	0	0	0
100 a viac	0	0	0	0
spolu	186	221	407	-35

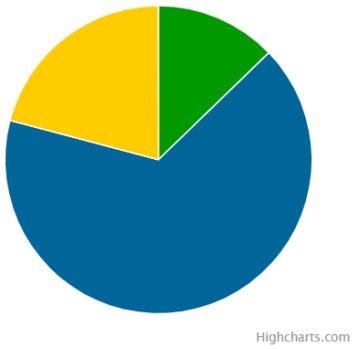
Obyvateľstvo podľa pohlavia

	pohlavie	počet	podiel (%)
1.)	muži	186	45.7
2.)	ženy	221	54.3
3.)	spolu	407	

Základné vekové kategórie

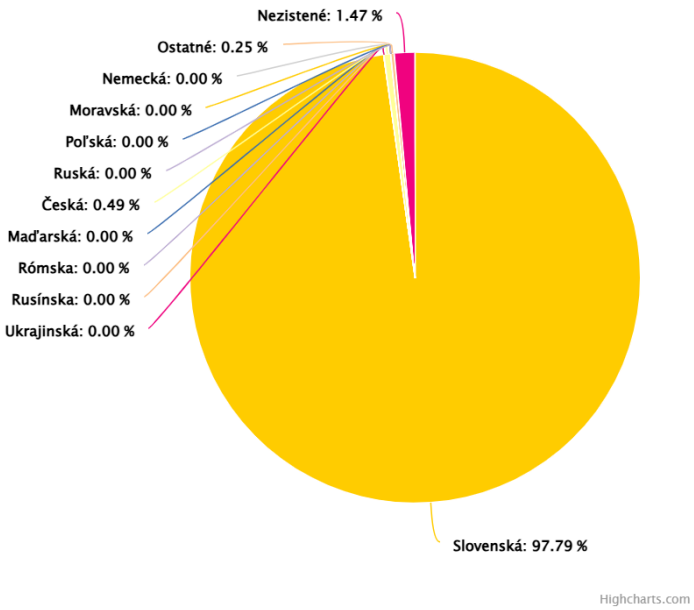
	veková kategóriapohlavie	počet	podiel (%)
1.)	Predproduktívny vek (0-14)	52	12.78
2.)	Produktívny vek (15-64)	270	66.34
2.)	Poproduktívny vek (65+)	85	20.88
3.)	spolu	407	

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_stat_vek_2021.php?kod_obce=523135

Obyvateľstvo podľa národnosti

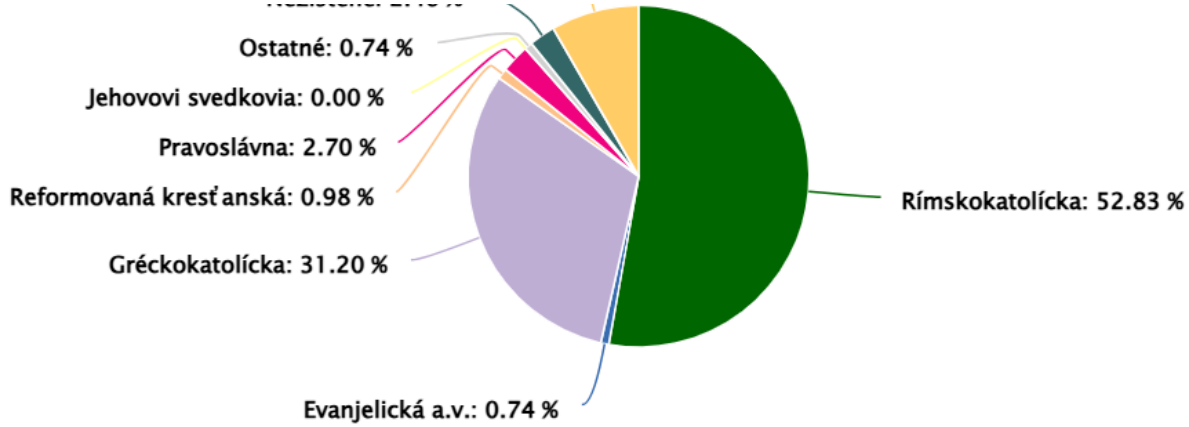
	národnosť	počet	podiel (%)
1.)	Slovenská	398	97.79
2.)	Maďarská	0	0
3.)	Rómská	0	0
4.)	Rusínská	0	0
5.)	Ukrajinská	0	0
6.)	Česká	2	0.49
7.)	Nemecká	0	0
8.)	Moravská	0	0
9.)	Poľská	0	0
10.)	Ruská	0	0
11.)	Ostatné	1	0.25
12.)	Nezistené	6	1.47
	Spolu	407	

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_stat_narodnost_2021.php?kod_obce=523135

Obyvateľstvo podľa vierovyznania

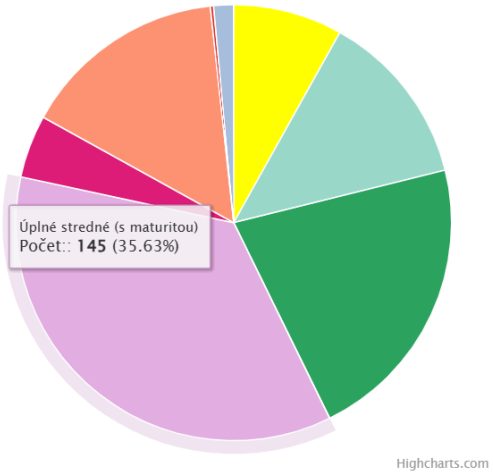
	vierovyznanie	počet	podiel (%)
1.)	Rímskokatolícka cirkev	215	52.83
2.)	Evanjelická cirkev augsburského vyznania	3	0.74
3.)	Gréckokatolícka cirkev	127	31.2
4.)	Reformovaná kresťanská cirkev	4	0.98
5.)	Pravoslávna cirkev	11	2.7
6.)	Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	0	0
7.)	iné	3	0.74
8.)	bez vyznania	34	8.35
9.)	nezistené	10	2.46
	Spolu	407	

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_stat_vierovyznanie_2021.php?kod_obce=523135

Obyvateľstvo podľa vzdelania

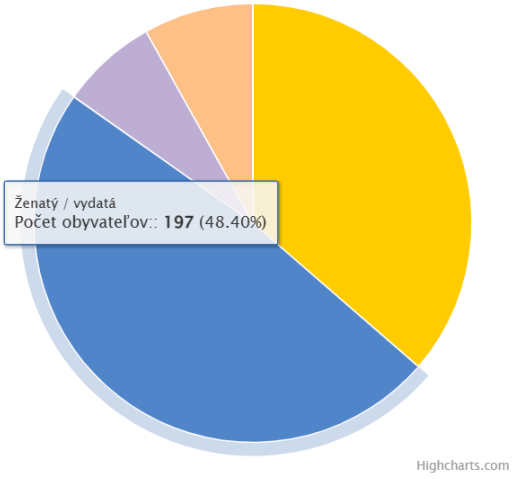
vzdelanie	počet	podiel (%)
1.) **bez vzdelania (osoby 0-14 rokov)**	**33**	8.11
2.) **základné**	**53**	13.02
3.) **stredné odborné učňovské (bez maturity)**	**88**	21.62
4.) **úplné stredné (s maturitou)**	**145**	35.63
5.) **vyššie odborné vzdelanie**	**19**	4.67
6.) **vysokoškolské**	**62**	15.23
7.) **bez školského vzdelania (15+ rokov)**	**1**	0.25
8.) **nezistené**	**6**	1.47
Spolu	**407**	

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_stat_vzdelanie_2021.php?kod_obce=523135

Obyvateľstvo podľa rodinného stavu

rodinný stav	počet	podiel (%)
1.) **slobodný / slobodná**	**148**	36.36
2.) **ženatý / vydatá**	**197**	48.4
3.) **rozvedený / rozvedená**	**29**	7.13
4.) **vdovec / vdova**	**33**	8.11
5.) **nezistené**	**0**	0
Spolu	**407**	

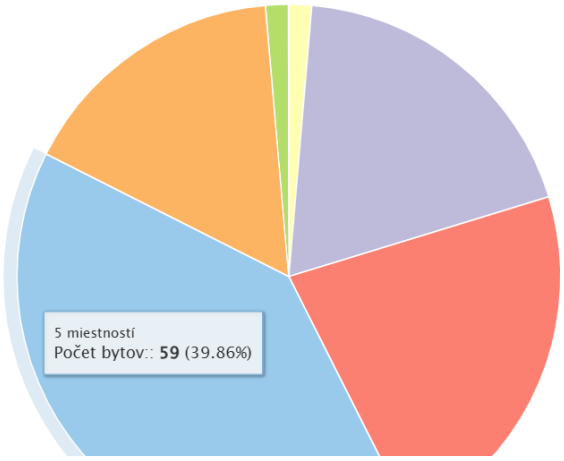

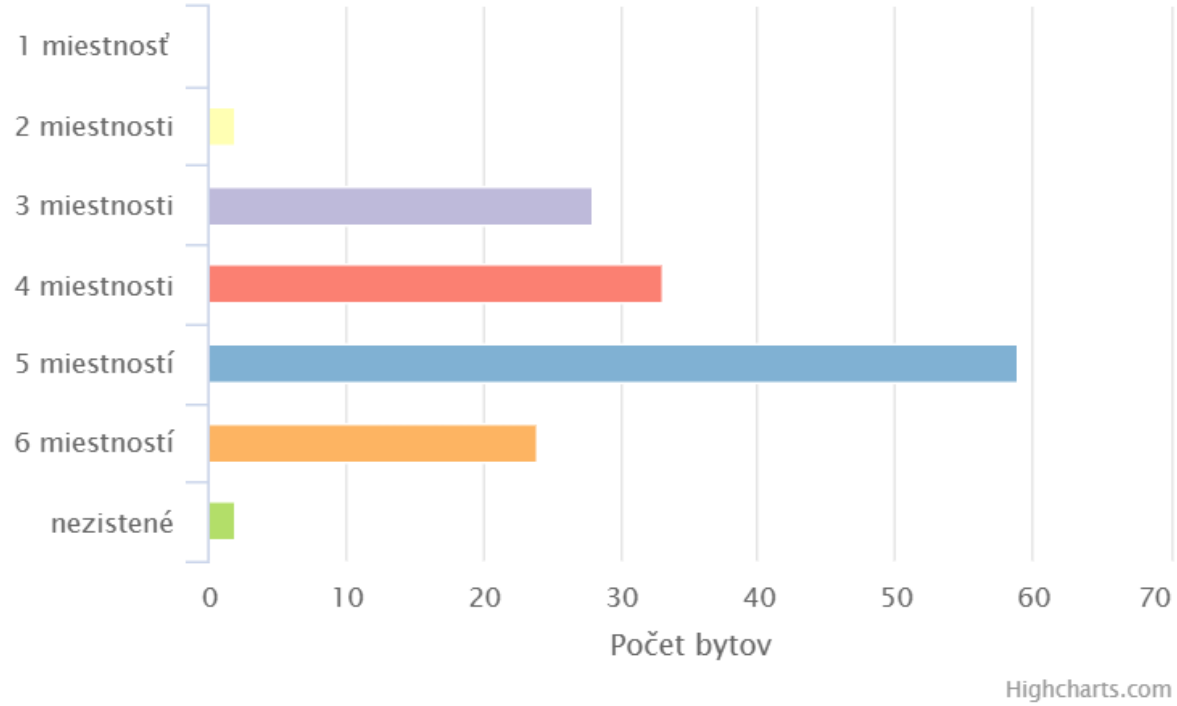
Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_stat_rodstav_2021.php?kod_obce=523135

Štruktúra bytového fondu

Počet bytov v roku 2021:	**148**
Počet domov v roku 2021:	**145**

počet miestností	počet	podiel (%)
1.) **1 obytná miestnosť**	**0**	0
2.) **2 obytné miestnosti**	**2**	0
3.) **3 obytné miestnosti**	**28**	18.92
4.) **4 obytné miestnosti**	**33**	22.3
5.) **5 obytných miestností**	**59**	39.86
6.) **6 a viac obytných miestností**	**24**	16.22
7.) **Nezistené**	**2**	1.35
Byty spolu	**148**	

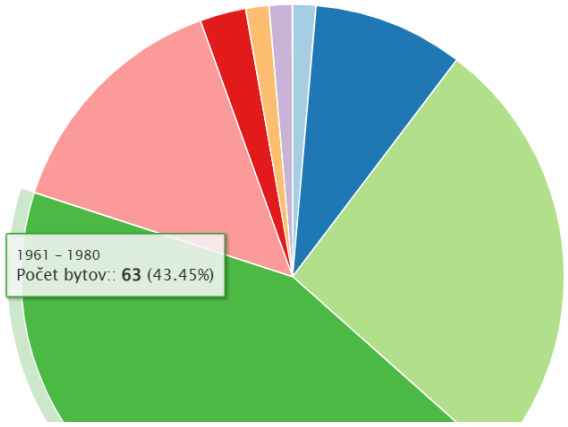

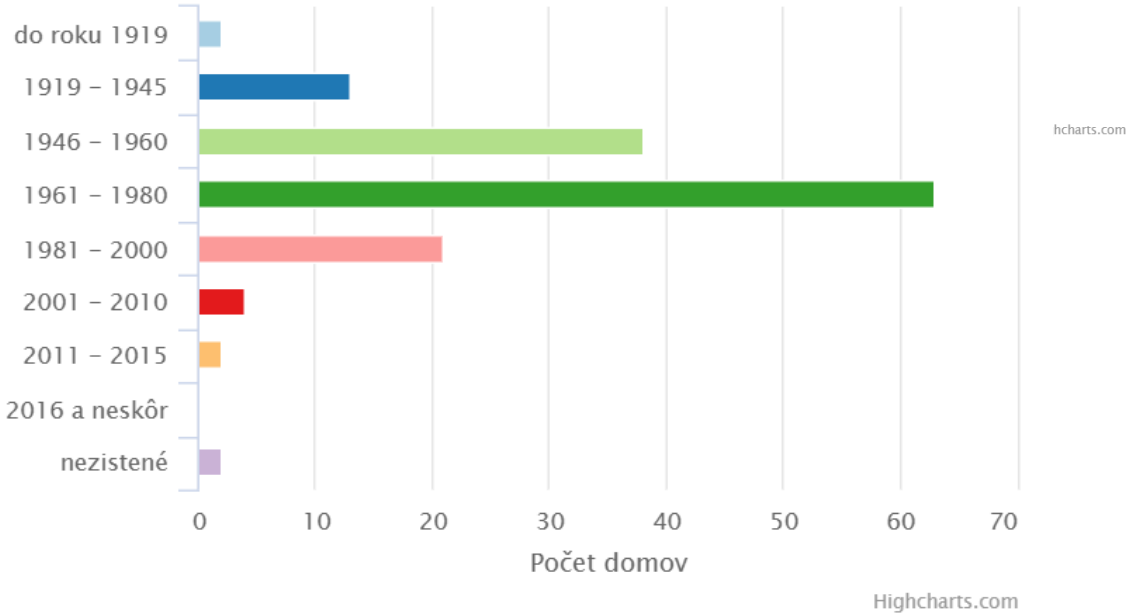

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_byty_2021.php?kod_obce=523135

Domový fond podľa obdobia výstavby

	obdobie výstavby	počet	podiel (%)
1.)	**do roku 1919**	**2**	1.38
2.)	**1919 - 1945**	**13**	8.97
3.)	**1946 - 1960**	**38**	26.21
4.)	**1961 - 1980**	**63**	43.45
5.)	**1981 - 2000**	**21**	14.48
6.)	**2001 - 2010**	**4**	2.76
7.)	**2011 - 2015**	**2**	1.38
8.)	**2016 a neskôr**	**0**	0
9.)	**nezistené**	**2**	1.38
	Domy spolu	**145**	

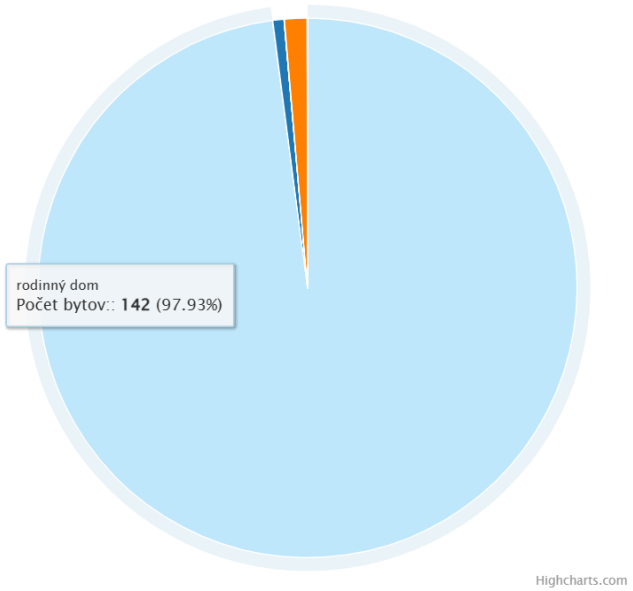

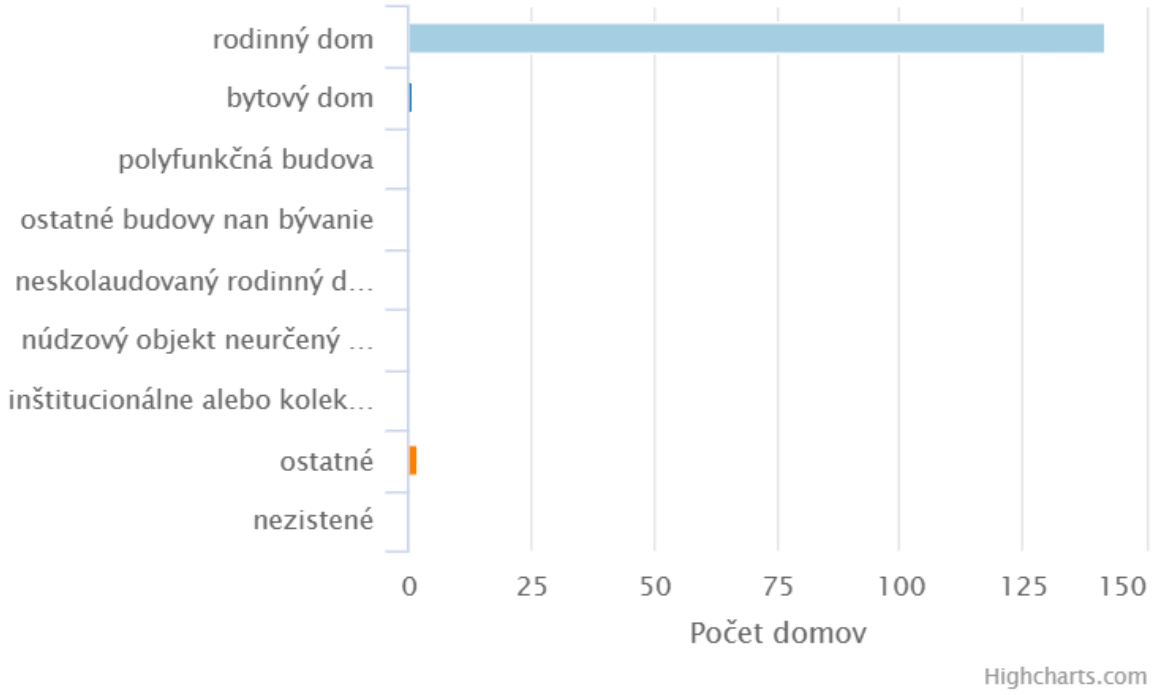

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_domy_vystavba_2021.php?kod_obce=523135

Domový fond podľa typu budovy

typ budovy	počet	podiel (%)
1.) rodinný dom	142	97.93
2.) bytový dom	1	0.69
3.) polyfunkčná budova	0	0
4.) ostatné budovy na bývanie	0	0
5.) neskolaudovaný rodinný dom	0	0
6.) núdzový objekt neurčený na bývanie	0	0
7.) inštitucionálne alebo kolektívne zariadenia	0	0
8.) ostatné	2	1.38
9.) nezistený	0	0
Domy spolu	145	

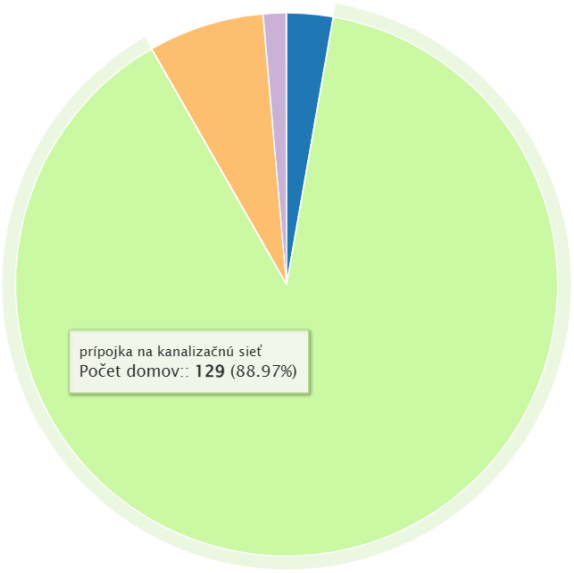

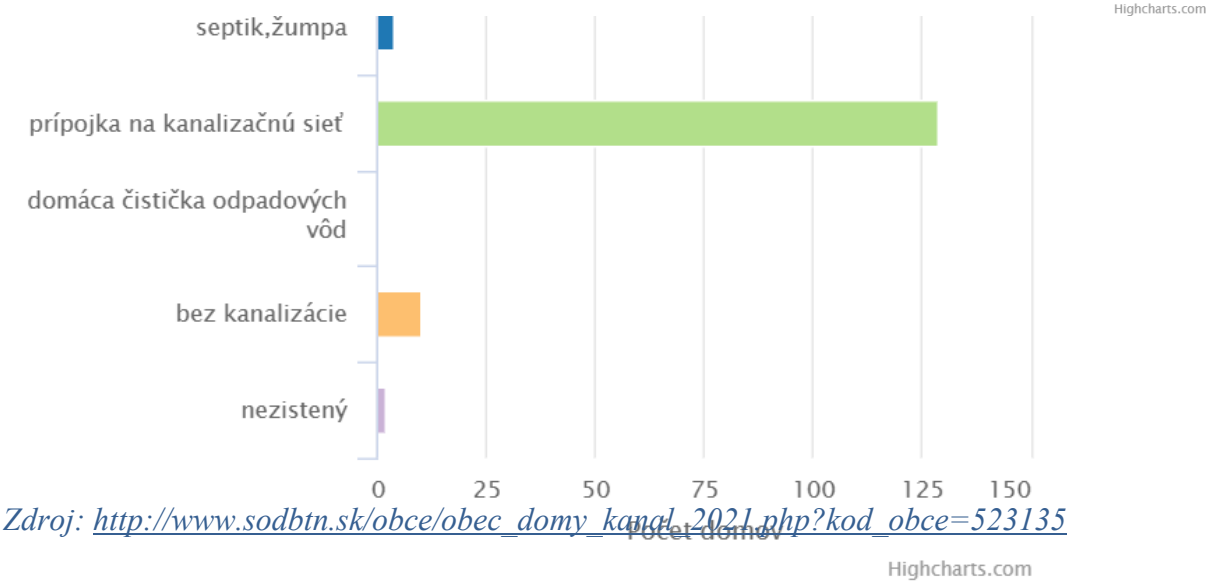

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_domy_typ_2021.php?kod_obce=523135

Domový fond - kanalizácia

typ kanalizácie	počet	podiel (%)
1.) **septik, žumpa**	**4**	2.76
2.) **prípojka na kanalizačnú sieť**	**129**	88.97
3.) **domáca čistička odpadových vôd**	**0**	0
4.) **bez kanalizácie**	**10**	6.9
5.) **nezistený**	**2**	1.38
Domy spolu	**145**	

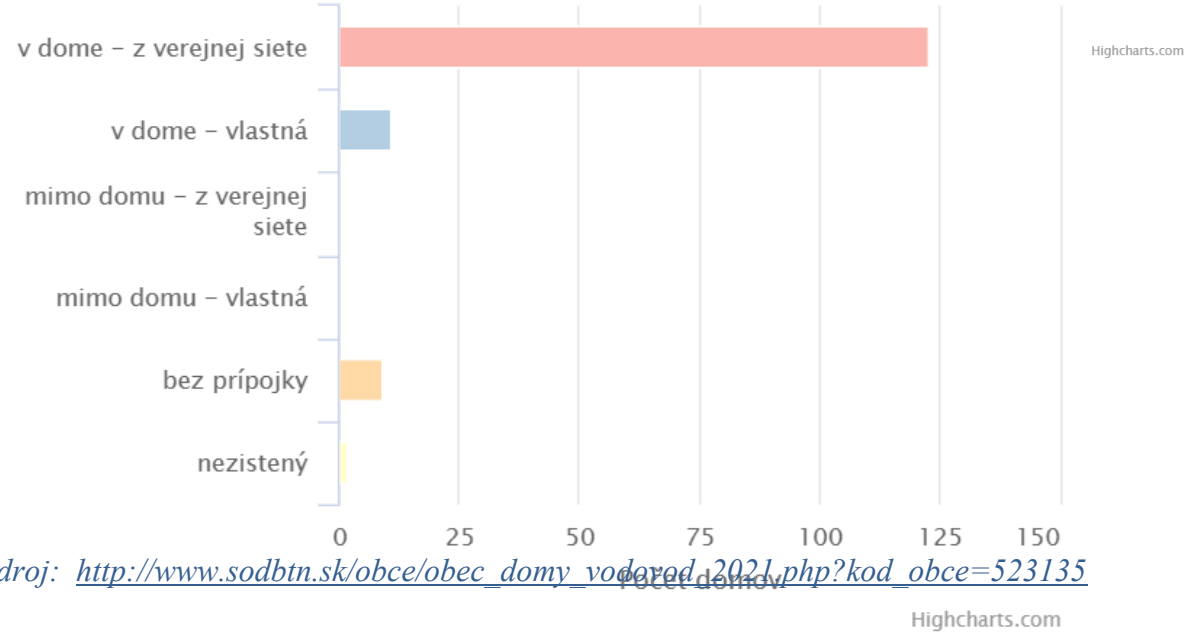

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_domy_kanal_2021.php?kod_obce=523135

Domový fond - vodovod

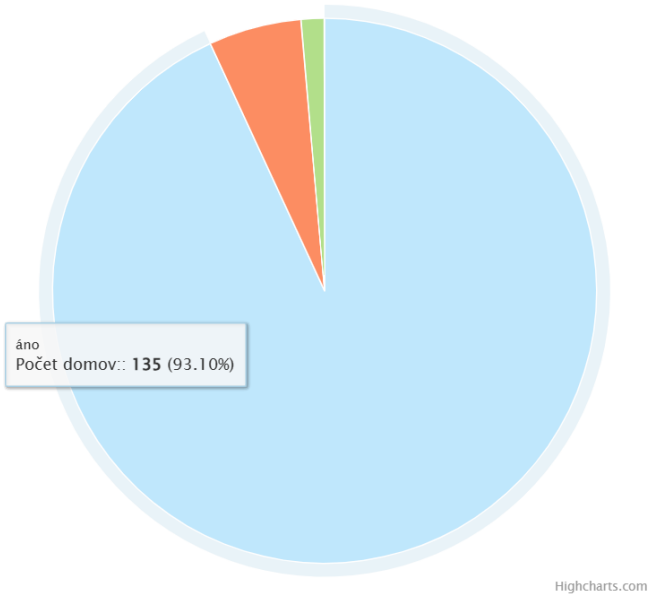
typ vodovodu	počet	podiel (%)
1.) **v dome - z verejnej siete**	**123**	84.83
2.) **v dome - vlastná**	**11**	7.59
3.) **mimo domu - z verejnej siete**	**0**	0
4.) **mimo domu - vlastná**	**0**	0
5.) **bez prípojky**	**9**	6.21
6.) **nezistený**	**2**	1.38
Domy spolu	**145**	

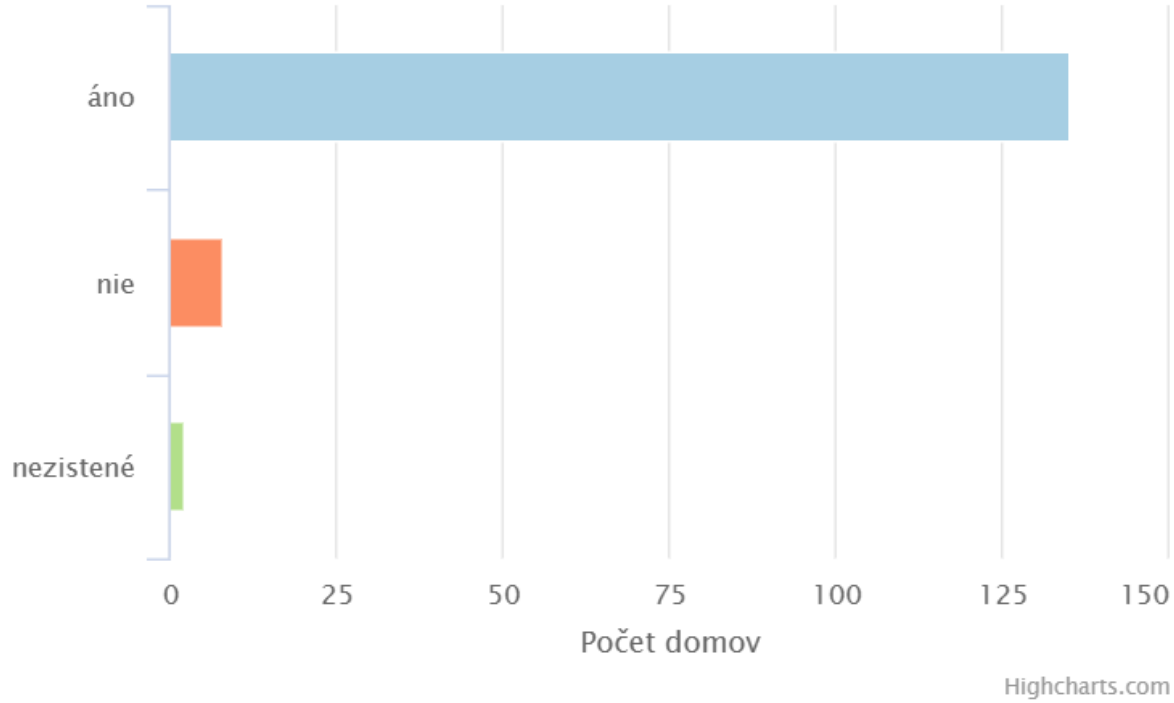

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_domy_vodovod_2021.php?kod_obce=523135

Domový fond - plyn

	plynofikácia	počet	podiel (%)
1.)	áno	135	93.1
2.)	nie	8	5.52
3.)	nezistené	2	1.38
	Domy spolu	145	

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_domy_plyn_2021.php?kod_obce=523135

1.5 Globálne a lokálne výzvy, potenciál územia a disparity rozvoja regiónu

Globálne výzvy

*Obec Suché, ako súčasť vidieckeho priestoru Slovenska, čelí viacerým **globálnym výzvam**, ktoré majú priame dopady na jej fungovanie a rozvoj:*

- ***Klimatická zmena** – častejšie výkyvy počasia, sucho, prívalové zrážky a pokles retenčnej schopnosti krajiny.*
- ***Demografické zmeny** – starnutie populácie, migrácia mladých ľudí do miest, nízka pôrodnosť.*
- ***Digitalizácia a technologické zmeny** – potreba adaptácie na digitálne služby, moderné komunikačné technológie a automatizáciu.*
- ***Energetická transformácia** – tlak na prechod k obnoviteľným zdrojom energie a znižovanie energetickej náročnosti.*
- ***Globálne hospodárske výkyvy** – inflácia, zmeny cien energií, potravín a neistota v dodávateľských reťazcoch.*

Lokálne výzvy

Na miestnej úrovni sa obec potýka s nasledujúcimi výzvami:

- ***Úbytok obyvateľstva a nedostatok mladých rodín** – spôsobuje stagnáciu rozvoja a nižší záujem o investície.*
- ***Slabá občianska vybavenosť a absencia základných služieb** (škola, obchod, zdravotná starostlivosť).*
- ***Neexistujúca kanalizácia a plynofikácia** – technická infraštruktúra nezodpovedá súčasným štandardom.*
- ***Obmedzené pracovné príležitosti priamo v obci** – závislosť od dochádzky do mesta.*
- ***Nízka ekonomická aktivita a slabá podnikateľská základňa**.*

Potenciál územia

Napriek výzvam má územie obce viacero rozvojových predpokladov:

- ***Blízkosť okresného mesta Michalovce** – dobrá dostupnosť k službám a zamestnaniu.*
- ***Priaznivé prírodné podmienky pre poľnohospodárstvo** – kvalitné pôdy, rovinatý terén.*
- ***Rozvoj cestovného ruchu** – blízkosť Zemplínskej šíravy, Laboreckej roviny a prírodných atrakcií.*
- ***Možnosti obnovy verejných priestorov a objektov obce** – obecný majetok ako základ komunitného života.*
- ***Zvyšovanie záujmu o vidiecke bývanie** – pri správnych stimuloch môže obec prilákať nové obyvateľstvo.*

- ***Podpora z externých zdrojov*** *– prístup k eurofondom, PRV, IROP, programy pre najmenej rozvinuté okresy.*

Disparity rozvoja regiónu

Obec Suché je súčasťou ***okresu Michalovce****, ktorý patrí medzi* ***najmenej rozvinuté okresy Slovenska*** *podľa zákona č. 336/2015 Z. z. Táto situácia so sebou nesie viacero disproporcií v porovnaní s rozvinutejšími časťami krajiny:*

- ***Nedostatočné investície do infraštruktúry*** *a verejných služieb.*
- ***Nižšia zamestnanosť a príjmy domácností****, vysoký podiel ekonomickej pasivity.*
- ***Slabé zastúpenie inovatívneho a znalostného hospodárstva****.*
- ***Závislosť na externom kapitáli a dotačnej podpore****.*

Tieto disparity sú príčinou ***nižšej kvality života****, ale zároveň definujú* ***jasný rámec pre zameranie rozvojových intervencií*** *– zlepšenie infraštruktúry, zvyšovanie zamestnateľnosti, podpora podnikania, zlepšenie dostupnosti služieb a posilnenie identity regiónu.*